

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

LGBTİ BİREYLERDE EBEVEYN RED-KABULÜNÜN EKAR KURAMINA
GÖRE KİŞİLİK ALGISINA ETKİSİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Fulya UZUN

Psikoloji Anabilim Dalı

Psikoloji Programı

OCAK, 2020

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**LGBTİ BİREYLERDE EBEVEYN RED-KABULÜNÜN EKAR KURAMINA
GÖRE KİŞİLİK ALGISINA ETKİSİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Fulya UZUN

Y1217.2013

Psikoloji Anabilim Dalı

Psikoloji Programı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Azize Nilgün CANEL

OCAK, 2020

TEZ ONAY

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

YÜKSEK LİSANS TEZ ONAY FORMU

Psikoloji Anabilim Dalı Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı Y1712.272018 numaralı öğrencisi Fulya UZUN'un "LGBTİ Bireylerde Ebeveyn Red-Kabulünün EKAR Kuramına Göre Kişilik Algısına Etkisi" adlı tez çalışması Enstitümüz Yönetim Kurulunun 14.01.2020 tarihli ve 2020/01 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından oybirliği/oyçokluğu ile Tezli Yüksek Lisans tezi 28.01.2020 tarihinde kabul edilmiştir.

	<u>Unvan</u>	<u>Adı Soyadı</u>	<u>Üniversite</u>	<u>İmza</u>
ASIL ÜYELER				
Danışman	Doç. Dr.	Azize Nilgün CANEL	İstanbul Aydın Üniversitesi	
1. Üye	Dr. Öğr. Üyesi	Engin EKER	İstanbul Aydın Üniversitesi	
2. Üye	Doç. Dr.	Müge YÜKSEL	Marmara Üniversitesi	
YEDEK ÜYELER				
1. Üye	Dr. Öğr. Üyesi	Hakan İŞÖZEN	İstanbul Aydın Üniversitesi	
2. Üye	Prof. Dr.	Ahmet ŞİRİN	Marmara Üniversitesi	

ONAY

Prof. Dr. Ragıp Kutay KARACA
Enstitü Müdürü

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “ Lgbti Bireylerde Ebeveyn Red-Kabulünün Ekar Kuramına Göre Kişilik Algısına Etkisi” adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Bibliyografya’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim. (30/12/2019)

Aday / İmza
Fulya UZUN

Uygarlığa...

ÖNSÖZ

Araştırmam süresince bana yardımcı olan ve anlayışını esirgemeyen sevgili tez danışmanın Doç. Dr. Azize Nilgün CANEL'e çok şey borçluyum. Beni var eden ve hayat yolunda bir tökezle karşılaştığımda elimi uzattığım zaman tutacak bir el bulduğum sevgili annem Şükran AŞİPHA, sevgili babam Mesut ABICBA'ya ve biricik ablam Fenya ABICBA'ya bu çalışmada da manevi desteklerini esirgemedikleri için minnettarım. Çalışmam boyunca bir an olsun desteğini esirgemeyen ve bana yol arkadaşı olan sevgili AKSOY'a çok teşekkür ederim. Tez yolculuğum içerisinde tanıştığım ve arkadaş olduğum güzel yürekli sevgili trans kadın Burçe'ye teşekkürü bir borç bilirim.

Ocak 2020

Fulya UZUN
Psikolojik Danışman

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	v
İÇİNDEKİLER	vi
ÇİZELGE LİSTESİ	ix
ÖZET	x
ABSTRACT	xi
1. GİRİŞ	1
1.1. Çalışma Konusu	1
1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	2
1.3. Araştırma Hipotezleri	2
1.4.Araştırma Soruları	3
1.5. Araştırmaya İlişkin Tanımlar	3
2.ALANYAZIN TARAMASI VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	7
2.1. Cinsellik Ve Cinsiyet Üzerine	7
2.1.1. Cinsiyet	7
2.1.2. Cinsel kimlik- cinsiyet kimliği	8
2.1.3. Cinsel yönelim	10
2.1.4. Toplumsal cinsiyet.....	11
2.1.5. Toplumsal cinsiyet rolleri ve algısı.....	12
2.1.5.1. Toplumsal cinsiyeti açıklayan kuramlar	14
2.1.6. Bedenin cinsiyetlendirilmesi	20
2.1.7. Eşcinsel pratik ve sosyokültürel etkiler ve DSM-5	22
2.2. Cinselliğin Tarihsel İnşası	26
2.2.1. Tarih öncesinde cinsellik	29
2.2.2. Din ve cinsellik	31
2.3. Eşcinsellik Ve Tarihsel Süreç.....	33
2.3.1. Eşcinselliği açıklayan teoriler	37
2.3.2. Eşcinselliğe bakış ve toplum algısı.....	39
2.4. Farklı Cinsel Yönelime Sahip Bireylerin Yaşadığı Problemler	40
2.4.1. Psikolojik problemler.....	41

2.4.2.Sosyolojik problemler.....	43
2.4.3. Fizyolojik problemler	44
2.4.4. Nefret suçları.....	45
2.4.5. Homofobi.....	46
2.4.6. İçselleştirilmiş homofobi:	47
2.4.7. Açılma (Coming Out):	48
2.5. Ebeveyn Kabul-Red Kuramı	49
2.5.1. Ebeveynliğin sıcaklık boyutu.....	49
2.5.2. Ebeveynin kontrol boyutu.....	50
2.5.3. Fenomenolojik yaklaşım.....	50
2.5.4. EKAR kuramının alt alanları	51
2.5.5. EKAR kuramının kişilik kuramı.....	52
2.5.5.1. Bağımlılık veya savunucu bağımsızlık:	52
2.5.5.2. Duygusal tepkisizlik :.....	53
2.5.5.3. Düşmanlık ve saldırganlık:.....	53
2.5.5.4. Olumsuz öz-saygı:.....	53
2.5.5.5. Olumsuz öz-yeterlik:	54
2.5.5.6. Duygusal tutarsızlık:	54
2.5.5.7. Olumsuz dünya görüşü:.....	55
2.5.6. Çocuk gelişiminde ebeveyn etkileşimin önemi	55
2.6. LGBTİ Alanında Yapılan Çalışmalar.....	57
3. YÖNTEM.....	60
3.2. Evren ve Örneklem.....	61
3.3. Veri Toplama Araçları.....	61
3.3.1. Kişisel bilgi formu	61
3.3.2. Ebeveyn kabul-red ölçeği yetişkin formu	62
3.3.3. Kişilik değerlendirme ölçeği yetişkin formu	63
3.4. Verilerin Toplanması.....	64
3.5. Verilerin Analizi.....	67
4. BULGULAR	70
5. TARTIŞMA	81
6. SONUÇ.....	87
7. ÖNERİLER	90
8. KAYNAKÇA	92
9. EKLER.....	98

10. ÖZGEÇMİŞ..... 113

ÇİZELGE LİSTESİ

Tablo 1: Cinsel Yönelim.....	70
Tablo 2: Yaş.....	70
Tablo 3: Eğitim Düzeyi.....	70
Tablo 4: Çalışma Durumu.....	71
Tablo 5: Sosyoekonomik Düzey	71
Tablo 6: Aile İle Birlikte Yaşama	71
Tablo 7: Anne Eğitim Düzeyi	71
Tablo 8: Baba Eğitim Düzeyi.....	72
Tablo 9: Şu Ana Kadar En Uzun Yaşanan Yerleşim Merkezi	72
Tablo 10: Cinsel Yönelimin Kaç Yaşında Algılandığı	72
Tablo 11: Ailenin Cinsel Yönelimi Bilip Bilmediği	73
Tablo 12: Cinsel Yönelimin İlk Olarak Kaç Yaşında Etraftakilerle Paylaşıldığı	73
Tablo 13: Cinsel Yönelimin İlk Kime Açıklandığı.....	73
Tablo 14: Cinsel Yönelim Nedeniyle Tamamen İlişkisini Kesen Kişiler Olup Olmadığı	73
Tablo 15: Cinsel Yönelim Sebebiyle Yaşadıklarından Ötürü Diğer İnsanlara Karşı Öfke Duyup Duymama.....	74
Tablo 16: Daha Önce Cinsel Yönelim İle alakalı Psikolojik Bir Destek Alıp Alınmadığı..	74
Tablo 17: Sosyal Yönden(LGBTİ+ Derneğe Vb. Oluşumlara Üye Olma Vb.) Destek Alınıp Alınmadığı.....	74
Tablo 18: Şu An Devam Eden Bir İlişkinin Olup Olmadığı	75
Tablo 19: Cinsel Yönelim Sizce:	75
Tablo 20: İhtiyaç Duyulduğunda Birilerinden Yardım Alıp Almama	75
Tablo 21: Başkalarının Değer Verdiğini Düşünme.....	75
Tablo 22: İnsanların Ürkmesi Ya Da Uzaklaşması.....	76
Tablo 23: LGBTİ’li bireylerin kişilik algıları	77
Tablo 24: Cinsel yönelim farklılığı ve aileye açılma durumu.....	77
Tablo 25: LGBTİ’li bireylerin anne ebeveyn red-kabulü	78
Tablo 26: LGBTİ’li bireylerin baba ebeveyn red-kabulü	78
Tablo 27: LGBTİ’li bireylerin başkalarından değer görme düşüncesi ile kişilik algısı arasındaki fark-1	79
Tablo 28: LGBTİ’li bireylerin başkalarından değer görme düşüncesi ile kişilik algısı arasındaki fark-2.....	79
Tablo 29: LGBTİ’li bireylerin “İnsanların sizden ürküğü ve uzaklaştığı olur mu” sorusuna evet, hayır ya da kararsızım yanıtını vermeleri ile kişilik algısı arasındaki fark	79

LGBTİ BİREYLERDE EBEVEYN RED-KABULÜNÜN EKAR KURAMINA GÖRE KİŞİLİK ALGISINA ETKİSİ

ÖZET

Biyolojik temelli anlayışa göre insanoğlu iki cinsiyetten biri ile dünyaya gelir. Bunlar, genel kabule göre kadın ve erkekte oluşmaktadır. İçine doğduğu dünyanın yazılı ve sözlü kurallarını öğrenen birey, toplum tarafından ödevlerini yerine getireceği bir sürece tabii tutulur. Süreç içerisinde bireylerden beklenen davranışlar bütünü, toplumsal cinsiyet rollerini oluşturur. Üretilen bu “kadınlık” ve “erkeklik” kavramları toplumsal cinsiyetin devamlılığını sağlar. Bu iki rolün dışında kalan cinsel azınlıklar toplum tarafından kabul görmekte dirençle karşılaşır.

İnsan yaşamı boyunca çeşitli şeyler yaşamakta, gözlemlemekte ve hissetmektedir. Bunların neticesinde hem kendileri hem diğer insanlar hem de dış dünya hakkında çeşitli fikirler geliştirerek algılarını oluşturmaktadırlar. Bu düşüncelerin bazıları kemikleşmiş ve değiştirilemez hale gelmektedir. Kimi düşünceler ise kişinin o andaki psikolojik durumuna göre şekillenerek genellenmektedir. Bu çalışma, farklı cinsel yönelime sahip kişilerin erken çocuklukta ebeveynleri ile etkileşimlerinde oluşturdukları algıların, yetişkinlikteki kişilik yapılarına olan yansımalarını ortaya koymak amaçlanmıştır. Araştırma örneklemini, İstanbul’da ikamet eden, 92 farklı cinsel yönelime sahip bireyden oluşmaktadır. Araştırmada kullanılan veri toplama araçları, kişisel bilgi formu, ebeveyn kabul-red ölçeği anne formu/baba formu, kişilik değerlendirme ölçeğidir. Araştırmada farklı cinsel yönelimi olan bireyler ile ebeveyn red kabulü kapsamında ilişki tarama modeli kullanılmıştır. Ölçeklerin analizinde doğrusal regresyon analizi, bağımsız örneklem için T_Testi, normal dağılım gösteren araştırma soruları için ANOVA analizinin normal dağılım göstermeyen araştırma soruları için Mann-Whitney U analizi ve Kruskal-Wallis analizi yapılmıştır. Araştırmada literatürden ve uygulanan anketlerin sonuçlarından yararlanılarak, yorumlanmıştır. Çalışmaya katılan bireylerin vermiş oldukları yanıtlarda doğru ve samimi cevaplar olduğu kabul edilmiştir ve bu durum çalışmanın sınırlılığı olarak kabul edilmektedir.

Yapılan çalışma sonucunda, kişilerin erken dönem yaşantılarında oluşturdukları ebeveyn red-kabul algılarının, yetişkinlikteki kişilik gelişimini etkilediği sonucuna varılmıştır. Özellikle baba ebeveynin, çocuk gelişimindeki önemine ilişkin ciddi sonuçlar bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler : *cinsel yönelim, ebeveyn red-kabulü, kimlik.*

THE EFFECT OF PARENT'S RED ACCEPTANCE ON THE PERCEPTION OF PERSONALITY IN LGBTI INDIVIDUALS

ABSTRACT

According to biological understanding, human beings are born with one of two sexes. These consist of men and women according to the general acceptance. The individual who learns the written and oral rules of the world in which he was born is subjected to a process by the society in which he will fulfill his duties. The behaviors expected from individuals in the process constitute gender roles. These produced concepts of “femininity” and “masculinity ensure the continuity of gender. Sexual minorities outside these two roles face resistance to acceptance by the community.

People experience, observe and feel various things throughout their lives. As a result, they form their perceptions by developing various ideas about themselves and other people as well as the outside world. Some of these ideas become ossified and unchangeable. Some thoughts are shaped and generalized according to the psychological state of the person. The aim of this study is to reveal the reflections of perceptions of people with different sexual orientations in their interactions with their parents in early childhood on personality structures in adulthood. The research sample consisted of 92 individuals with different sexual orientations residing in Istanbul. Data collection tools, personal information form, parental acceptance-rejection scale, mother form / father form, personality assessment scale used in the research. In the study, relational screening model was used within the scope of parental rejection with individuals with different sexual orientations. In the analysis of the scales, linear regression analysis, T_Test for independent samples, ANOVA analysis for normal distribution, Mann-Whitney U analysis and Kruskal-Wallis analysis for non-normal distribution were applied. In the research, it was interpreted by making use of the literature and the results of the questionnaires applied. It was accepted that the answers given by the participants in the study were correct and sincere answers and this was accepted as the limitation of the study.

As a result of the study, it was concluded that the perception of parental rejection created by people in their early life affects personality development in adulthood. Particularly significant results have been found regarding the importance of father-parent in child development.

Keywords: *sexual orientation, parental rejection, identity.*

1. GİRİŞ

1.1. Çalışma Konusu

Dünya nüfusunun %5 ila %10'u arasında olduğu düşünülen lezbiyen, gey, biseksüel, trans, interseks ve diğer (LGBTİ+) cinsel yönelimdeki bireyler, toplum tarafından dışlanmakta, hor görülmekte ve baskılanmaktadır. Ve toplumun büyük bir kısmı, erken çocuklukta kabul görmeyen bu bireylerin, yetişkinlikte sergiledikleri olumsuz davranış örüntülerini, onların cinsel kimlikleri nedeniyle olduğu düşünülerek hastalıklı olarak kabul etmektedir. Bu amaçla erken çocuklukta kabul görmeyen ve baskılanan bireyin, yetişkinlikte kişilik örüntüsünde olumsuz yapılanmaların kaçınılmaz olduğunu ortaya koymak ve yaşam içerisinde ebeveyn etkileşiminin önemine farkındalık kazandırmak amaçlanmıştır.

1973 yılında Amerikan Psikiyatri Birliği (APA), 1993 yılında Dünya Sağlık Örgütü (WHO) eşcinselliği, hastalık sınıflandırmasından çıkarmıştır. Eşcinsellik DSM tanı sisteminden çıkarılmasına rağmen, lezbiyen, gey, biseksüel (LGB) bireyler cinsel yönelimleri sebebiyle toplumdaki birçok kesim tarafından ayrımcılığa ve damgalanmaya uğramakta, duygusal, sözel ya da fiziksel şiddete maruz kalmaktadır. Sosyal anlamda LGBTİ'li insanlara karşı geliştirilen önyargı ve ayrımcılığın eşcinsel bireylerde görülen duygu-durum ve anksiyete bozuklukları, alkol-madde kötüye kullanımı ve intihar riskini artırdığı öne sürülmektedir. Araştırmalar LGBTİ'li bireylere uygulanan sözlü saldırının, tacizin, ayrımcılığın neredeyse evrensel bir dil olduğunu göstermektedir. Biseksüel bireylerle yapılan çalışmalarda ise, biseksüel bireylerin hem heteroseksüellerden hem de eşcinsellerden ayrımcılık gördüğü ve bunun sonucunda yaşadıkları psikolojik travmanın daha da fazla olduğu saptanmıştır.

Eşcinsellere karşı gösterilen şiddet ve saldırganlığın altında yatan önemli bir neden de homofobidir. Homofobi, eşcinselliğe veya eşcinsellere karşı akılcı olmayan şekilde duyulan korku, tikslenme ve nefret olarak tanımlanmıştır. Heteroseksist inanç sistemi, heteroseksüelliğin eşcinsellikten daha üstün ve doğal olduğu varsayımına

dayanır. Araştırmalar eşcinsellerin uğradığı toplumsal baskılar ve damgalanmayla baş etmeye çalışırken sürekli stres altında olduklarını ve buna bağlı olarak heteroseksüel insanlardan daha fazla ruhsal ve fiziksel sağlık sorunu yaşadıklarını göstermektedir. Toplumun bu tür önyargılı ve heteroseksist tutumlarından dolayı eşcinseller, cinsel yönelimlerini açıktan yaşayamamakta ya da kendi cinsel yönelimleriyle ilgili psikolojik ve sosyal açıdan problemler yaşamaktadırlar.

1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Farklı cinsel yönelimi, konu alan araştırmalar Türk alan-yazınında oldukça kısıtlıdır. Farklı cinsel yönelime sahip bireylerin ebeveynlerini içeren araştırmaların da yine alan-yazınında kısıtlı olduğu görölmektedir. Bu sebeple azınlık grubun Türkiye’de varlığına bir farkındalık yaratmak ana amacıyla bu çalışmaya başlanmıştır. Farklı Cinsel Yönelimi Olan Bireylerde Ebeveyn Red-Kabulünün ilişkisi incelenerek erken çocuklukta ebeveynlerle geliştirilen iletişimin yetişkinlikteki çıktılarını ortaya koymak amaçlanmıştır. Farklı cinsel yönelime sahip bireylerin, erken dönem yaşantılarındaki anne ve babalarıyla aralarındaki ilişkilerinin niteliği ile yetişkinlikteki kişilik örüntüsüne olan etkilerinin incelenmesi yönü çalışmayı önemli kılmaktadır.

1.3. Araştırma Hipotezleri

1. LGBTİ’li bireylerin algılanan ebeveyn red kabulü kişilik algısını yordamaktadır.
2. LGBTİ’li bireylerin geliştirmiş oldukları kişilik algıları negatiftir.
3. Cinsel yönelim farklılığı (gay, lezbiyen, biseksüel, intersex, transseksüel) ile aileye açılma durumu arasında bir ilişki vardır.
4. İntersex, transseksüel bireyler, lezbiyen, gay, biseksüel bireylere oranla anne ebeveynleri tarafından red algılarına sahiptirler.
5. İntersex, transseksüel bireyler, lezbiyen, gay, biseksüel bireylere oranla baba ebeveynleri tarafından red algılarına sahiptirler.

1.4.Araştırma Soruları

1. LGBTİ'li bireylerin anne ebeveyn red-kabulü, kişilik algısını yordamakta mıdır?
2. LGBTİ'li bireylerin baba ebeveyn red-kabulü, kişilik algısını yordamakta mıdır?
3. LGBTİ'li bireylerin kişilik algıları anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
4. Cinsel yönelim farklılığı ile aileye açılma durumu arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
5. LGBTİ'li bireylerin anne ebeveyn red-kabulü anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
6. LGBTİ'li bireylerin baba ebeveyn red-kabulü anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
7. LGBTİ'li bireylerin başkalarından değer görme düşüncesi ile kişilik algısı arasında anlamlı bir fark var mıdır?
8. LGBTİ'li bireylerin “İnsanların sizden ürküğü ve uzaklaştığı olur mu” sorusuna evet, hayır ya da kararsızım yanıtını vermeleri ile kişilik algısı arasında anlamlı bir fark var mıdır?

1.5. Araştırmaya İlişkin Tanımlar

- Biyolojik cinsiyet (Seks): Kişinin cinsel kimliği, doğduğundaki biyolojik durumuna göre kadın, erkek veya intersex olarak adlandırılmasıdır (Oakley, 1985). Biyolojik cinsiyet türlerde var olan anatomik, fizyolojik, genetik ve hormonal varyasyonları kapsayan biyolojik yapıdır (Johnson ve Repta, 2012).
- Cinsiyet (Gender): İnsanların doğuştan getirmiş oldukları genetik, fizyolojik ve biyolojik özellikleri tanımlarken yaşamış oldukları toplumun kültürüne göre biyolojik cinsiyetlerine uygun olarak davranışların, hareketlerin, duyguların ilişkilendirmesidir (Dökmen, 2012; Oakley, 1985).
- Cinsiyet Rolü (Gender Expression): Kişilerin toplum içinde, diğer insanlarla olan ilişkilerinde cinsiyetini dışa vuran davranışlarına cinsiyet rolü (gender expression) denilmektedir.

- **Toplumsal Cinsiyet:** Toplumun kadın ve erkek için sosyal ve kültürel olarak tanımladığı tutumlar, davranışlar, beklentilerdir; kadınlık ve erkeklik kalıplarının sınırlandırılmasıdır (Oakley, 1985). Toplumsal cinsiyet (gender) erkeklik ile kadınlık arasındaki toplumsal bakımdan eşitsiz bölünmeye gönderme yapmaktadır.
- **Cinsel Yönelim:** Cinsel yönelim bireyin, diğer bireylerin cinsel kimlik ve cinsiyet özelliklerine bağlı olarak, onlara duyduğu cinsel, romantik, duygusal uyarım ve arzudur (Amerikan Psikoloji Derneği, 2009). Cinsel yönelim kişinin cinsel ve duygusal olarak ilgi duyduğu insanların cinsiyetlerine göre tanımlanan bir kavramdır. Genel olarak kişinin kendi cinsiyetinden olan bireylere karşı cinsel ve duygusal ilgi hissetmesine eşcinsellik (homoseksüellik, homosexuality), karşı cinsiyetinden bireylere cinsel ve duygusal ilgi hissetmesine karşı-cinsellik (heteroseksüellik), her iki cinse karşı cinsel ve duygusal ilgi hissetmesine biseksüellik denilmektedir
- **Eşcinsellik:** Kişinin kendisi ile aynı cinsten olan kişilere karşı cinsel, duygusal ilgi ve isteğinin olması olarak tanımlanır.
- **Biseksüellik;** bireyin hem hemcinsinden hem de karşı cinsinden olan kişilere karşı cinsel çekim duyması veya her iki cinsiyeti arzulaması.
- **İntersex:** fiziksel olarak kadın ya da erkeğin anatomik özelliklerine uymayan, bu ikiliğe göre “anormal üreme ve cinsiyet organıyla doğmuş olandır”.
- **Gay;** erkek bireyin hemcinsi olan erkek bireye karşı cinsel, duygusal ilgi ve isteğinin olması olarak tanımlanır.
- **Lezbiyen;** kadının kendi hemcinsine karşı cinsel, duygusal ilgi ve isteğinin olması olarak tanımlanır.
- **Transseksüel;** içerisine doğduğu biyolojik cinsiyetten farklı bir cinsel kimlik taşıyan bireylere verilen isimdir. Kendisini karşı cinse ait olarak gören ve bu şekilde yansıtan, cinsiyet bilinci doğuştan sahip olduğu fiziksel cinsiyetinden farklı olan kişilere transeksüel denir.
- **Heteroseksizm:** Heteroseksizm kelimesi, heteroseksüellik ile karıştırılan bir kavramdır fakat heteroseksüellik (karşıcinsellik), duygusal veya cinsel açıdan öteki cinse karşı ilgi duyma, arzulama durumudur. Heteroseksizm, heteroseksüel olmayan herhangi bir davranış, kimlik, ilişki ya da toplum biçimini reddeden, kötüleyen, damgalayan ideolojik bir sistemdir (Herek, 1990). Karşı cinsten kişilerle olan romantik ve cinsel ilişkiyi destekleyen tutum, önyargı ve ayrımcılık yargısıdır. Sadece, insanların heteroseksüel olabileceğini ve bir tek karşı cinsle kurulacak

romantik ilişkinin normal olabileceğini kabul etmiş bir kalıp yargısıdır, aksi bir durumun sapkınlık ve anormallik olduğunu savunan hakim görüştür, heteroseksizm. Heteroseksizmin, Amerikan Heritage Sözlüğü ve Merriam-Webster Üniversite sözlüğünde tanımı sırasıyla “heteroseksüel insanlar” ve “heteroseksüeller” olarak ifade edilen farklı cinsel yönelime karşı ayrımcılık ve/veya önyargı şeklinde yazılmasına rağmen, heteroseksüellikten başka bir yönelimde olanlara karşı negatif tutum ve önyargılarda bulunabilir. Bir ayırıştırma algısı olan heteroseksizm, farklı cinsel yönelime sahip bireyleri ikinci sınıf insan olarak görürü ve vatandaş olarak sahip olmaları gereken haklardan mahrum eden bir toplum algısıdır. Bundan dolayı heteroseksizm, homofobi ile ilintilidir.

Biyolojik temelli anlayışa göre insanoğlu iki cinsiyetten herhangi biri ile doğar. Bunlar en bilindiği üzere kadın ve erkekte oluşmaktadır. İçine doğduğu dünyanın yazılı ve sözlü kurallarını öğrenen birey, ödevlerini yerine getireceği bir sürece tabii tutulur, toplum tarafından. Süreç içerisinde bireylerden beklenen davranışlar bütünü toplumsal cinsiyet rollerini oluşturur. Kadın ve erkeğin nasıl yaşaması gerektiği süreç içerisinde üretilmiş olur. Üretilen bu “kadınlık” ve “erkeklik” kavramları toplumsal cinsiyetin devamlılığını sağlar (Butler, 1999). Bu iki rolün dışında kalan cinsel azınlıklar toplum tarafından kabul görmekte dirençle karşılaşır (Meyer, 2003).

İnsan oğlu, çoğu psikanalistin savunduğu gibi doğası kaynaklı seksüel değildir, seksüelite bir seçimdir. Cinselliğin insanın en temel dürtüsü olduğu konusunda bütün bilim insanları hemfikirdir. Bu cinsel dürtüye karşı, kişinin takındığı tavır özgür seçim meselesidir (Koestenbaum, 1998). İlk mitolojik hikayelere baktığımızda kadın ve erkeğin iki parçaya bölündüğünü ve aşk yoluyla birleşmeye çalıştıkları aktarılmaktadır. Ondandır ki cinsel nesnesi kadın olan kadınla yine cinsel nesnesi erkek olan erkekler duyulduğunda anormal karşılanmaktadır (Freud, 2006). Cinsiyet; kadın ve erkek olarak iki kutupta ele alınırken; cinsel yönelim, kişinin cinsel duygu istek ve arzusunun belli bir cinsiyete olan çekimidir Burada cinsel yönelim karşıt cinse yöneltildiğinde, heteroseksüellik, kendi cinsine aktarıldığında eşcinsellik, her iki cinse aktarılabildiğinde ise biseksüellik tanımlamasını alır. Heteroseksüel ilişkiler toplum tarafından normal olarak kabul

görse bile, cinsel yönelimlerin hiçbiri diğerinden daha normal ya da anormal tanımlamasını alamaz (Cetad, 2011).

Cinsel yönelim bireyin karşısındakine karşı hissettiği duygusal veya cinsel çekim olan ve kalıcı, değişmez bir yapı taşıdır. Bu çekim kendi içerisinde, heteroseksüellik, homoseksüellik, biseksüellik, aseksüellik olarak tanımlanır (Reiter, 1989). Amerikan Psikoloji Derneği'ne (2008) göre, cinsel yönelim "aynı zamanda bir kişinin bu çekimlere dayanan, davranışlarla ilişkili kimlik hissi ve bu çekimleri paylaşan diğer kişilerden oluşan topluluğa olan üyeliğini de tanımlamaktadır". Homoseksüel birey kendi ile aynı cinsiyete sahip bireye karşı cinsel arzu besler (Reither, 1989). Homoseksüel birey, kendisini fark ettiğinde kabullenmekte zorlanarak inkâr edebilir. Toplumun normal kabul etmediği bir cinsel yönelime sahip olduğunu anlayan kimse korkabilir ve içe kapanabilir. Kişi, içe kapanarak saklanmak toplum tarafından yaftalanmasını engelleyeceğini düşünür. Yakın çevresi tarafından kabul görmeme hissi kişide; engellenme duygusu ve anksiyete duygusunun cereyan etmesini sağlar (Çekirge, 1999). 1975 yılında APA, ruh sağlığı çalışanlarına, homoseksüel, biseksüel bireylerin ruh sağlığını zedeleyebilecek söylemlerden uzak durmaları noktasında bilinçlendirme çalışmaları yapmıştır. Önyargının özellikle azınlık grubu oluşturan kimseler üzerinde yaralayıcı bir etkisi olduğu kaçınılmazdır (Sakallı-Uğurlu, 2006).

2. ALANYAZIN TARAMASI VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde, ilk olarak cinsellik ve cinsel yönelimle alakalı kavramlar incelenmiş ve açıklanmıştır. Kavram karmaşasına neden olan cinsiyet ile ilgili kavramlar açıklanmıştır. Farklı cinsel yönelim türleri ve tarihçesi ile eşcinselliği açıklayan kuram ve açıklamalara yer verilmiştir. Devamında benlik kurgulanması, özsaygı, psikolojik iyi oluşa ilişki kuram ve bilgilere yer verilmiştir. Ayrıca alan-yazınında farklı cinsel yönelime sahip bireyler adına yapılan çalışmalar ele alınmıştır.

2.1. Cinsellik Ve Cinsiyet Üzerine

Foucault, eseri olan “Cinselliğin Tarihi’nde”, 18. Yüzyıldan beri, beden ve cinselliğin bilimin bir konusu haline geldiğini söyler. Bu yüzyıldan itibaren cinsellik ve beden, bilim tarafından ele alınarak, normal ve anormal başlıkları altında ayrıştırılmıştır ve normal başlığı altında yer almayan durumlar “hastalıklı” olarak nitelendirilmeye başlamıştır. Bu normallik kıstasında, kadın ve erkek çiftinin ilişkisi ve cinselliği kabul görülürken, dışındaki bütün durumlar anormal karşılanır ve sapkınlık olarak nitelendirilir görüşü hâkimdi (Şenel, 2014).

Genel perspektifte değerlendirildiğinde, cinsiyet kavramı, doğuştan gelen kadın ve erkek olarak ifade edilen fizyolojik özelliği tanımlar. Toplumun yapı taşı olan birey kadın ve erkek olarak içinde bulunduğu kültürel kodlardan etkilenir ve cinsiyet kavramına toplumsal anlam yükler. Strickland, (2001) insan cinselliğini, dört bileşen üzerine kurgulayarak ortaya koymuştur. Bu bileşenler; biyolojik cinsiyet, cinsel kimlik, cinsel yönelim ve toplumsal cinsiyet rolünden oluşmaktadır (Alkan, 2014).

2.1.1. Cinsiyet

Biyolojik olarak farklılıkların adlandırılmasıdır ve temel cinsiyet farklılığını ifade eder. Vulvası olan bireye “kadın” adı atanırken, penisi olan bireye “erkek” adı atanarak biyolojik cinsiyeti kararlaştırılmış olur. Doğumla bireyin anatomik yapısına göre bir cinsiyet kimliği atanır; kadın, erkek ya da intersex olarak sınıflandırılır. Burada geçen intersex kavramı ise doğuştan olarak kişiye iki cinsel organın atanmasından kaynaklanan kişiye yönelik yapılan bir tanımlamadır. Cinsiyet kimliğinin belirleyicisi, biyolojik cinsiyettir ve biyolojik cinsiyet; sex kromozomları, iç ve dış üreme organları tarafından belirlenir (Yalçınoğlu, 2013). Deux, 1985; Franzoi, 1996; Lips, 2001; unger ve Crawford, 1998: cinsiyet kavramını erkek ya da kadın olmanın biyolojik yönünü belirleyen, biyolojik forma karşılık gelen bir nitelik olarak adlandırılır (Dökmen, 2009). Cinsiyet kavramı, demografik bilgi veren bir kıstastır. Kişilerin nüfus cüzdanlarında yazan terim bunu ifade eder. Buradan hareketle hakim görüşün kabulü; cinsiyetin iki kategoriden oluştuğudur; erkek ve kadın. Fausto-Sterling bu iki kategoriyi kabul etmez ve beş cinsiyet olduğunu öne sürer; kadın, erkek, hem kadın hem erkek olan hermaphrodites(interseks), baskın olarak erkek fakat kadınsı yönleri olan ve baskın olarak kadın fakat erkeksi yönleri olan diye. Fausto-Sterling bu sınıflamayı kabul etmeyerek, iki kategoriyi kabul edenlerin gerçekçi olmadıklarını öne sürer ve beşli sistemin kabul edilmesinin, yaşanan psikolojik sorunlara çözüm getirebileceği hipotezini ortaya atar (Dökmen, 2009).

2.1.2. Cinsel kimlik- cinsiyet kimliği

Kimliğin ne olduğu sorusunun cevabı; kişinin “ben kimim?” sorusuna verdiği cevaptan oluşur. Kişiyi diğer insanlardan ayıran özelliklerin toplamı kimliği oluşturur. Cinsiyet kimliği de kimliğin önemli bir yapı taşıdır ve 3 ila 4 yaş civarında gelişmeye başlayarak ergenlik döneminde tamamlanır. Ergenlik döneminde kişi nasıl bir kadın ve erkek olacağına yönelik kimlik gelişimini kararlar (Dökmen, 2009). Cinsiyet kimliği, bireyin kadın ya da erkek olarak tanımlanmasıdır ve Rice (1996), cinsiyet kimliğini kişiliğin yansıması olan kadınlık ya da erkekliğin içsel anlamı olarak tanımlar. İnsanların çoğu doğduklarında atanmış olan cinsiyet kimliklerini kabul ederler. Yine bu insanlar yaşadıkları toplumun istençlerine göre hareket ederler. Fakat maalesef bazı kimseler cinsiyet kimliklerini kabul etmekte zorluk yaşarlar; transseksüeller, cinsiyet kimliklerini bilirler ama bunu kabul etmek

istememezler. Bu kimseler ruhsal olarak kendilerini farklı cinsiyet kimliğine ait hissederler.

Literatürde yer alan bir anlam karmaşasına burada değinmek gerekir, kitaplarda cinsel kimlik; cinsiyet kimliği ve toplumsal cinsiyet kimliği olarak iki ayrı terim yerine kullanılmaktadır. Hal böyleyken Türk literatüründe işler daha karmaşıktır ve bir kavram karmaşası hakimdir. Bu anlam karmaşasını aydınlatmak gerekmektedir. Cinsiyet kimliği yukarıdaki paragrafta da yer aldığı gibi bireyin kendisini kişilik ve davranış örüntüsü olarak belirli bir cinsiyete ait hissetmesidir. Cinsel kimlikse, arzu duyulan cinsel yönelimi ifade etmektedir (Şenel, 2009). Cinsiyet kimliği: kadın, erkek ve interseks gibi sınıflanırken; cinsel kimlik: homoseksüel, heteroseksüel, biseksüellik, transseksüellik ya da aseksüellik olarak sınıflanabilir.

Cinsel kimlik, kişinin hissetme durumu olarak da ifade edilebilir. Bireyin sahip olduğu dış görüşü ile duygu, düşünce ve davranışlarıyla arasındaki ilişkidir. Yalçınoğlu (2013), bu durumu araştırmasında şu şekilde ifade etmiştir; “...kişinin biyolojik cinsiyeti ile cinsiyet kimliği aynı değilse, bu kişi kendisini transseksüel veya başka bir transgender kategorisinde tanımlayabilir. Trans bireyler (transgender) toplumun belirlediği cinsiyet kimliğine ve rollerine uymayan kişilerdir (gender nonconformity). İntersex bireyler, transseksüeller ve travestiler (karşı cinsin kıyafetlerini giyen insanlar) trans-cinsiyet bireyleri olarak tanımlanırlar.” “Biyolojik ve sosyal faktörlerin birleşiminden etkilenerek 2-3 yaşlarında ortaya çıkan cinsel kimlik, ergenlikte kararlı bir hal almaktadır” (Strickland, 2001). Cinsiyet kimliğinin gelişimiyle alakalı, Freud’un ortaya attığı “oedipus ve elektra karmaşaları” kuramı süregelmektedir. Kurma göre çocuk, erken çocukluk döneminde, hemcins ebeveyni ile rakip olur ve bastırılmış bir onu ortadan kaldırma arzusuna sahiptir. Oğlan çocuk, anneye karşı enest fanteziler beslemektedir ve babayı kendisine rakip olarak algılamaktadır. Ve babanın bu durumu fark etmesiyle kendisinin penisini keseceğine yönelik – ki Freud buna “kastasyon korkusu” adını verir – korkusu vardır. Penisinin kesileceğine yönelik korkuya sahip olan çocuk, anneye yönelik fantezilerini bastırır ve bu durum süpregonun oluşumunun temellerini atar. Kız çocuğunda da bu karmaşa paralel olarak süregelmektedir. Kız çocukta, iğdiş edilme durumu yoktur fakat annesinin sahip olduğu penisi kestiği fantezisine sahiptir. Sahip olamadığı

penise, babasının üzerinden ulaşacağını düşünerek, babasına karşı arzular beslemektedir. Aynı oğlan çocuğunda olduğu gibi fantezi ve arzularını bastırmak zorunda kalarak hemcins ebeveyni ile özdeşleşme göstermektedir. (Chodorow, 1978, akt.; Alkan, 2014). Freud'un cinsel kimlik gelişimine yönelik ifade ettiği kuramı feminist kuramcılar tarafından olumsuz karşılanarak, eleştirilmiştir. Eleştirilerinde barındırdıkları şey; cinsiyet kimliği ve toplumsal cinsiyet rollerinin gelişiminde, biyolojik ve genetik faktörlerin aslında o kadar da etkili olmadığını aksine, aile içerisindeki kalıp yargılar ve toplumsallaşma sürecindeki etkileşimlerle şekillendiği görüşüdür (Alkan, 2014).

Kohlberg ise cinsel kimlik kavramına farklı bir bakış açısı getirmektedir. Bakış açısını “cinsiyet sürekliliği” kavramı ile ifade etmektedir. Cinsiyetin, hayat boyunca kararlı ve değişmeyen bir disiplin olduğunu ortaya koyarken, çocukların 3 yaş dolayında kendilerinin ve başkalarının cinsiyetlerini kavradıklarını kabul eder. Ve 3 yaş ile 7 yaş arasında cinsiyetinin göreceli olduğunu sanan çocuk, 7 yaşında artık cinsiyetinin göreceli olmadığını, ve karşı cinsin kıyafetlerini giyse de, karşı cinsi taklit etse de, cinsiyetinin değişmez olduğunu kavrar (Alkan, 2014). Eşcinsel bireyler, biyolojik cinsiyetleri ile uyumlu bireylerdir, cinsel organlaryal ilgili problem yaşamazlar ve rahatsızlık duymazlar. Ama transseksüel ve intersex birey, cinsel organlarından rahatsızlık duyarlar ve kurtulup, arzuladıkları cinsel organa sahip olmak isterler (Başar, 2003).

2.1.3. Cinsel yönelim

Cinsel yönelim çağlardan beri tartışma konusu süregelen ve neye dayanarak ölçüldüğü tartışma konusu olmuştur. Cinsel yönelimin tespit edilmesine yönelik herhangi bir ölçümün olmaması tıpkı diğer bütün disiplinler gibi psikoloji disiplininin de tartışma konuları arasındadır (Friedman ve ark., 2004). Önalp ve Yalçınoğlu (2014) cinsel yönelimi; bir kişinin hissettiği kimliğiyle, bu hislere bağlı olan davranışlarıyla ve toplum içindeki aidiyet duygusuyla ilişkilidir. Bu yüzden cinsel yönelim, sadece kişisel bir özellik değildir” şeklinde tanımlamışlardır. Bununla birlikte cinsel yönelim, bireyin partnere yönelttiği duygusal, romantik ve / veya cinsel çekimi ifade eden kalıcı davranış örüntüsüdür. APA'ya (2008) göre cinsel yönelim; erkeğe, kadına veya her iki cinse yönelik duygusal, romantik ve /

veya cinsel çekimi ifade eden kalıcı bir niteliktir. Kişinin cinsel ve duygusal olarak arzuladığı ve ilgi duyduğu kişilerin cinsiyetlerine göre tanımlanan bir kavramdır (Yalçınoğlu, 2013). Kişinin kendiyile aynı cinsiyete sahip bir başkasından hoşlanması homoseksüallite olarak ifade edilirken, karşıt cinsten birini seçmesi hetoreseksüel yönelim, her iki cinsiyeti de arzulaması ise biseksüellite olarak isimlendirilir.

Eskin (2005) cinsel yönelimin, kendi içerisinde üç bileşenin olduğunu ifade edildiğini ortaya atmıştır. Bunlar sırasıyla; cinsel arzu, cinsel davranış ve cinsel kimliktir. Bireyin, hangi cinsiyete sahip bireyi istediği ve arzuladığı cinsel arzu olarak adlandırılırken, bu cinselliği hangi bireyle nasıl yaşadığı cinsel davranışı yani cinsel yönelimin eylem boyunu oluştururken, kendisini hangi cinsiyete ait hissediyorsa bu da cinsel kimliği olarak adlandırılmaktadır (Alkan, 2014).

2.1.4. Toplumsal cinsiyet

Türk Dil Kurumu (2018)'nin yazılı ifade ettiği “cinsiyet” kavramı biyolojik türü tanımlamaktadır. Kişinin sahip olduğu cinsel organının, edindiği rolü belirlediği kabul görür. İnsanın biyolojik özellikleri “sex” olarak tanımlanırken, kültürel perspektifte “gender” (toplumsal cinsiyet) olarak tanımlanmaktadır (Burger, 2006). Toplumsal cinsiyet kavramı, egemen kültürün kadın ve erkeğe yükledikleri anlam ve beklentileri ifade eder. “Toplumsal cinsiyet bireyi kadını ya da erkeksi olarak karakterize eden psiko-sosyal özelliklerdir” (Rice, 1996). İnsan cinsiyeti iki kategoriden oluşur; kadın ve erkek. Toplumsal cinsiyette ise bu kategorileşme biraz farklıdır. Genel kabul, kadınların feminen (kadını), erkeklerin ise maskülen (erkeksi) olmasıysa da farklı örnekler olabilmektedir (Dökmen, 2009). Bem (1983) toplumsal cinsiyetteki farklı kategorileşmeyi şu şekilde ortaya koymuştur; çoğunluk geleneksel cinsiyet rollerini kabul eder (Kadınsılık ve erkeksilik), kimileri bu geleneksel rolleri kabul etmeyerek tam tersini kabul eder; kadını erkek ve erkeksi kadın gibi. Bir grup ise hem kendi rolüne ait rolleri hem de karşı cinse ait olan rolleri kabul ederek androjen kimlik geliştirir. Yine bir grup ise düşük düzeyde rolleri benimseyerek; ne kadını ne erkeksi, farklılaşmamış kimlik rolü geliştirdiği gözlemlenmiştir.

Alkan (2014) yazmış olduğu tezinde, toplumsal cinsiyet meselesinin anlaşılmasına yönelik “3” ana modelin ortaya atıldığını ifade eder. Bunlardan ilki; “*Doğal Olarak Toplumsal Cinsiyet*” kavramıdır. Doğal olarak, toplumsal cinsiyetin

biyolojik cinsiyetle örtüştüğü savunulur. Biyolojik kökenli olan açıklama, insanı insan yapan bileşenlerinin; kişilik, istek, beklenti, ihtiyaç, inanç, değer sistemi gibi durumların tamamen hormonlar tarafından, DNA'dan veya biyolojik kökenden kaynaklandığını savunur. İndirgemeci bakış açısı olarak ifade edilebilen bu yaklaşım bütün insan doğasını doğumundan ölümüne kadar sabitlemiş ve dinamikliğini hiçe saymıştır. Bir diğer model ise “*Yetiştirilmenin Bir Sonucu Olarak Toplumsal Cinsiyet*” modelinde, erkeksilik, kadınsılık ve her ikisinin de bir arada olduğu androjen kimlik kabul görülür. Bu model, toplumsal cinsiyet ve biyolojik cinsiyetin bir arada şekillendiğini ve birbirinden etkilendiğini ifade eder. Toplumsal cinsiyet, bireyin biyolojik cinsiyetine ek olarak, kişinin erken yaşlarda, içinde bulunan sosyal çevreden, egemen kültürden etkilenecek oluşturdukları davranışlar bütünü olarak ele alır, “Diğer bir deyişle, toplumsal cinsiyet, bireyin kültürün belirlediği cinsiyet rollerine uygun davranmasıdır” (Fox, Priltensky ve Auistin, 2001). Son model olan, “*Toplumsal Bir Kurgu Olarak Toplumsal Cinsiyet*”; toplumsal cinsiyetin normal ve vazgeçilemez çizgisi olan yapısını reddeder ve içinde yaşanan zaman diliminde bulunan dinamiklerden etkilenen, kültürel birikim ve dilsel süreçle gelişen bir dinamik olduğunu savunur. Yaşın ve Dökmen (2004), kurgusal modeli açıklayan iki kavramın olduğunu ileri sürer; “özcülük karşıtlığı” ve “toplumsal sınıflandırma”dır. Özcülük karşıtlığı kavramı, toplumsal cinsiyet rolünün kalıcı bir kişilik özelliği olmadığını ifade ederken; toplumsal sınıflama da, cinsiyete yüklenen bu rollere yapılan vurguların doğal olmayan bir sınıflama içerdiğini söyler (Alkan, 2014). Fox, Priltensky ve Auistin (2001), toplumsal cinsiyetin nasıl kavramsallaştığından ziyade bireyin ne yaptığı ile ilgilenir (Alkan, 2014).

2.1.5. Toplumsal cinsiyet rolleri ve algısı

Rol terimi tiyatrodaki karşımıza sıkça çıkan sosyolojik bir terminolojidir. Spence (1985), rol terimini şu şekilde tanımlar; “örgütlü sosyal bir yapı içinde bireyin bulunduğu pozisyonunu, bu pozisyonla ilgili sorumlulukları, ayrıcalıkları ve diğer pozisyonlardaki insanlarla etkileşimi yönlendiren kuralları gösterir” (Dökmen,2009).

Kadın ve erkeğe yüklenen roller biyolojik farklılıklara bakılarak şekillenmekteydi fakat toplumsal cinsiyette, aksine kadın ve erkeğin kimliğinin biyolojik kökene değil de tarihsel ve kültürel oluşuma dayandığı gerçeği vardır

(Şenel, 2014). Savran (2013) araştırmasında yer verdiği, Ann Oakley'in (1972), toplumsal cinsiyet kavramını ele alır ve cinsiyetin biyolojik olarak belirlendiğini, toplumsal cinsiyetin ise yaşanan coğrafya içerisinde oluşan, kültürden etkilenen bir norm olduğunu ortaya koyar. Millet (1973), "*Cinsel Politika*" adlı eserinde, çocukluk çağında cinsel kimlik gelişiminin, ebeveyn tutumunun, öğretmenlerin, yaşanan ve model olan çevrenin; bireylerin düşünce kalıpları ve davranış disiplinlerini oluşturduğunu ifade eder. "çocuğun yaşamının her anı, oğlan ya da kız oluşuna göre, cinsiyetinin kendine yüklediği zorunlulukları yerine getirmek için nasıl davranmak ve düşünmek gerektiğini öğrenmekle geçer" böylelikle kadın ve erkek türüne atfedilenler, "... tamamen öğrenilen ve sonradan edinilen şeylerin bütünüdür" (1973, s. 59). Bu toplumsal cinsiyet ve inşası ileriki bölümlerde daha detaylı olarak ele alınacaktır.

Biyolojik kökenden iki cinsiyet; kadın ve erkek var olur. Kişi kendi cinsiyetini seçme opsiyonuna sahip değildir. Fakat cinsiyetine yüklenen rolü kabul etme reddetme şansına sahiptir. Toplum tarafından öğretilen ve öğrenilen bu roller bütünü, kadın ve erkek cinsiyeti arasındaki temel farkı yarattığı kabul görmektedir (Öztürk, 2015). Toplumsal rolleri geleneksel ve eşitlikçi roller olarak ikiye ayırmak mümkündür. Bunları bir örnekle açıklayacak olursak; geleneksel rolde, kadının arka planda kaldığı, ev işlerinden sorumlu olduğu, erkeklerin ise ev geçiminden sorumlu olurken, iş hayatında daha aktif rol oynadığı roller vardır. Bu rollerin tam tersini savunan eşitlikçi rol ise, kadın ve erkeğin eşit olduğunu, rol ve sorumluluklarının güce dayanmadığını benimser (Zeyneloğlu, 2008). Geleneksel ve eşitlikçi rollerin dışında kadın ve erkeğin aldığı rolleri Kaya ve Uysal (2015) aşağıdaki gibi geliştirmiştir;

- Kadın Cinsiyet Rolü: Toplum tarafından kadına ilişkin benimsenmiş roller (annelik, ev işleri yapma gibi).
- Erkek Cinsiyet Rolü: Toplum tarafından erkeğe ilişkin benimsenmiş roller (ailenin ekonomik sorumluluğu, sağlayıcılık)
- İlişkide Cinsiyet Rolü: Toplum tarafından kadın-erkek ilişkilerinde benimsenmiş roller ve bu rolleri etkileyen belli başlı faktörler söz konusudur, bunlar;
  1. Aile yapısı
  2. Ebeveyn Eğitim Düzeyi
  3. Annenin Çalışma Durumu

4. Akran ilişkileri
5. Eğitim alınan kişiler
6. Kitle İletişim Araçları şeklindedir.

Bunlarla birlikte 1970'lere kadar kadın ve erkek diye iki kavramdan bahsederken, Bem (1974) yeni bir bakış açısı getirmiştir. Kadınsılık ve erkeksilik olarak ifade ettiği cinsiyet rollerine belirsiz ve androjen rolleri de eklemiş ve cinsiyet rolü envanterini alana kazandırmıştır. Bem'e göre cinsiyet rolleri;

- Kadın Cinsiyet Rolü: Kadınların şefkatli, duygusal, hassas, sevecen, duyarlı, bağlı, utangaç, naif gibi niteliklerle karakterize edilmesidir.
- Androjen Cinsiyet Rolü: Kadın ve erkek rollerini ve özelliklerini kendisine göre dengeleyen kişiler olarak tanımlanmaktadır.
- Erkeksi Cinsiyet Rolü: Saldırganlık, bağımsızlık, adaletlilik, liderlik, kontrolcü, başarılı, atletik, kendine güvenen, hırslı ve yüksek benlik saygısı ile nitelendirilen roller olarak tanımlanır.
- Belirsiz Cinsiyet Rolü: Kişilerin hiçbir alt boyuta uymaması durumu. Bir diğer deyişle hem kadınsılık hem de erkeksilik özelliklerini spesifik bir biçimde sergilemeyen bireyleri tanımlamaktadır (M. Yavuz, 2018).

Dökmen, (2012), kadın ve erkeklere yüklenen bu rollerin, geleneksel kalıplar etrafında şekillendiğini ve erkeklerin korkusuz, güvenilir, kaslı, güçlü, soğukkanlı, agresif; kadınlarınsa, duygusal, sessiz, sevgi dolu, bakım sunan, hassas gibi tanımlar aldığını çalışmalarında ortaya koymuştur. Ataerkil sistem içerisinde erkeklere yüklenen bu rollerin kadınlara yüklenen rollerden daha ön sırada geldiği kabul görmektedir. Toplumsal roller, bireylerin toplum tarafından olması gereken, davranış kalıpları, düşünce tarzı, sorumlulukları belirleyen bir çatı kavramıdır. Kişilere yüklenen bu roller, toplum içerisindeki işleyişi ve karşıdakilerin beklentilerini aksiyona döküp dökemediklerini içerir (Dökmen, 2004). Ve bu toplumsal cinsiyet rolleri, geçmişten günümüze yaşantılar içerisinde şekillenerek gelişmiş ve toplumu oluşturan kimselerin bağlarıyla şekillenmiştir. Sahip olunan kültür, coğrafya, değer yargıları rollerin şekillenmesinde etkili parametrelerdir (Öztürk, 2015).

2.1.5.1. Toplumsal cinsiyeti açıklayan kuramlar

Bu başlık altında, toplumsal cinsiyet rollerinin kazanımı ve gelişimini açıklayan kuramlar kısaca ele alınacaktır;

Psikanalitik kuram; kuramın önde gelen isimlerinden Freud, toplumsal cinsiyet rollerinin temelini libidoya dayandırır. Ve toplumsal cinsiyetin kazanım süreciyle alakalı üç dönemden bahseder; bireyin cinsiyet farklılığını fark edemediği dönem, farklılıkları keşfetmeye başladıkları dönem ve ödipal dönem. İlk dönem safhasında ki bu dönem oral ve anal dönemi içinde barındırır, kız ve oğlan çocukları için cinsiyet ve toplumsal cinsiyet aynıdır. Olan çocukları, erkek biyolojisi ile yaşama başlarlar ve cinsel organları penistir. Kız çocukları ise iki cinsiyetlidir; kadınlık organı olarak vulvaya sahip olsalar da erkeklik organı olarak klitorisleri vardır. Libido klitorise bağlı olarak erkektir ve anneye kurdukları iletişim karşı cins ilişkisidir. Sonuç olarak ilk dönemde, kız ve oğlan çocuklarının cinsiyetleri erkektir ve toplumsal cinsiyetleri de erkeksidir. Oral dönemde çocuk kendisini ve annesinin ayrı varlık olduklarını bilmez ve memenin kendisinin bir parçası olduğuna inanır. Anal döneme geçildiğinde ise bebek ve ebeveyn arasında yeni bir çatışma alanı doğar; tuvalet kontrolü. Bu kontrolün çatışmaya dönmesinin çözümü, anüs kontrolünden hoşlanılmasıyla çözülür. Bir ikinci dönem olan farklılıkları anlamaya başladıkları dönem 18-24. Aylar da başlayarak devam eder. Çocuk kadın ve erkek arasındaki farkı anlamaya başlar. 5-6 yaş civarında ise cinsel kimlik gelişimi oluşmaya başlar. Çocukların yaşadıkları çatışma penisin olması ya da olmamasıdır. Freud, kız çocuklarında olmayan penis sebebiyle, oğlan çocuğunun da penisi kaybedebileceği korkusunu yaşar. Kız çocuklarında ise bu durum biraz daha komplike gelişir. Penise sahip olmadığını anlayan kız çocuğu bir eksikliğin olduğunu düşünür ve bundan dolayı da bir kıskançlık yaşar. Yaşadıkları bu hayal kırıklığı cinsel nesnelere annelerinden babalarına çevirmelerine neden olur. Anneden uzaklaşarak babaya yönelme, heteroseksüel alanda kadınsılığa atılan ilk adımdır (Dökmen, 2018).

Toplumsal cinsiyet rolünü kazanmada üçüncü adımı ise; ödipal dönem oluşturmaktadır. Oğlan çocuk, cinsel nesnesi olan anne için baba ile yarışa girer fakat hadım edileceğinden korkarak baba ile özdeşim kurar. Baba ile kurulan özdeşim ile baba figürü rol-model alınarak erkeksi özellikler benimsenir. Ödipal çatışma çözümlenmesiyle süperego gelişimi başlar. Kız çocuklarında ise cinsel nesne yerine konulan babanın, eksikliğini duydukları penisi, onlara vereceği fantezileri vardır.

Kız çocuğunun babaya yönelik kurduğu fantezisinde, anneyle olan yarışı, oğlan çocuğununki gibi kastrasyon korkusunu barındırmaz. Çünkü zaten kız çocuğu penise sahip değildir. Annesi de kendisi gibi zayıftır. Freud'a göre kız çocuğunun anne ile özdeşleşme zorunluluğunun olmaması, süperegolarının oğlan çocuğu kadar gelişmemesine neden olur. Bu yüzdendir ki kadın cinsel ve ahlaki olarak, erkek kadar üstün bir varlık değildir. Fast (1993), Freud'un kuramındaki anlatının, homoseksüel ilişkiyi açıklayamadığını ortaya koymuştur. Bu nedenle kuramına yenilik getirmiştir; "iki cinsiyetlilik". Freud, her insanın, biyolojik olarak kadınsılık ve erkeksiliği barındırdığını söyler (Freud, 2018). Yani bu iki cinsiyetlilik kavramının kadın ve erkekte var olduğunu savunur. Kız çocuklarının ödipal dönemde bu karmaşayı aştıkları için iki cinsiyetlilik kavramını erkek bireyler üzerinde geliştirmiştir (Dökmen, 2018). İki cinsiyetliliğin söylediği, erkeklerdeki kadınsı yön, baba ile kurdukları ilişkide, kadın rolü alma isteği ile gelişir. Bu karmaşanın ödipal dönem sorunlarından meydana geldiğini savunur. Oğlan çocuk, erkekliğini fark ettiğinde kadınsı olma fırsatını kaçırmak için baba ile erkeklik rekabetine girmeyerek baba ile kadın olarak ilişki kurmaya çalışır. Ödipal dönemdeki bu çatışmanın yanlış çözümlenmesinden kaynaklandığını savunur.

Biyolojik açıklamalar; Cinsiyete yüklenen rollerin sonradan değil de cinsiyetle birlikte biyolojik olarak meydana geldiğini savunan araştırmacılar da vardır. Örneğin, Aristoteles, kadının erkekte daha sevimli, kıskanarç, kendine saygısı olmayan, kolay sinirlenebilen özelliklere sahip olmasını, vücutta salgılanan bir saldıya (kan, balgam, safra) bağlar (Nielsen,1990). 19. yüzyılda, beyinle alakalı yapılan çalışmalarda ileri bilişsel işlemleri koordine eden ön beyin loblarının kadınlara kıyasla erkeklerde daha büyük olduğu, algılama mekanizmasının işlendiği yan lobların ise kadınlarda daha gelişmiş ve büyük olduğu ortaya atılmıştır (Dökmen, 2018). Biyolojik yaklaşım, cinsiyet rollerini açıklarken beyin yapısını temel almıştır. Kuram, kadın ve erkek beyni farklıdır ve bu yüzden de bilişsel işlevlerde farklılaşmalar meydana gelir, önermesini savunur. Benbow ile Lubinski (1972), toplumsal cinsiyet rollerini açıklamak için yaptıkları çalışmada; erkeklerin kadınlara oranla matematiksel işlemlerdeki üstünlüklerini beyin loblarındaki farklı işlemsel faaliyetlere bağlarlar. 13 yaş kategorisindeki matematik alanında üstün yeteneği olan çocuklarla boylamsal bir araştırma yürüterek, erkeklerin kızlardan matematiksel alanda ve muhakeme yeteneklerinde daha üstün olduklarını ortaya koymuşlardır.

Fakat yapılan bu araştırma Hyde (1997) tarafından eleştirilmiştir, Hyde araştırmanın genellenabilirliğini eleştirmiş ve ortaokul çağında cinsiyet farklılığının görülmediğini, lise çağında farkın ortaya çıktığını ancak çok büyük bir fark olmadığını ortaya koymuştur.

Beyin temelli açıklamaların yanı sıra bazı araştırmacılar hormonlardaki farklılıkların cinsiyet rollerini etkilediğini ortaya koymuşlardır. Nielsen (1990), çalışmasında hormonlarla ilgili açıklamalarla alakalı; genetik mekanizma hormonal aktiviteye meydana getirir ve hormonlar kişinin davranışlarını belirler, hipoteze yer vermiştir. Bu hipotez insanlarla sürdürülen klinik görüşmeler ve hayvanlar üzerinde uygulanan deneyler sonucunda oluşturulmuştur. Doğum öncesi dönemde, erkek cinsiyetinin kararlanmasını sağlayan androjen hormon düzeyinde problem yaşayan kişiler üzerinde çalışma yürütülmüştür. Androjen hormonu olması gerekenden yüksek olan kadınlarda, deney ve kontrol grubu karşılaştırıldığında cinsiyet hormonunun davranışı etkilediği sonucuna varılmıştır (Money ve Ehrhardt, 1972; aktaran, Nielson, 1990). Deney grubunda yer alan kızların, kontrol grubuna kıyasla daha fazla erkeksi özellikler gösterdiği saptanmıştır. Cinsiyet farklılığının, biyolojik farklılıklara bağlanmasının altında yatan temel faktör; erkek üstünlüğünün kabulüdür. Freud'un (bilmemkaç) anatomi kaderdir söylemi, biyolojik temelli görüşün bakış açısını oluşturmuş ve biyoloji kaderdir ilkesine dönüşmüştür. Bu söylem cinsiyetçi bir ifadeye dönüşebilir ve cinsler arasındaki eşitliğin imkansızlığını içerir.

Sosyobiolojik kuram;1970'lerde ortaya çıkan bu kuram biyolojik yaklaşımların içerisinde de yer alabilir. Nielsen (1990) yaptığı çalışmada Wilson'ın (1975) sosyobioloji kavramını; organizmanın sosyal davranış ve örgütlenmesinin biyolojik kökeninin sistemik olarak incelenmesi olarak açıkladığına yer verir. Sosyobiolojik kuram, organizmanın hayatta kalma ve neslin devamlılığını sağlama çabası içerisinde olduğunu savunur. Biyolojik yaklaşımdan farklı olarak evrimsel süreç ve genetik değişimi de cinsiyet farklılıklarını açıklamada ele alır. Sosyobioloji, Darwinin görüşlerinden etkilenecek, sosyal davranışın temelini açıklamak için çalışır. Darwin, doğal seleksiyon kavramını bireyin hayatta kalma mücadelesi olarak tanımlar. Yine sosyobioloji, davranışın biyolojik ve genetik faktörlerden etkilendiğini savunur. Birey hayatta kalmak ve kendi türünü devam

ettirmek için hayatta kalma becerilerini geliştirmiştir. Buradan hareketle toplumsal cinsiyet rolleri ortaya çıkmıştır. Örneğin, kadının doğurganlığı ve süt vermeleri nedeniyle ilgili ve bakım yönelimli olduklarını; erkeklerin de fiziksel olarak güçlü olduklarından dolayı avcı rolünü üstlendikleri önermelerini savunurlar. Sosyobiologlar, günümüzde kabul gören geleneksel cinsiyet rollerinin, insanoğlunun hayatta kalması ve türünü devam ettirebilmesi için geliştirildiğini savunurlar (Dökmen, 2018).

Sosyal öğrenme kuramı; Bandura (1977) tarafından ortaya atılan sosyal öğrenme kuramı, öğrenmenin sosyal boyutlarını saptamak amacıyla geliştirilmiştir. Sosyal öğrenme kuramı deyince akıllara Bandura gelse de toplumsal cinsiyet rollerinin gelişimi ve davranışın sosyal öğrenme kuramına göre ele alınması Mischel'in çalışmalarıyla güç kazanmıştır (Lott ve Maluso, 1993). Kuram, tıpkı bir davranışın öğrenilmesi gibi bireyin, cinsiyet rollerini çevresindeki insanları gözleyerek; pekiştirmeleri, cezaları görerek ve taklit ederek öğrendiğini savunur. Çocuk erken yaştan itibaren cinsiyetlerine uygun kabul edilen davranışları ödül ve cezaları gözleyerek, cinsiyet rollerini öğrenebilirler. Öğrenilen bu davranışlar çocuklarda, sosyal geribildirimlerle hangi davranışın ödül hangi davranışın ceza alabileceğine yönelik yorum yapabilme becerisini geliştirir. Örneğin mutfak işlerinde annesine yardım etmek isteyen bir oğlan çocuğu, ona uygun biri olmadığı söylemiyle mutfaktan uzaklaştırılırsa bir sonraki seferde annesine yardım etmek için motivasyonu olmayacaktır.

Toplumsal cinsiyet şeması; kuramın temsilcisi Sandra Lipsitz Bem, toplumsal cinsiyet kavramını çocukların nasıl kazandıkları üzerinde durmuştur (Bem, 1983). Çocuk sosyal çevresinden, kadınlık ve erkeklik kavramlarını öğrenir. Sadece öğrenmekle kalmayan çocuk, yeni öğrendiği her yeni bilgi, davranış ve yargıyı değerlendirerek özümser. Şema, bilişsel bir fonksiyondur. Kişinin algısal mekanizmasını kontrol eden ve yönlendiren çağrışımsal bir algıdır (Dökmen, 2018). Şematik bilgi işleme mekanizması; kişinin, dışarıdan gelen uyarıcıları şemaya uygun şekilde işlemesine yardımcı olur. Erken çocukluktan beri bireyde oluşan kadınsı ve erkeksi şemalar, toplum içerisinde gelişerek, kişinin toplumsal kabullerini oluşturur. Kişi ileriki yaşamında, edindiği yeni bilgiyi, toplumsal cinsiyet şemasına göre yani kadınsı ve erkeksi olarak kodlamaya devam eder. Cinsiyetler arasında ayırım gözetken,

kadın ve erkeği eşit görmeyen toplumlarda yetişen çocuklar, öğrendikleri yeni bilgileri, oluşturdukları cinsiyet şemalarına göre işlemeyi öğrenirler (Bem, 1983).

Toplumsal cinsiyet kalıp-yargısının öğeleri modeli; Toplumsal cinsiyet şemasıyla bilgi işleme kuramından esinlenen Martin ve arkadaşları (1990), cinsiyet Kalıp-yargılarının Öğeleri kuramını geliştirmişlerdir (Martin, 1993). Modelin Deaux ve Lewis'in (1984) toplumsal cinsiyet bilgilerinin, yetişkinler tarafından nasıl inşa edildiğini açıklayan unsurları barındırdığının altını çizmiştir. Bunlar: rol davranışları, kişilik özellikleri, fiziksel görünüm ve meslekler. Cinsiyet kavramı bu unsurlara göre dizayn edilir ve iki boyuta ayrılır; kadınsılık ve erkeksilik olmak üzere. Var olan özellikler kalıp-yargılar temelinde birbirleriyle ilintilidir. Martin (1993), ilintilerin üç türünden bahsetmiştir; Cinsiyet ve öge bağlantısı ki bu kadın bakımlıdır erkek ise küpe takmaz şeklinde örneklenebilir. Bir diğeri ise Öge içi bağlantılardır içe kapanıktır, sessizdir; hatlarını belli etmeyen elbise giyer, düz ayakkabı giyer. Üçüncü öge ise, ögeler arası bağlantılardır. Bu ise şu şekilde örneklenebilir; geniş omuzludur, atiktir, bakım sunucudur (Dökmen, 2018). Bu atıflarla kişi hakkında az bir bilgiye sahip olursa da pek çok çıkarım yapılabilir. Kişinin cinsiyetinden hareketle, kişi üzerinde yargılar oluşturulabilir. Mesela birinin yemek yaptığını duyunca bu kişinin kadın olduğu yargısı oluşabilir. Ya da kaslı bir erkek birey ile ilgili aynı zamanda çok zekidir ve iyi bir aile babası olduğu yargıları oluşturulabilir.

Benlik sunuşu kuramı; kuramı, Deaux ve Major (1987) tarafından, toplumsal cinsiyetle bağlantılı davranışların karşılıklı olarak birbirini etkileme modelinden hareketle oluşturulmuştur. Modelin vurguladığı nokta toplumsal cinsiyet rollerinin kazanımından ziyade davranışın gelişimine vurgu yapmaktadır. Cinsiyet rolü pek çok bileşenden etkilenen toplumun kritik bir değişkenidir. İçinde yaşanılan toplum, değer yargıları, kişilerin tercihleri, ötekinin davranış ve tutumlar, cinsiyet rollerinin oluşum ve işlevine dahi olarak şekillendirir. Deaux ve Major (1987) toplumsal cinsiyet kavramını güçlü bir sosyal kategori olarak ele almışlardır. Bu sosyal kategoride üç kritik pozisyonun olduğunu makalelerinde yazmışlardır; algılayan, aktör ve ortam. Bu üç pozisyonun toplumsal cinsiyet rollerini sosyal yaşantı içerisinde şekillendirdiği varsayılmaktadır. Burada algılayan rol; aktörün cinsiyet rolünü etkileyerek bilişsel doğrulamayı gerçekleştirir. Aktörün davranışlarını etkiler. Algılayan aktör hakkında bazı kalıp-yargılar oluşturur ve aktör yani bu kişi hakkında oluşturduğu kalıp-

yargılara göre algı oluşturur. Sonuç olarak bilişsel olarak oluşturduğu beklentilerini doğrulamaya çalışır ve aktör hakkında oluşturmuş olduğu yargılarının gerçekleşmesi için çaba sarf eder ve böylelikle davranışsal doğrulamayı gerçekleştirmiş olur. Aktör pozisyonu yani cinsiyet rolüyle davranışta bulunan kimse cinsiyet rolünü içinde bulunduğu ortamın gereklerine göre hareket eder. Bu sebeple aktör, farklı ortamlarda yahut farklı zaman dilimlerinde farklı kimlikler sergileyebilir. Cinsiyet rolünü sergileyen aktör, kendi benlik kavramını doğrulayacak, algılayanın ve içinde bulunan mekanın beklentilerine göre davranışlarını yapılandırır. Son pozisyon olan ortam ise durumsal ipuçları olarak da ifade edilebilir. Cinsiyet rolünü barındıran konular olarak betimlenir. Ortam, aktörden beklentileri ve aktörün andaki davranışlarını, algılayanın yargılarını, bireyin gelecekteki etkileşimlerini yani toplumsal cinsiyet rollerinin gösterilişini etkileyen bir unsurdur. Yine başka bir kaynakta; Deaux ve Major'un (1990), toplumsal cinsiyet rolü hakkında, davranışların sosyal ağa, mekana, ötekilerinin davranışlarına ve kişisel tercihlerine göre belirlendiği ve şekillendiğini ileri sürdükleri ifade edilmektedir (Dökmen, 2018). Toplumsal cinsiyet rolü benlik sunuşu kuramı perspektifinden, bireyin içinde bulunduğu an, durum ve pozisyona göre değişiklik gösteren ve bireyin kendisinden başka kişi ve ortamın beklentilerine göre hareket etmesidir. Risman (1987) toplumsal cinsiyet rolleri hakkında yaptığı araştırmasında bulduğu sonuçlar arasında çocuklarıyla yalnız yaşayan babaların eşleriyle yaşayan babalara göre daha naif, daha sıcak bir anne gibi davrandıkları yer almaktadır. Yine başka bir araştırma sonucunda, heteroseksüel erkeklerin homoseksüel erkeklerle iletişim ağındayken daha erkeksi davrandıklarını söyledikleri yer almaktadır (Kite ve Deaux, 1986).

2.1.6. Bedenin cinsiyetlendirilmesi

İnsan bedenine çağlar boyunca yaşanan coğrafyadan etkilenerek anlamlar yüklenmiştir. Bedenin forma bürünmesi ile bir kültür aracıdır. Ne giyildiği, nasıl hareket ettiği, neler tükettiği içinde bulunduğu kültürden etkilenir (Berktaş, 2012). Biyolojik bir unsur olan beden, aldığı yüklemelerle toplumsal bir şekil kazanır. Ve toplumsal yapı bedeni kontrol etme hakkı kazanır. Foucault "İktidar bedeni çalıştırır, davranışa nüfuz eder, arzu ve zevkle iç içe girer, işte onu bu çalışma içinde suçüstü yakalamak gerekir; yapılması gereken şey bu analizdir, bu da güç bir şeydir" der (2012, s.49).

Heteroseksüel anlayış, karşıtlıklar üzerinden oluşturduğu söylemler ile “beden” kavramını inşa eder. Foucault (1992), 18. Yüzyılda Avrupa’yı bir hastalığın sardığını ortaya atar; gençlerin mastürbasyon yapması. Bilinmezliğin yarattığı korku, çocuk bedeni üzerinde ailelerin denetim kurmasına kapı açtı. Cinselliğe yönelik yapılan bu denetim, bedenin nesneleştirilmesine ilk adımları oluşturdu. Bedenin bilimin konusu haline gelmesi ise, bireyin arzularını kendi bedeni üzerinden tatmin etmesini lehe yoğunlaştırdı.

Foucault (2012), cinselliğin bilimin araştırma konusu içerisine girmesiyle, cinsellik ve bedenin tıbbileştirildiğini söyler. Daha önceki yüzyıllarda kategorileştirilmeden yaşanan cinsellik ve görülen bedenin bu saatten itibaren kategorileştirildiği ve normallik kriterlerine göre değerlendirmeye alındığını söyler. Normal kategorisi dışında kalanların “hasta” veya “sapkın” olarak anormal kategorisi içerisinde girmeye başlamıştır. Bu anlayış kadın ve erkek arasında yaşanan üreme amacı taşıyan cinsel yaşantıyı normal olarak karşılamakta, dışında kalan bütün yaşantıları sapkın olarak karşılamaktadır. Foucault bizlere, kadın ve erkeğe yüklenen, normallik, hastalık ve sapıklık etiketlerinin; biyolojik özelliklerden bağımsız, kültürel, değişken ve toplumsal süreçte şekillendiğini söyler (Şenel, 2014). Modern bilim incelendiğinde, bedenin cinsiyetlendirilmesi kişinin üreme organına bakılarak atanırken cinsiyetin doğal bir hal olarak ortaya konulduğunu görürüz (Sancar, 2011). Ki bu noktada, Butler’in “ Cinsiyet nedir ki? Doğal mıdır, anatomik midir, kromozomlarla mı alakalıdır, yoksa hormonal midir?” diyerek sorduğu soru akıllara gelir (Butler 2010, s.51). Ki Butler cinsiyetin bir kültürel inşa sürecinde oluşabileceğini söyler. Butler, cinsiyetin bir yazgı olmadığını, değişmez olmadığını sadece toplumun kategorileştirme arzusu sonucunda maddeleştirdiğini ifade eder (1993, s.3). Bu kategorileştirme, heteroseksüel ilişkiyi normal kabul eder ve bunun dışındaki bir ilişkiyi kabul etmez. İki cinsiyeti taşıyan interseks bireyler ise üçüncü bir cinsiyet olarak kabul görmekte ve heteroseksüel cinsel yönelimin norm olarak kabul edildiği anlayışa ters düşer. Hasta ve sapkın olarak kategorilendirilir ve heteronormatifliği nedeniyle tıbbi müdahale gerektirir.

Witig (2009), Foucault ve Butler gibi erkek ve kadının biyolojik kökünde değil, siyasi ve ekonomik temsillerle oluştuğunu savunur (2009). Scott (2007), kadın ve erkek bedeninin cinsiyetleştirilmesinde; kadının ikinci plana atılması ekonomik

sistem ve cinsiyet arasındaki ilişkiden doğduğunu ve bedenın en başta toplumsal olarak cinsiyetlendirildiğini söyler. Beden, insanın kendini gerçekleştirebileceği ilk nesnedir; kimlik, cinsiyet, ırk gibi alanlarda kendisini gerçekleştirir. Butler'e (2010) göre kimlik kavramı sürekli dir ve inşası yaşam boyu devam eder. Monique Witting (2013), cinsiyet kavramını heteroseksist düzlemde kurulan bir siyasi kategori olarak betimler. Bununla beraber olarak cinsiyet, kurulan ilişkilerin bir sonucudur. Cinsiyet kavramı beden üzerinden kadına üremeyi dayatır.

Yine Foucault, iktidar ve beden üzerinde ifade ettiği söylemlerinde “yasaklama, yoksayma ve suskunluk” yasaları ile yapılandırılan arzu ve hazzın, beden üzerinde egemen olarak bedensel bir söylem ortaya koyduğudur (Foucault, 2010). Bu söylemin siyasi bir alandan doğduğunu da ekler. Bu beden inşasının tepeden değil de mikro iktidar stratejileri ile pratiğe gömülür (Foucault, 2007). Douglas'ın “*Saflık ve Tehlike*” adlı eserinde bedeninin belirlenen kültürel kodlar tarafından çizildiğini savunması üzerine Butler, beden sınırını oluşturan sosyal temsillerin tabular oluşturarak bu tabuları doğallaştırmaya çalıştığını söyler (Butler, 2014). Butler, “Beden, ölümlülük, yaralanabilirlik, faillik belirtir” der (Butler, 2004 s.41). Bu noktadan itibaren cinsellik ve toplumsal cinsiyet sahip olunandan çok ele geçirilmek istenen şeye döner, başkası için ya da başkası sayesinde olma formuna dönüşür (Butler, 2004). Aynı zamanda Butler, beden, kimlik ve cinsiyet kavramlarının sürekli değişim içerisinde performatif bir inşayı barındırdığını savunur. Değişimin sürekli olduğu bu inşada beden, kimlik ve cinsiyet değişkenlik göstermektedir. “Hegemonya, iktidarın toplumsal ilişkilerle ilgili gündelik anlayışımızı biçimlendirme, bu sessiz ve örtük iktidar ilişkilerine rıza gösterme ve onları yeniden üretme şeklimizi vurgular” (Butler, Laclau ve Žižek, 2005, s. 22 Akt; Özkazanç, 2015).

2.1.7. Eşcinsel pratik ve sosyokültürel etkiler ve DSM-5

Kırk yıl önce APA'nın eşcinselliği ruhsal bozukluklar sınıflamasından çıkarmasıyla birlikte tartışmalar ve araştırmalar ateşlenmiştir. Fakat ülkemizde hala heteroseksüellik dışında kalan bir cinsel yönelimin sapıklık ve hastalık olup olmadığı konusundaki tartışmalar devam etmektedir (Başar, 2012). Homoseksüellelikle alakalı 1970 öncesine dayanan yazılılarda, bu durumun bir hastalık olduğu görüşü hakimdi. Bununla birlikte homoseksüel bireylerin hapsedilmesi görüşüne göre hastalık olarak

kabul edilmesi görece daha hoşgörülüdür (Bayer, 1981). 19. Yüzyılın sonları ile 20. Yüzyılın başlarında Magnus Hirschfeld ve Havelock Ellis gibi pekçok seksolog homosekselliğin hastalık değil doğal olduğunu savunmaktaydılar. Eşcinselliğin bir rahatsızlık olduğuna dair inancın temelini eşcinsellerin cinsel davranışlarındaki sıkıntılara bağlanabilir. Örneğin; eşcinsel erkeklerin birçok partnerinin olması bu erkeklerin dürtüsel olduklarının ve kontrolsüz bir cinsel ilişkinin işaretiydi. Bu örneğin bir diğer açıklaması ise erkeklerin tek gecelik cinsel ilişkiye girme istemelerinde erkek eşcinsellerin bu ilişkiye girme şanslarının daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır (Symons, 1979). Homoseksüelliğin bir hastalık olduğu görüşüne homoseksüel bireylerin kendileri ve bilim insanları ancak ve ancak 1950’li yılların sonlarında karşı çıkmaya başladılar (Herek, Garnets, 2007). Bu karşı çıkmalar arasında en çarpıcı olan açıklamalardan biri Kinsey’in yayınlamış olduğu rapordur. Homoseksüel davranışın, var olan inanıştan daha yaygın olduğu yönündeki açıklamalar raporda yer almıştır. Takvimler 1960’ları gösterdiğinde ise radikal eşcinseller bir araya gelerek özgürlük hareketini başlattılar. Hareketin temel mottosunu; “eşcinsellik iyidir” sloganı oluşturdu (Burcher ve ark., 2013). Bu yılların devamında New York polislerinin eşcinsel erkeklere saldırmaları sonucunda Stonewall ayaklanmaları görüldü. Artık bu saatten sonra homoseksüellerin kendilerine yapılan ötekileştirme politikalarını kabul etmeyecekleri yavaş yavaş anlaşıldı. 1970’li yıllar homoseksüeller için bir dönüm noktasıdır, psikolog ve psikiyatristler eşcinselliğin DSM’den kaldırılması için çalışmaları başlatacaklardı (Burcher ve ark., 2013). Amerika Psikiyatri Birliği 1974 yılında oylamaya giderek homoseksüelliği DSM-II’den kaldırılmasını kararlaştırdı.

Bir daha söylenmelidir ki cinsel kimlik, kişinin erkeklik ya da kadınlık duygusudur ve kişinin sergilemiş olduğu kadınsılık veya erkeksilik kalıpları olarak adlandırılan cinsiyet rolü kavramından ayrılır (Money, 1988). Biyolojik cinsiyet ise kişiye atanan üreme organının tayin ettiği kadın ve erkek statüsüdür. Bu aşamada biyolojik cinsiyetlerinden hoşnut olmayan ve karşı cinse dönüşmek isteyen kişiler vardır. Cinsel kimlik bozukluğu olan ve transseksüel olarak tanımlanan kişiler bu amaçla ameliyatlara girerler. DSM-IV’te yer alan Cinsiyet Kimliği Bozukluğu Ölçütleri aşağıdaki gibidir;

- a) Güçlü ve kalıcı bir şekilde karşı cinsiyetle özdeşleşme

1. Karşı cinsiyetten olma isteğini yineleme ya da karşı cinsiyetten olma konusunda ısrar.
  2. Erkek çocuklarda, kadın giysilerini giyme tercihi; kız çocuklarda, stereotip erkek giysileri giyme konusunda ısrar.
  3. Taklit oyunlarında karşı cinsiyetin rollerini güçlü ve ısrarlı bir şekilde tercih etme ya da karşı cinsiyetten olma yönünde ısrarlı fanteziler.
  4. Karşı cinsiyete özgü stereotip oyun ya da boş zaman etkinliklerine katılma yönünde yoğun istek.
  5. Karşı cinsiyetten oyun arkadaşlarını güçlü bir şekilde tercih etme. Ergen ve yetişkinlerde rahatsızlık kendisini karşı cinsiyetten olma isteğini dile getirme, sıklıkla karşı cinsiyete özgü davranışlar sergileme ya da davranılma isteği olarak gösterir.
- b) Cinsiyetinden sürekli rahatsızlık duyma ya da bu cinsiyete özgü rollerin uygunsuz olduğunu hissetme. Erkek çocuklarda bu durum kendini penis ve testislerin iğrenç olduğunu söyleme ya da penisi olmamasının daha iyi olacağını söyleme ya da stereotip erkek çocuk oyuncaklarını, oyunlarını ve etkinliklerini reddetme biçiminde görülebilir. Kız çocuklarda ise oturarak çiş yapmayı reddetme, ileride penisinin olacağını söyleme ya da memeleri olmasını, adet görmeyi istemediğini belirtme şeklinde görülebilir. Ergen ve yetişkinlerde birincil ve ikincil karakteristik özelliklerden kurtulma düşünceleri ya da karşı cinsiyete benzemek için cinsel özellikleri fiziksel olarak değiştirmeye yönelik işlemleri düşünme şeklide görülebilir (Burcher ve ark., 2013).

DSM-V'te ise cinsel kimlik bozukluğu cinsiyetinden yakınma başlığı altında iki alt başlığa ayrılır; çocuklarda cinsiyetinden yakınma ve gençlerde ve erişkinlerde cinsiyetinden yakınma olarak.

Çocuklarda Cinsiyetinden Yakınma;

- A. Aşağıdakilerden en az altısının olması ile kendini gösteren (bunlardan biri A1 tanı ölçütü olmalıdır), en az altı ay süreyle, kişinin yaşadığı/dışa vurduğu cinsiyetle, onun için belirlenen cinsiyet arasında belirgin bir uyumsuzluk olması;

1. Karşı cinsten olmayı çok isteme ya da karşı cinsten (ya da onun için belirlenen cinsiyetten değişik bir seçenekten) olduğu konusunda diretme.
  2. Erkeklerde (belirlenen cinsiyet), karşı cinsin giysilerini giymek isteme ya da kadınsı giyim kuşanma ileri derecede öykünme vardır; kızlarda (belirlenen cinsiyet), yalnızca erkeksi giysiler giymek isteme ve kadınsı giysiler giymeme konusunda çok diretme vardır.
  3. İmgesel ya da düşlemsel oyunlarda, karşı cinsin yerine geçmeyi çok ister.
  4. Genelde karşı cinsin oynadığı oyuncakları, oyunları ya da etkinlikleri oynamayı çok ister.
  5. Oyun arkadaşını karşı cinsten seçmeyi çok ister.
  6. Erkeklerde (belirlenen cinsiyet), erkeksi oyuncaklara, oyunlara ve etkinliklere karşı çıkma ve itiş-kakış oyunlarından belirgin kaçınma vardır; kızlarda (belirlenen cinsiyet) kızların oynadığı oyuncaklara, oyunlara ve etkinliklere belirgin karşı çıkma vardır.
  7. Cinsel anatomisinden hiç hoşlanmama.
  8. Kişinin yaşadığı cinsiyetle eşleşen birincil ve/ya da ikincil cinsel özellikleri çok isteme.
- B. Bu duruma klinik açıdan belirgin bir sıkıntı eşlik eder ya da bu durum toplumsal işlevsellikte, okulda ya da önemli bir diğer işlevsellik alanlarında işlevsellikte düşme ile gider.

Gençlerde ve Erişkinlerde Cinsiyetinden Yakınma;

- A. Aşağıdakilerden en az ikisinin olması ile kendini gösteren, en az altı ay süreyle, kişinin yaşadığı/dışa vurduğu cinsiyetle, onun için belirlenen cinsiyet arasında belirgin bir uyumsuzluk olması;
1. Kişinin yaşadığı/dışa vurduğu cinsiyetle, birincil ve/ya da ikincil cinsel özellikleri (ya da genç ergenlerde, beklenen ikincil cinsel özellikler) arasında belirgin bir uyumsuzluk olması.
  2. Kişinin yaşadığı/dışa vurduğu cinsiyetle arasında belirgin uyumsuzluk olduğu için birincil ve/ya da ikincil cinsel

özelliklerinden kurtulmayı çok isteme (ya da genç ergenlerde, beklenen ikincil cinsel özelliklerin gelişmesini önlemeyi isteme).

3. Diğer cinsin birincil ve/ya da ikincil cinsel özelliklerini çok isteme.
4. Diğer cinsten (ya da onun için belirlenen cinsiyetten değişik bir seçenekten) olmayı çok isteme.
5. Diğer cinsten (ya da onun için belirlenen cinsiyetten değişik bir seçenekten) gibymiş gibi davranılmayı çok isteme.
6. Diğer cinse (ya da onun için belirlenen cinsiyetten değişik bir seçeneğe) özgü duygularının ve tepkilerinin olduğuna çok inanma.

B. Bu duruma klinik açıdan belirgin bir sıkıntı eşlik eder ya da bu durum toplumsal, işle ilgili işlevsellikte ya da önemli diğer işlevsellik alanlarında işlevsellikte düşme ile gider (DSM-V, 2015).

DSM’de yer alan cinsiyetinden hoşnut olma durumu dışındaki cinsel yönelim farklılıkları hastalık tanı kriterlerinin dışına çıkartılmıştır.

2.2. Cinselliğin Tarihsel İnşası

Tarih boyunca cinsellik üzerine yapılan nice çalışmalar hakkında bilgilere ulaşılmasına rağmen ulaşılan bilgilerin tamamı bilimsel kanallardan elde edilemez. Cinsellik konusunda araştırmaları ilk kez Batı medeniyetleri sistematik ve bilimsel olarak araştırma girişimlerinde bulunmuşlardır.

İnsanoğlunun yaşamını devam ettirebilmesi için belli başlı temel gereksinimlere ihtiyacı vardır; beslenme, barınma, güvenlik, soyun devamı gibi. Bu ihtiyaçlar insanoğlunun var oluşundan bu yana tekerrür etmektedir. Bu temel ihtiyaçların içerisinde bulunan cinsellik ihtiyacı soyun devamlılığı için sarsılmaz bir öneme sahiptir. İlkel yaşamdan, günümüze kadar türün devamlılığına hizmet eden cinsellik, yaşanan coğrafya ve kültürden etkilenerek gelmiştir. Cinselliğin yaşanmasında normları belirleyen güçlerin başında din ve ahlak gelir. Tarih eril sistemi savunmaktadır bu yüzden ki cinselliği bir kadın ve bir erkek arasında yaşanan ve mahremiyet duvarlarıyla korunan bir yaşantı olarak kabul etmektedir. Bu doğru dışındaki bütün olasılıkları hata, sapkılık, hastalık olarak etiketlemektedir.

Paglia (2014), her şeyin en başında doğanın olduğunu savunur ve doğaya karşı tutumumuzu anlamlandırmadıkça, cinsellik ve cinsiyeti anlamayı bekleyemeyiz. Çünkü cinsellik doğanın bir parçası ve insanda doğal olanın ta kendisidir. İnsan ve doğa etkileşiminde toplum, insanı koruyan bir kalkandır. İnsanın doğadan kopması, korku içerisinde kaçışla başlamıştır. “İnsanın hayatta kalma mekanizmaları arasında en kuvvetli olanı, doğanın ve Tanrının nihaî iyilikseverliği fikridir.” (Paglia, 2014). “Cinsellik”, toplum ve doğanın kesişim noktasıdır. Doğanın sunduğu çıplaklık, kültür içerisinde tabularla karşılaşır. Ahlaki değer sistemi, doğanın salt ve ilkel cinselliğini kuşatarak sınırları içerisine hapseder. Bu durum bütün kültürler içerisinde benzer şekilde devam eder. Facoult (2007), Viktoryen sistemin Antik Çağ cinselliğini kapatarak, suskun bir dönem getirdiğini ifade eder. Artık cinselliğin sadece, evlilik ve üreme amacı gütmesi normal karşılanmakta, dışındaki bütün gelişmeler günah ve yasak olarak kabul görmüştür. Feminist açıklamalar; toplumun doğadan uzaklaşarak yozlaşmasına karşı çıkmış, cinsel ayrımcılık ve beraberinde doğan rollerin dengesizliğini eleştirmiştir.

İnsan cinselliği bedensel, sosyal ve psikolojik bileşenlerden etkilenen bir dinamiktir. Cinsellik mevzubahsinde akla gelen ilk düşünce iki kişinin cinsel birleşimi olsa da cinsellik bundan ibaret değildir. Cinsellik; cinsel davranış, tutum, düşünce, yönelimleri içinde barındıran ve toplum olgusundan ayrı düşünülmeyen, kültürel, politik ve ekonomik bileşenlerden ayrı irdelenemeyen bir olgudur (Rosen, 2000; Sümer, 2007). Cinsellik sadece cinsel organdan ibaret değil bütün bedeni ve aklı içeren duyuya dayalı bir yaşantıdır. Simone De Beavoir’da cinselliği ve cinsiyet kavramını kültürel bir kimlik içerisinde yapılandırır ve bununla beraber kavramların toplumsal cinsiyetle şekillendiğini savunmuştur (Korkutçu Utku, 2016). Psikanalistlere göre cinselliğin işlevi, cinsel aktivitenin üreme aşamasına ulaşmasıyla meydana geldiklerini savunur (Yücel, 2015). Lacan söylemlerinde; cinsel arzunun ergenlikte birlikte aktive olduğunu söyler ve aktive olan bu cinsel arzuların bastırılması, toplumsal düzenin baskı mekanizmasını tekeline almasıyla başlar.

Cinsellik üzerine yapılan araştırmaların ilkleri Hipokrat’a kadar gider. Aristo, Plato gibi filozoflar cinsellik üzerine yapılan araştırmaların temel kaynaklarını oluşturan araştırmacılarıdır. Araştırma içerikleri, cinsel davranış gözlemlerinden oluşur ve üreme işlevi, doğum kontrolü, cinsel etik, cinsel sınırlar hakkında ilk teorileri ortaya koymuşlardır. Cinsellik üzerine çalışmaları bulunan İngiliz Psikolog

Henry Havelock Ellis (1859-1939) cinsel korkular ve uyku esnasında yaşanan ejakülasyon üzerinde çalışmıştır.1896'dan başlayarak 1910 yılına kadarki bütün çalışmalarını Sex Psikolojisi Çalışmaları adlı seri kitaplarında yayınlamıştır (Greenberg, Bruess, Conklin, 2011). Bu seri kitapla şu 7 madde dikkat çekmektedir;

1. Her iki cinsiyet için mastürbasyon yapmak yaygın bir davranıştır.
2. Erkek ve kadınlardaki orgazm çoğunlukla aynıdır.
3. Homoseksüellik ve heteroseksüellik cinselliğin bir evresidir.
4. Victorian düşüncelerinin tersine kadınlar cinsel arzuya sahiptirler.
5. Cinsellik için tek bir norm yoktur. Düşünceler ve davranışlar kişilere ve kültürlere göre değişmektedir.
6. Her iki cins için erken yaşta cinsel eğitim verilmelidir.
7. Doğum kontrolünde ya da bireysel cinsel davranışlara karşı kurallar olmamalıdır.

Bir diğer araştırmacı Alman doktor Magnus Hirschfeld'tır. Çalışmalarını 1868 ile 1935 arasında yürütmüştür. Transvestite ve transvestizm kavramlarını tanımlamıştır. Özellikle homoseksellik üzerinde yapmış olduğu çalışmalarını siyasetin içerisine kadar sokmayı başarabilmiştir. Çalışmalarını yaptığı tarihler sebebiyle Alman Faşizminin saldırılarına maruz kalmıştır. Hirschfeld, Bilimsel İnsani Komitenin (Scientific Humanitarian Committee) kurucularındandır. Bilimsel İnsani Komitenin en önemli özelliği, ilk eşcinsel hakları savunuculuğunu yapan komite olmasıdır. Bu komitenin oluşumu, farklı cinsel yönelimi olan bireyler hakkında istatistiksel araştırmaların yapılmasına önayak olmuştur. 1910'da en önemli gelişmelerden biri de; "Transvestite" terimini açıklamış ve terim homoseksüellikten ayırmıştır. Hirschfeld (1914), "Erkek ve Kadınlarda Homoseksüalite " adlı araştırmasını ortaya koymuş ve 1919'da Cinsel Bilim Enstitüsünü kurmuş fakat 1933 yılında Naziler tarafından enstitü yağmalanarak dağıtılmıştır (Greenberg, Bruess, Conklin, 2011).

1894 ila 1956 yıllarında cinsellik üzerine çalışmalarını gerçekleştiren bir diğer araştırmacı ise Alfred Kinsey'dir. Kinsey bir böcek biyologudur. Indiana Üniversitesi'nde hoca olan Kinsey evlilik ve cinsellik üzerine dersler vermeye başlayınca alandaki bilgi eksikliği sebebiyle öğrencilerinin cinsel deneyimleri üzerinde çalışmalar yürütmeye başlamıştır. Çalışması çığır açara bu alanda bilgi

ihtiyacının kabul edilmesine sebep olmuştur (Doğan, Küçüköğlü, 2009). Kinsey (1974), Indiana Üniversitesinde Cinsellik Araştırma Enstitüsünü kurmuştur. Halen daha varlığını sürdüren enstitü dünyadaki en önemli merkezlerden birini oluşturur. Kinsey (1948), erkek öğrencileri ile yaptığı çalışmalarını; “İnsan Erkeğinde Cinsel Davranış” adıyla yayınlamıştır (Kinsey Raporu)

Helen S. Kaplan, cinselliğin doğası üzerinde vaka çalışmaları ile inceleyen bir başka araştırmacıdır. Kaplan (1974), cinsel sorunların tedavisi ve cinsel yaşantıyı etkileyen bileşenleri; hastalık, yaş, ruhsal bozukluklar, farmakolojik ilaçlar gibi durumları ele aldığı çalışmalarını The New Sex Therapy adlı eserinde ele toplamıştır. Kaplan cinsel işlevin üç fazlı niteliğine vurgu yapmıştır ve cinsel yanıtın birbirinden bağımsız iki aşamadan oluştuğunu söyler. Bunlardan ilk aşamayı uyarılma ikinci aşamayı ise plato evrelerinin oluşturduğunu, üçüncü bölümünse orgazm ve çözülme evresi olduğunu araştırmasında yazmıştır (Doğan, Küçüköğlü, 2009).

2.2.1. Tarih öncesinde cinsellik

İlk insanların cinsel yaşamları üzerinde inceleme yapmak oldukça zordur. Söylentilerin dayanakları, anekdotlar ve rivayetlerden gelmektedir. İkel insanın toplumsal düzen ve ahlak gibi kavramları olmadığı için utanma duygusundan yoksun ve hayvani bir cinsellik yaşadığı yorumu yapılabilir (Yücel, 2015). Paleolitik çağda kadının yeri ifade edilmemiştir fakat günümüze kadar gelen duvar resimleri ve heykellerden hareketle, mağaralarda kaldıkları, çocuğa baktıkları sanılmaktadır. İkel insanın duvar resimlerinde kadın figürünün öne çıktığı görülür. Örneğin tarih öncesinde yapılan heykelciklerde, yüzleri belirgin olmayan, iri memeli, geniş kalçalı, üreme organları belirgin şekilde kadın çalışılmıştır. Bunun yanında Avusturya'nın Havva'sı olarak isimlendirilen kadın heykelciğinde, şişman, göbekli, iri memeli ve cinsel organı fazlasıyla belirgin işlenmiştir. İlk çağlarda yapılan bütün eserlerde yüz ve anatomiye önem verilmemiş olsa da özellikle cinsel organ üzerinde yoğunlaşmıştır. Heykellerde kadın, sadece doğurganlığıyla değil, haz objesi olarak da yer almıştır. İkel yaşantıda yapılan heykel, idol ve çizimlerde cinsel özgürlüğün olup olmadığı, cinsel yaşantının boyutu hakkında tam bir bilgi elde etmek mümkün değildir, söylemler varsayımlardan öteye gitmez fakat kadın cinselliğin ön plana çıkarıldığı sonucuna varılır (Yücel, 2015).

Avustralya kabilelerinde cinsel ilişkinin (kadın ve erkek arasında yaşanan) gayrimeşru şekilde yaşandığı öne sürülmüş ve kız çocuklarının on yaşından itibaren, erkeklerle cinsel ilişkiye girdiği süregelmiştir. Küçük yaşta cinsel münasebete giren kız çocuğu ilişkisinden sonra ailesi tarafından merasimle karşılanırdı. Bu andan itibaren kız çocuğu aile içerisindeki bir misafir olarak gözüktür ve erkek çocuklarının kabiledaki çadırları gezerek cinsel ilişki yaşayarak partner değiştirirlerdi (Letourneau, 1970). Yine benzer şekilde Habeşistan'da evlenme gibi akitler lüzumsuz görüldüğü için, kabilelerin kadınları istedikleri erkeklerle cinsel ilişkiye girmektedir ve bunun için bir mahrem alana ihtiyaç duyulmazdı. Durum her coğrafyada aynı değildi. Yeni Zelanda'da kız çocuğunu veya kız kardeşini evlendiren kişi, erkeğe ; “Eğer ondan memnun kalmazsanız, onu dövünüz, öldürünüz. Siz şimdi onun mutlak efendisiniz.” (Letourneau, 1970, s.20). Bakir olmadığı anlaşılan kadının hayatına bir daha eskisi gibi devam edebilmesi çok zor hatta evlenmesi yasaktı.

Tarih sahnesinde Yunan'ı gördüğümüzde ise cinsellik ile ilgili daha detaylı bilgiye ulaşılabilmektedir. Yunan'da cinsellik hakkındaki bilgilerin günümüze aktarılmasındaki en büyük etkenlerden biri, cinselliğin resim sanatına yansımalarıdır. Cinsellikte, ana tema kadın nesnesi üzerinden ilerlemekte ve “aşk” kavramının öne çıktığı hikayelerde sadakatsizlik dikkat çekmekteydi. Savaşlarda da olduğu gibi kadınlar uğruna savaşlardan kaçınmadıkları bir gerçektir (Agızza, 2001). Antik Çağlardan bugüne kadar gelen kırmızı ve siyah figürlü pişmiş topraktan yapılan eserlerin üzerinde cinsel ilişki hikâyelerine yer verildiği görülmektedir (Yücel, 2015). Yunan'da evlilik kişilerin kararına bırakılmaz ve aile kavramına bir devlet kurumu olarak bakıldığı ve soyun devamlılığı için kararı yine evlenecek kimselerin aileleri almaktaydı. Kast sistemi göz önünde bulundurularak evlenecek kimselerin sosyo-ekonomik durumu göz önünde bulundurularak evlilik kararı alınmaktaydı. Bununla beraber Yücel'in (2015) ele aldığı eserde, Yunan evliliklerinde kadınların sadakatsizlikleri ölüme gidecek denli ağır cezalarla çarptırılırken, erkeklerde böyle bir durum söz konusu değildi. Kadının sadakati bu denli önemliken yine aynı zamanda kadınların, erkeklere arkadaşlık etmeleri için “Hetera” ismi verilen bir grup kadın eğitilmekteydi. Toplum ikiyüzlü bir ahlak anlayışına sahip ve eril sistemi destekledi. Kadının eşinden başka bir erkekle cinsel münasebetinin olanaksızlığı kabul görürken, bir grup kadın fahişelik mesleği için yetiştiriliyordu (Yücel, 2015).

Tarih penceresini Roma kültürüne açıldığında, günümüzde aşına olunan “seks” sözcük kökeninin Roma’ya kadar dayandığı görülür. Roma toplumunda kadın ve erkeğe olan bakış açısında da Yunan gibi eril sistem hâkimdi. Kadın önemsiz ve sadece cinsel eylem objesi olarak görülüyor ve köle muamelesi yapıyordu. Cinsel yaşamın özgürce yaşanmasını arzulayan Romalılar aynı zamanda bakirelik ve evlilik kurumunun sadakatine de önem vermekteydiler. “Roma’nın Aşk Evi”, genelevlerin ta kendisidir. Olabildiğince gösterişli yapılan bu genelevlerin en popülerleri Pompei’deki Vettii genelevidir. Genelevin dekorasyonunda çeşitli cinsel pozisyonda ele alınan resimler kullanılmış ve evin girişinde, erkeklik organı göze çarpan bir erkek resmi bulunmaktadır (Yücel, 2015).

2.2.2. Din ve cinsellik

"Kadının fitratı", "erkeğin fitratı" gibi siyasal ve dini iklimin sözcük öbekleri toplumun cinsellik normunu belirler (Çakırlar, Delice, 2012). Yazılı kaynaklar ilk mitolojik hikayelerden beri yaratılan ilk insanın “Adem” ve onun kaburga kemiğinden ise “Havva’nın” yaratıldığını anlatmaktadır. Yasak elmayı yiyerek cennetten kovulan Adem ve Havva Tanrı tarafından fani hayatı yaşamakla cezalandırılır.

“Sen Havva. Ağrı ve meşakkatle çocuk doğuracaksın. Her işinde kocana mahkûm kalacaksın ve o sana hükmedecektir.” ; “Sen ey Adem. Yasak edilen meyveden yediğin için yaratıldığın toprağa döneceğin güne kadar alın teri ile ekmek yiyeceksin. Sen topraksın ve toprağa döneceksin.” (Yücel, 2015).

Dini kaynaklardan esinle anlatılan hikayelerde de kadın ve erkeğe yüklenen roller günümüzdeki roller ile paraleldir. Din kadını erkeğin madunu olarak yani kaburgasından yaratılan erkekten daha aşağı bir yaratılış olarak görür. Yahudi dinine bakıldığında, evlilik yapısı içerisindeki üreme faaliyeti ve bu eylemden alınan cinsel haz Tevrat’ın emirleri arasında yer alır. Yahudi dininin cinsel ilişkiye bakış açısı ilımlıyken, Hıristiyanlıkta ise cinsel davranış ilk günah olarak kabul görür. Hıristiyanlık dininin cinselliğe bakış açısı ikiyüzlüdür. Cinsellik evlilik ile çiftlerin birbirlerine olan armağanları olarak görülmekte ve bekaretin ahlaki bir değer olduğu bir anlayış aynı zamanda da erkeklere cinsellik konusunda kadınlardan daha fazla hak sunmaktadır (Yücel, 2015).

Kutsal kabul edilen kitapla cinsellik sadece çocuk doğurmak için değil çiftlerin birbirlerini tatmin etmesi için de insanlara sunulmuştur. Fakat burada bahsedilen çift; kadın ve erkekten ibarettir. Eşcinsellik ile alakalı hiçbir açıklama yoktur. Aksine eşcinsel ilişkiyi günah kabul eden hükümleri barındırır. “ Kadınla yatar gibi erkekle yatmayacaksın; menfur şeydir.” “Ve bir adam kadınla yatar gibi erkekle yatarsa, ikisi menfur şey yapmışlardır.” (Levililer 18:22- 20.13.). Aziz Paulos’un Korinthoslulara yazdığı mektubunda şunları yazmıştır:

“Hakka aldırılmazların Allah hükümdarlığını miras almayacaklarını bilmez misiniz? Kandırılmayın. Fuhuş yapanlar, yalancı tanrılara tapanlar, zina edenler, oğlanlar, oğlancılar, hırsızlar, açgözlüler, sarhoşlar, sövücüler, kapkaççılar, Allah hükümdarlığını miras almayacaklar.” (Korinthoslular 6:910).

Yazıldığı üzere, eşcinsel ilişki büyük günahlar arasında yer alıyor ve kabul görmüyordu. Neredeyse bütün dinlerde ortak noktalardan biri; kadının cinselliği özgürce yaşayamaması ve kısıtlanmasıdır. Tarih sayfaları Orta Çağ Avrupası’na geldiğinde cinselliğin din ile birlikte fazlasıyla baskılandığı görülür (Yücel, 2015). XIII. yüzyılda kadının sadakatine güvenmeyen erkek, kadına bekaret kemeri takmıştır ve bu uygulamayla kadın nesneleştirilmiştir. Cinsellik yaşantısının kilise tekeline baskı altına alınması, Orta Çağın sonlarına doğru patlak vermiştir. Örneğin, XVI – XVIII yüzyılında ilk olarak kadınların giydiği kıyafetleri incelediğimizde, boğazları sıkı yakaların yerini göğüsün yuvarlaklığını teşhir eden dekoltelelere bıraktığı Botticelli, Solario gibi ressamın eserlerinden çıkarsanabilir. Yücel (2015) cinselliğin ön plana çıkmasıyla sapıklık ve esnet kavramlarının da ön plana çıktığını yazar.

XVIII. yüzyıl aydınlarından Jean Lacques Rousseau’nun cinsellik üzerine düşünceleri devrim niteliğindedir; cinsel içgüdünün insanın yaratılışının doğal bir parçası olduğunu savunur. Ve bu doğal parça sadece erkekler için değil kadınlar için de geçerlidir. Tıpkı erkekler gibi kadınlar da partnerlerini seçme, sevmeye, sevilme ve cinsel yaşantıyı deneyimleme hakkına sahiptir (Yücel 2015). Rousseau erkeğe boyun eğme düşüncesine karşı çıkmıştır. Tıpkı Rousseau gibi Freud da cinsellik üzerine cüretkâr söylemler sarf etmiştir. Bireylerdeki nevrozun temelini cinsel

problemlerin, çatışmaların yattığını söyler. Histerinin temelini çocuklukta yaşanan travmatik cinsel hikâyeye dayandırır (Freud, 1902).

2.3. Eşcinsellik ve Tarihsel Süreç

Eşcinsellik kelimesi, Eski Yunan'da aynı anlamına gelebilecek olan "amos" ile "cinsellik" anlamında veren "seksüalite" kelimelerinden türeyerek, aynı cinsiyetten kişiler arasında kurulan, cinsel boyutlu bedensel ya da duygusal bağlılık ve etkileşim, ilişki anlamına gelir (Uğurlu, 1999). Eşcinselliğin kökeni oldukça eskiye dayanır. Çağlar öncesinden beri eşcinselliğin varlığı anlatılmaktadır. Neredeyse bütün kültürlerde ve dinlerde eşcinsellik anormal cinsel davranış olarak kabul görmüştür. İnsanlık tarihi boyunca pek çok kültür eşcinsel ilişkileri daha az, heteroseksüel ilişkileri ise daha fazla kabul etmiştir

Eşcinsellik sözcüğü ilk kez Almanya Adalet Bakanı'na yazılan açık bir mektupta yer almıştır. 1869 yılında kullanılan eşcinsellik kelimesi günümüze değin gelmiştir. (Francis Mark, 1996, s.25) Tarihsel süreçte eşcinsellik Sümerler, Hititler ve Eski Mısır uygarlıklarına kadar uzanmaktadır. İlk eşcinsel evliklere Hititlerde M.Ö 1400'lü yıllarda izin verildiğini gösteren belgeler alan-yaznında yer almaktadır. (Bottero, 2003). Tarihçiler, Hitit İmparatorluğunda eşcinsel ilişkinin normal olduğunu, sadece kişiler arasında kan bağı durumu söz konusu olursa iki erkek arasındaki cinsel birliktelik yasaklanmıştır. Hitit sarayında bulunan içoğlanların da eşcinsel ilişki yaşadıkları kaynaklarda yer almaktadır. (Oksaçan, 2012). Hititlerin hazırlamış oldukları yazılı belge eşcinsel evliklerin kabul gördüğü ilk yasa olma özelliği de taşımaktadır. Buna karşıt olarak Yahudiler bu normalleştirmeye karşı gelmiştir, eşcinsellik Batı uygarlıklarında tepki ile karşılanmış ve kabul görmemiştir (Bottero, 2003).

“Cinsel dürtünün halktaki kavramının en iyi yorumlanmasını bulduğumuz şiir dolu bir efsaneye göre; insan denilen varlık, kadın ve erkek olarak iki parçaya bölünmüştür, o zamandan beri aşk yoluyla birleşmeye çalışmaktadır. İşte bundan dolayı, kendileri için cinsel nesnelere kadın değil de erkek olan erkekler ve yine cinsel nesnelere kadın olan kadınlar bulunduğunu öğrendiğimiz zaman pek şaşırırız. Bu tür kimselere şu ad verilir: Eşcinsel, daha doğrusu dönükler, oluşt

da dönüklük (inversion) denir. Dönükler elbette ki sayıca hayli kalabalık olmalarına karşın, onları tanımak her zaman oldukça güçtür.” (Freud, 2015, s.22.)

Tarih öncelerine dayanan eşcinsellik, birçok kültür ve dinlerde anormal davranış ve sapkınlık olarak kabul edilmektedir. Kültürler ele alındığında eşcinselliğin de zaman süreci içerisinde değişimleri gözlemlenmiştir. İlk çağlardan günümüze eşcinsel olgusu incelendiğinde çok tanrılı inançlardan tek tanrılı inanç sistemine geçildiğinde eşcinselliğin günah kabul edildiği gözlenmiştir. Eşcinsellik kökeni incelenirken Eski Yunan’ı göz ardı etmemek gerekmektedir. Eşcinselliğin normal karşılandığı ve hatta Antik Yunan’da görülen şeyin tam anlamıyla eşcinsellik olmadığını anlatma çabası da dikkat çekmektedir. (Gezgin, 2012, s.221) Antik Yunan’da eşcinsellik normal karşılanmıştır. “Yunan tiyatro yapıtlarında erkekler arasındaki eşcinsel ilişkiye pek çok gönderme yapılmaktadır.” (Mark, 1996, S.29). Hatta *Symposion*’da, yer alan oğlancılık ve eşcinsellik ele alınırken dinsel temalar göz önünde bulundurulmuştur. Erkek-erkek ilişkilerinden bahsetmek dinsel olgular barındırdığından normal kabul edilmiştir; erkek yaradılışından ötürü, bir erkeğin parçası olmakta ve bundan dolayı erkekleri sevmekte, erkeklerle birliktelik yaşamaktadır. Platon’un anlatımı ile delikanlılar ve çocuklar arasında en iyileri bunlar kabul edilmektedir. (Oksaçan, 2012, s.68). Eski Yunanlılarda cinsel ilişki ile kişinin sahip olduğu statüsü arasında da bir ilinti vardı. Cinsel birliktelik yaşayan her iki tarafta da belirli kurallar uygulanmaktaydı. Her iki tarafında küçük düşmemesi göz önünde bulundurmakta ve kurallar çerçevesi içerisinde iki erkek arasında bir ilişki belirlemekteydi. Yaşlı erkek Erastes (ilişkide yetişkin erkek) olarak adlandırılmakta ve genç olan oğlana Eromenos (oğlan çocuk) denilmektedir. Antik Yunan’da oğlanlarla birliktelik yaşayan yetişkin erkekler, ilişkiye girerken karşılarındaki oğlanları kadın gibi görme amacı gütmemektedir. Erastes (ilişkide yetişkin erkek) toplumun parçası olmasını istediği Eromenos (oğlan çocuk) ile birliktelik yaşarken ona inançları doğrultusunda kendi spermlerini vererek erkeklik gücünü aktardığına inanıyorlardı. Bu anlayış ile kadın değersiz kınıyor ve önemini yitiriyor böylelikle erkek egemen anlayış sağlanıyordu.

“Eski Yunan erkeklerinin kıllarının çıkması farklı iki cinsel davranışın sınırını belirliyordu: Polis’in (kent-devlet) içinde yer alan kılları çıkmış delikanlılar, haremden sakalsız bıyıksız, edilgin olmanın

karşıtını oluşturuşuyordu. Böylelikle erkek örneğın, ya sakalsız ve cinsel organı sönük ya da sakallı ve cinsel organı sertleşmiş olarak canlandırılabilirdi.” (Gezgin, 2012, s.222).

Erkek eşcinselliğinden bahsetmek mümkünken, bu dönemde kadın eşcinselliğinden bahsetmek pek de kolay olmamıştır. Kadın eşcinselliğinden bahsederken kullanılan terim adını, Yunan adası olan Lesbos’tan almıştır. İ.Ö. 6. yüzyılda bu adada yaşadığı belirtilen, Sappho isimli şair hakkında çok az bilgiler olmasına rağmen lirik şiirler yazdığı belirtilmiştir. (Mondimore, 1996, s.34.). “*Tribadism*” terimi kadın eşcinselliği için küçük düşürücü bir sıfat olarak yirminci yüzyılda de kullanıldı; daha edebi olan lezbiyenlik ise on dokuzuncu yüzyılın sonlarına doğru yaygın olarak kullanılmaya başlandı. (Mondimore, 1996, s.34.).

Eşcinsellik kavramı, Ortaçağda birbirine rakip olan siyasi güçler için bir tehdit unsuru olarak da kullanılmıştır. Bu dönemde rakip olan siyasi kollar egemenliklerini idam ettirebilmek için çeşitli tarikatlar kurmuşlardır. Haçlılar Temple denilen bir tarikat kurmuş ve hızla büyüyen bu tarikat “sodomi” (her türlü anormal cinsel ilişki) ile suçlanmıştır. Fransa kralı olarak bilinen IV. Philip, Temple tarikatının hazinelerini elde etmek istemiştir. Hazineseri elde etmek isteyen Kral Sens’nin yönetimini değiştirmiş ve yeni bir baş piskopos ataması gerçekleştirmiştir. Yönetimin değişmesi ile birlikte 54 şövalye kazıkta yakılmıştır. Yine Fransa’da iki binden daha fazla şövalyenin tutuklanması doğrultusunda çalışmalar yürütmüştür. Temple tarikatı, sodom ile suçlanmış ve Katolik Kilisesi’nin eşcinsellere karşı katı kuralları olduğundan dolayı yok edilmeye çalışılmıştır. 800 yüzyıl sonunda tekrar tarikat büyümüş fakat Nazilerin, keşişlere ve rahiplere duydukları nefret sonucunda tekrar bir uygulama başlatılmıştır. Eşcinsellik ile suçlamalar bu dönemde de filizlenmiş ve tarikat yok edilmeye çalışılmıştır. Eşcinsellikle suçlanan kişiler Portekiz’de, İngiltere’de, Fransa’da ve İtalya’da öldürülmüşlerdir. Bir grup kazıklarda yakılırken, bir grup boğma halkası ile öldürülmüş, asılmış ve hatta yakılmıştır. Asya ve Amerika’da da yerli haklı Avrupa Krallıkları tarafından “sodomi” ile suçlu bulunmuş ve öldürülmüştür. (Mondimore, 1996, s. 287-292.).

Eski Mezopotamya, Anadolu, İran ve Ortadoğu gibi sınıflı toplumlarda eşcinsellik ile ilgili önemli bilgiler yer almaktadır. Özellikle de kadını erkeklerle ilişkin farklı bilgiler yer almakta, eşcinsel olan bireylerin; doğuştan cinsiyetsiz

oldukları, çoğunun ise hadımlar ve erkekliğini sonradan yitirdikleri belirtilmektedir. Bunun yanı sıra herhangi bir problemi olmayan erkek bireylerinde eşcinsel ilişkiler yaşadıkları kaynaklarda yer almaktadır. Eski Mezopotamya’da eşcinseller dışlanmış ve aşağılanmıştır, Burjuva halkı evlerine hizmet etmeleri için aldıkları köleleri pasif eşcinsellerden seçmekte ve onlarla kaçamak cinsel ilişki yaşamaktaydılar. Evlilik dışı olan bu kaçamaklarda cinsel hizmetçi konumuna giren edilgen eşcinsel efendisini eğlendirme bilincine sahiptir. (Bottero, 2003, s.214-215).

Eşcinsel hareketin öncüsü olan Karl Ulrichs’in 1865 yılında yapmış olduğu çağrısında;

“Ben bir isyancıyım, var olan duruma karşı çıkıyorum; çünkü bunun adaletsiz bir durum olduğu görüşüneyim. Zulüm ve hakarete uğramama özgürlüğü için savaşıyorum. [Eşcinsel] Aşkın anlaşılmasını istiyorum. Bunu kamuoyundan ve devletten istiyorum. Nasıl için [heteroseksüel] aşk kamuoyu ve devletçe anlaşılıyorsa, için (eşcinsel) aşkın da adilliğinin anlaşılmasını her ikisinden de talep ediyorum.”

Karl Henrich Ulrichs, Vindica, (Mondimore, 1996, s. 335).

Karl Ulrichs’i, eşcinsellere uygulanan katı kuralları kabul etmemiştir. Kendisi de eşcinsel olan erkek sevgilisi ile birlikte yaşamış ve eşcinsel olmayan çevresi tarafından dışlanmayı göze almıştır. Eşcinselliğin günah kabul edilmesi ve aynı zamanda hastalık olarak görülmesini kabul etmemiş ve suç olarak değerlendirilmesine karşı çıkmıştır. (Mondimore, 1996, s. 335-336).

İngiliz feminist yazar Virginia Woolf ve Raddyffe Hall’de ortaya koydukları yazılı eserlerde eşcinsellik konusunu ele almış ve cesur bir şekilde eşcinselliği konu alan öykülerini yayınlamışlardır. Londra’da 1700’ler gibi yakın bir tarihte ise eşcinsel barlar açılmıştır. 18. ve 19. Yüzyıla gelindiğinde ise Amerika’da ve Avrupa’da eşcinseller ortak kentleşme sonucunda büyümüş ve gizli kulüpler, genelevler, barlar ve parklar gibi belirli bölgelerde buluşma kaygılarını kısmen kenara bırakmışlardır. (Mondimore, 1996, s.336).

İlk ciddi siyasi örgütlenme 20. Yüzyılın başlarında eşcinseller tarafından başlatılmış ve Ulrichs’ in yürütmüş olduğu çalışma, Dr. Magnus Hirschfeld tarafından desteklenmiştir Dr. Magnus Hirschfeld, “*Yearbook for Sexual Intermediates*” adını alan eşcinsellik konulu bilimsel derginin çıkarılması için

editörlükte yapmıştır. Derginin cinsellik ile ilgili anketleri de değerlendirmesi Hirschfeld'i yasaları kökten değiştireceğine inandırmıştı. Dergideki anket değerlendirmesinde Almanya nüfusunun %2.2'sinin eşcinsel olduğu saptanmıştır. Eşcinselliğin, umumi bir rahatsızlık ve pedofili gibi bir sapkınlık olmadığına dair 900 imza toplanmış ve üst kademelere sunulmak istenmiştir (Mondimore, 1996, s.337).

Eşcinselliğe yönelik olumsuz tutumlar HIV/AIDS'in yayılması ile artmıştır. Virüsün yayıldığı 1880'li yıllarda heteroseksist bakış açısına sahip olan bireyler, hastalığın sadece eşcinsellere yönelik olduğu düşüncesine kapılmışlardır. Bu durum eşcinsellerin toplum tarafından dışlanmasına sebep olmuştur ve eşcinselliğin hastalık olduğu algısını da güçlenmiştir.

20.yüzyıla gelindiğinde ise eşcinselliğe yönelik olumsuz tutumda bir kırılma yaşanmıştır. En radikal gelişme APA'nın eşcinselliği hastalık sınıflamasından çıkarmasıdır. Bilim ve tıptaki değişimlerin yanında eşcinsel ve transların vermiş oldukları mücadeleler, özgürlük arayışı hareketleri toplumsal bakış açısında değişime ve kısmen de olsa kabul gören bir yaşam alanının oluşmasını sağlamıştır (Güleç, 1998).

Türkiye'de son yıllarda ise bilinçli olan eşcinseller, kendi cinselliklerini göstermeye başlamış, gruplar oluşturmuş, heteroseksüellerle çeşitli organizasyonlar düzenlemiş, eşcinsellik konulu aylık dergiler çıkarmış ve Kaos GL gibi benzer topluluklar oluşturmuşlardır. Fakat bu gelişmeler ülkede yaşayan tüm eşcinsel bireyleri temsil edememektedir.

2.3.1. Eşcinselliği açıklayan teoriler

Eşcinsellik konusu uzun yapılan araştırmalara rağmen sosyal çevrenin sonucu mu yoksa genetik yapılaralar mı ilgili olduğu konusunda net bir şeyler söylemek mümkün değildir. Bilim insanları eşcinsel bireyleri 19. Yüzyıldan beri araştırma konusu yapmıştır. (Malkoç, 2015). Bilimsel teoriler problemleri de beraberinde getirmektedir. Normal ve anormal olarak etiketlenen eşcinsellik toplumun kabul sınırlarını belirlemektedir. Eşcinselliğin, genetik ve biyolojik nedenlere bağlanması, kişisel tercih olarak algılanmasından daha az önyargı oluşturmaktadır. (Yalçınoğlu, 2013, s.23).

İngiliz sosyolog Jeffrey Weeks ‘esansiyel’ veya ‘yapısal’ (constructional) olarak iki farklı bakış açısı ile eşcinselliği açıklamayan teoriler oluşturmuştur. Eşcinselliği esansiyel bakış açısıyla açıklayan teorisyenler, cinselliği insana özgü temel bir parça olarak görürler. Esansiyel bakış açısını 19. ve 20. yüzyılda ortaya atılan biyolojik ve psikanalitik teoriler oluşturur. Eşcinselliği ‘yapısal’ (constructional) olarak ele almak gerekirse, cinsellik bir düşünce şekli ve davranış biçimi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu iki fikir toplumun, eşcinselliği kabul etmesini kolaylaştırmıştır ve her ne kadar birbirinden bağımsız gibi düşünülse de kişilerin olumlu karşılımlarına yardım etmiştir. (Yalçinoğlu, 2013, s.23). biyolojik açıklamalar heteroseksüelliği normal karşılarken, eşcinselliği hatalı bir anormalite olarak kabul eder. Esansiyalist teoriler Freud’un kuramlarından etkilenmektedir ve Freud, eşcinselliği yanlış ilerleyen gelişimin doğal fakat bozuk bir sonucu olarak kabul eder.

İlk bilim insanlarından olan Alman hukukçu Karl Heinrich Ulrichs 1864 yılında eşcinsellik konusu ile ilgili kendi teorisini yayınlamıştır. Erkek cinselleri “Urning” olarak nitelendirmiştir. Bu durumu erkek eşcinsellerin, erkek bedeninde doğduklarını fakat kadın ruhuna sahip olduklarını belirtmiştir. Bu teorisi ile “üçüncü cinsiyeti” ortaya koymuştur. Eleştirmenler ise bu duruma karşı çıkmış ve ortaya atılan düşünce ile lezbiyenler ve biseksüel (çiftcinsel) gibi farklı eğilimlerin açıklanamayacağını belirtmişlerdir. Bununla beraber erkekler arasında yaşanan eşcinsel ilişkileri ise hastalık olarak görmemişlerdir. (Malkoç, 2015).

Karl Heinrich Ulrichs öldükten sonra seksolog olan Hirschfeld, Ulrichs’in fikrinin yaşamasını sağlamıştır. İki erkek arasında yaşanan aşk durumlarını araştırmış beraberinde ise bu durumun doğuştan olduğunu ileri sürmüştür. Hirschfeld, ilk eşcinsel hareketin kurucusu sayılmış ve eşcinselleri cezalandırmamanın doğru olmadığı üzerinde de çalışmalar yürütmüştür. Sigmund Freud ise, Hirschfeld ve Ulrich’in ortaya koymuş oldukları teorileri kabul etmemiş ve bütün insanların doğuştan çiftcinsel olduklarını belirtmiştir. 1905 yılında yayınlamış olduğu “Cinselliğin Teorisi Üzerine Üç Deneme” adlı çalışmasında da bu durumu savunmuştur. (Malkoç, 2015).

Teorilerin birçoğu eşcinselliği erkekler üzerinden açıklamaya çalışmıştır. Freud, psikodinamik sürece bağlayarak eşcinselliği açıklamaya çalışmıştır (Freud,

2015). Ödipal kompleksin çözümlenmesi Freud'a göre cinsellikle bağlantılıdır. Ödipal kompleks ile erkek çocuk annesine duyduğu ilginin korkusunu yaşamakta ve babanın bu ilgiyi anladığı zaman, kendisini hadım etme ile cezalandıracağı kaygısı taşımaktadır. Çocuk bu kaygıdan kurtulmak için kendisini babası ile özdeşleştirir ve karşı cinse ilgi duyar. Odipus kompleksinin gelişimi sırasında bir anormalliğin meydana gelmesiyle erkek çocuk kendisini annesi ile özdeşleştirebilir ve böylelikle cinsel ilgisi erkeklere yönelmektedir (Yalçinoğlu, 2013, s.24). Biyolojik kökenli açıklamalarda ise eşcinsellik, anne rahminde bebeğin oluşumunda erkeklik hormonundaki azlık ve çokluk oranıyla ilişkilendirilir ve bu duruma göre hipotalamusu etkileyen embriyonun eşcinsel gelişebileceği şeklinde açıklanır.

2.3.2. Eşcinselliğe bakış ve toplum algısı

Eşcinselliğin 1973 yılında ABD'de hastalık olmaktan çıkarılmasıyla birlikte, birçok bilim insanı eşcinselliğin hastalık olmadığını ve tedavi edilemeyeceği konusunda ortak fikir geliştirdi. 1990 yılında da dünya sağlık örgütü bu durumu karara bağladı. Her ne kadar bu durum hastalık olarak filizlenmeyi geri plana itmiş olsa da toplum bu durumu hastalık olarak görmeye devam etmiş ve eşcinsel bireyler "anormal, sapkın ve hasta" olarak etiketlenmeye devam etmiştir. Toplum zorunlu heteroseksüelliğe itilmektedir. (Çolak, 2009). Buna bağlı olarak homofobi nedenleri araştırmalar arasına girmiştir. Homofobi kelimesi ilk kez Weinberg (1972) tarafından "heteroseksüeller açısından eşcinsellerle yakınlaşmaktan ya da yakın çevresinde bulunmaktan korkma ve eşcinseller açısından da kendilerinden nefret etme" olarak tanımlanmıştır (Göregenli ve Karakuş, 2011, s. 53).

1972'de Doktor Weinberg, basılan "Society and the Healthy Homosexual" (Toplum ve Sağlıklı Homoseksüel) kitabında, "Bir hastayı Homoseksüelliğe karşı olan önyargılarını aşmadığı müddetçe bir hastayı sağlıklı saymam" demiştir (Uchoa, 2019). Weinberg tarafından kullanılan homofobi kavramı, kitabının yayınlanmasından yaklaşık 30 yıl sonra konuşma dilinde yer edinmiş ve çoğu kaynaklarda kullanılır hale gelmiştir. Ayrıca temel sözlükte de yerini almıştır. Türkiye'de homofobi kavramını içine alacak akademik çalışmalar kısır ve aynı şekilde LGBTİ'li bireylere yönelik ayrımcılık gibi unsurları da ele alan çalışmalar yok denecek kadar azdır. Örgütlü mücadeleler LGBTİ'li bireyleri görünür kılabilmek adına bazı çalışmalar yürütmektedir. Her ne kadar ABD ve Avrupa'da daha sık

yürütülse de bu çalışmalar Türkiye’de de yürütülmektedir. Bu çalışmalara karşı muhafazakar siviller tepkiler geliştirmekte ve beraberinde şiddeti de getirmektedir. Hal böyle olunca konuya ilgi artmış ve akademik çalışmalar konuya ilişkin ilgilerini arttırmışlardır. (Göregenli, 2012).

Cinsellik, kapitalist yaklaşım ile metalaşmıştır. Topluma cinselliği sömürü ve baskı ile dayatmaktadır. Bunu yaparken hem kişinin kendi cinsi ile olan ilişkisinin önüne geçmekte hem de kendi cinsiyle olan birlikteliğine gölge düşürmektedir. (Oksaçan, 2012).

“Burjuvazinin devrimci yükseliş dönemi; Feodal düzenle hesaplaşma, ulusal devletlerin kuruluş ve ulus kuruculuğu dönemlerinde toplumsal niteliğini yitirerek dar ve özel (mahrem) bir çevreyle sınırlı kalan eşcinsellik, kapitalist düzenin çürüme aşamasında yeniden kitleselleşerek, en başta egemen sınıfların arasında, sonrasında da halkın orta kesimleri içinde yaygınlaşarak bir toplumsal kimlik ve nitelik kazanmıştır.” (Oksaçan, 2012, s.300).

Farklı cinsel yönelime sahip kişilerin kamusal ve toplumsal alanlarda, nefret suçlarına, ötekileştirmelere ve homofobik söylemlere maruz kalma ihtimalleri vardır. Bu durumda kolluk kuvvetlerinden hak ettikleri yardımı alamayacaklarını düşünen farklı cinsel yönelime sahip birey, yaşadığı şiddet olaylarını gerekli yerlere şikayet etmekten kaçınabilmektedir. Böylelikle sağlıklı bir istatistiksel sonuca ulaşılmıyor.

Çok tanrılı inanç sisteminden tek tanrılı inanca kadar eşcinsellik her kültürde var olmuştur. Geleneksel Türk toplumunda, din olgusu üzerinden eşcinselliğe yönelik açıklamalar olumsuzdur. Buna karşın endüstrinin gelişmesi ve teknoloji ile yeniliklerin gelmesi eşcinselliği bakışı kısmen de olsa değiştirmiştir. Her ne kadar algı değişse de homofobik toplum, ötekileşmiş ve sosyal ayrımcılığa maruz kalan eşcinsel bireyleri kabul etmemektedir. Farklı cinsel yönelime sahip bireyler, bazı ülkelerde hala daha ağır cezalara çarptırılmakta ve eşcinsellik bir suç sayılmaktadır.

2.4. Farklı Cinsel Yönelime Sahip Bireylerin Yaşadığı Problemler

Kişinin sağlıklı bir kişilik geliştirmesinde cinsel sağlığı ve ihtiyacını karşılayabilmesi, fiziksel, duygusal ve sosyal yönden sağlıklı bir örüntü ile devam eder. Bu yüzden ki bireyin ön-yargılardan, ayrımcı söylemlerden, fiziksel ve

sosyal şiddetten uzak olarak cinsel hayatını idam ettirebilmesi, kişinin psikolojik iyilik durumlarını korumalarına yardım eder. Bu başlık altında farklı cinsel yönelime sahip bireylerin yaşadığı problemler; psikolojik, sosyolojik, fizyolojik problemler, nefret suçları, içselleştirmiş homofobi ve açılma başlığı altında ele alınacaktır. Yaşanılan problemlerin en başında gelen toplum tarafından önyargı ve ayrımcılığa maruz kalan azınlık gruplardan birini oluşturan farklı cinsel yönelime sahip bireylerin fiziksel ve sözel olarak saldırıya maruz kaldıkları bilinen bir gerçektir (Herek, 1989). Bu sebeple sahip oldukları cinsel yönelimlerini saklama içe kapanma gibi psikolojik ve sosyolojik sorunlarla baş başa kalırlar. 1973'te Amerikan Psikiyatri Birliği'nin biseksüellik ve eşcinselliği hastalık kategorisinden çıkarmasıyla birlikte cinsel yönelimle alakalı ve cinsel yönelime toplumun bakış açısıyla araştırmalarda artış görülmüştür (Kite, 1984). Özellikle farklı cinsel yönelime sahip bireylere karşı yöneltilen olumsuz tutumların, ön-yargıların temelini, geleneksel cinsiyet rolleri ve toplum tabularının önemli etkilerinin olduğu belirtilmektedir (Davies, 2004).

2.4.1. Psikolojik problemler

Farklı cinsel yönelime sahip bireyler, sahip oldukları cinsel yönelim sebebiyle hak ettikleri insan haklarından mahrum kalmaktadır ve ötekileştirilmektedirler (Küçükkaya, Süt, 2018). “Cinsiyet için kabul edilen davranış biçimleri, toplumsal çerçevede kişinin kendisini ait hissettiği cinsel kimliğe ilişkin yaptığı ve söylediği şeylerin tümüdür.” (Küçükkaya, Süt, 2018). Karşılaşılan ayrımcılık ve homofobinin temel kaynağı, LGBTİ'li bireylerin toplumsal cinsiyet rolü olarak kabul gören normallik sınırlarının dışında kalmasından kaynaklanır. Farklı cinsel yönelime sahip bireylerin yaşadığı psikolojik problemlerin temelini çevreleri tarafından ötekileştirilmeleri, ayrımcılığa maruz kalmaları ve dışlanmaları oluşturur. Kessler ve arkadaşları sosyal hayatta karşılaşılan eşitsizliklerin psikolojik sağlığa olan etkisini araştırmışlardır. Çalışmanın içeriğinde kişilerin; din, ırk, cinsiyet ve ekonomik durumların, kendilerine olan güven ve kişisel gelişimlerini etkilediğini bulmuşlardır (Yalçınoğlu, 2013, 29). Kişilerin cinsel yönelimleri sebebiyle karşılaştıkları ayrımcılık ve ötekileştirmeler kişilerde; depresyona, strese, anksiyeteye ve patolojik durumlara neden olabilir (Kessler, Mickelson, 1999). 1996 yılında ABD'de yapılan madde bağımlılığıyla alakalı araştırmanın sonuçları arasında heteroseksüel ilişkisi olan erkeklere oranla homoseksüel ilişkiye sahip olan erkeklerinde, majör depresyon

ve panik atak problemlerinin görülme oranının daha yüksek olduğu bulunmuştur (Cochran, Mays, 2000). Bu çalışmanın kadınlarla yapılan aşamasında da heteroseksüel kadınlara oranla homoseksüel kadınların alkolle ilgili sorunlarının daha fazla olduğu saptanmıştır (Yalçınoğlu,2013).

Farklı cinsel yönelime sahip bireylerin karşılaştıkları ayrımcılık ile yaşadıkları psikolojik problemle arasında orantılı bir bağ olduğu araştırılmıştır. Meyer (2003), farklı cinsel yönelime sahip bireyler ile meta-analiz çalışması yürütmüştür. Çalışma sonucunda en önemli sonuçlardan biri; heteroseksüel bireylere oranla farklı cinsel yönelime sahip bireyler de karşılaşılan ruhsal sorunların temelinde “azınlık riski” faktörünün yer almasıdır. Asıl problemin cinsel yönelim sebebiyle değil, önyargıyla karşılaşma ihtimalinin, reddedilmenin, dışlanmanın psikolojik problemleri arttırabileceği ihtimalidir (Yalçınkaya, 2013).

İntihar / Suicide: her yeni günde sayısız intihar haberleri ile karşı karşıya kalınma ihtimali oldukça yüksektir. 1999 ABD İnsani Sağlık Servisi ve 1996 yılında Dünya Sağlık Örgütü'nün yayınladıkları raporlarda intihar vakalarının, azınlık gruplarda yüksek risk faktörü olduğuna dikkat çekmek istenmiştir. Azınlık gruplar içerisinde yüksek riskli grubu; lezbiyen, gey, biseksüel, trans ve interseks bireyler oluşturmaktadır (Newton, 2008). “King ve arkadaşları 2008 yılında yaptıkları çalışmalarında, LGB bireylerin ruhsal hastalıklar, intihar girişimi, madde kötüye kullanımı ve kasıtlı olarak kendine zarar verme riskinin heteroseksüel bireylere göre yüksek olduğunu göstermişler...” (Yalçınkaya, 2013).

Madde Bağımlılığı: farklı cinsel yönelime sahip kişilerin toplum tarafından karşılaştıkları ayrımcılık sonrasında kendi azınlık grubu içerisinde sosyalleştikleri barların, kültürel bir değeri vardır. Gay barlarda sosyalleşme beraberinde alkol tüketimi, tütün ve madde kullanımına alan yarattığı bir gerçektir. Böylelikle azınlık grup arasında bir alt kültür oluşabilir. Dikkat edilmesi gereken bir diğer nokta ise, sosyal yaşantısı içerisinde maruz kaldığı stres ile başa çıkmaya çalışan farklı cinsel yönelime sahip birey yaşadığı gerilimi azaltma için, stresle başa çıkma yolu olarak maddeye yönelebilir. 2004 yılında Cochran ve arkadaşlarının yapmış olduğu çalışma söylenenleri destekler niteliktedir. Heteroseksüel ilişkisi olan birey ve farklı cinsel yönelime sahip bireyler karşılaştırıldığında, eşcinsel deneyimi olan erkek ve kadınların esrar, kokain gibi madde kullanım oranlarının yüksek olduğunu

bulgulamıştır. 2002 yılında Hugles ve Eliason LGBTİ’li bireylerle yapmış oldukları çalışmalar sonucunda madde kullanımını iki unsura bağlamışlardır (Yalçınoğlu, 2013);

1- Lezbiyen ve heteroseksüel kadınların alkol kullanım oranları birbirine yakın olsa da, lezbiyenler daha çok alkolle ilgili problemler dile getirmektedir.

2- Gey ve biseksüel erkeklerin bir kısmında daha fazla alkol tüketimi görülürken, diğer bir grupta ise heteroseksüellere göre alkolden daha çok uzak durdukları tespit edilmiştir.

2.4.2.Sosyolojik problemler

Hangi ülkede olursan olsun toplumlar içerisinde egemen kültür, heteroseksist sistemi kabul eder ve dışında kalan yaşantıları ise anormallik kalıpları içerisinde sınıflandırır. Böyle bir sınıflama içerisinde farklı cinsel yönelime sahip bireyler toplum baskısı altında kalarak gündelik yaşantılarında problem yaşamaları yüksek ihtimaldedir. Farklı cinsel yönelime sahip bireylerin sahip olduğu cinsel kimlik toplum tarafından kabul edilmez ve toplumun baskısına maruz kalırlar. Çevrenin dayattığı homofobik tepkiler ve reddedilmenin yarattığı olumsuz duygular, bireyin sağlıklı bir kimlik oluşturmasını ve çevresiyle kurduğu etkileşimi olumsuz etkiler (Başar, 2010). Erken çocukluk döneminde ailesi tarafından reddedilen ya da reddedildiği algısını oluşturan birey beliren yetişkinliğinde de toplum tarafından dışlandığı genellemesini oluşturarak, kendisi hakkında olumsuz duygu ve düşüncelerini arttırabilir.

Farklı cinsel yönelime sahip bireylerin okul yaşantıları incelendiğinde de var olan tabloda pek değişiklik yoktur. Ergenlik döneminde akran zorbalığı dikkat çeken bir konu iken, homoseksüel yaşamla alakalı aşağılayıcı dil kullanımı okullarda yaygındır. Londra’da yapılan bir araştırma sonucunda farklı cinsel yönelime sahip bireylerin okul yaşantılarında, %47’sinin fiziksel şiddet ve tacize, %83’ünün de sözel şiddete maruz kaldıklarını ortaya koymuştur (Yalçınkaya, 2013). Oranlar çok ciddi boyuttadır. Tabii burada dikkat edilmesi gereken bir diğer nokta ise toplumun kabul etmediği yönelimi kişilerin saklama ve toplumun beklentilerine göre hareket ederek cinsel kimliklerini saklayan ergenler yapılan çalışmalarda kendilerini ifade edemedikleri düşünüldüğünde oranların ne kadar ciddi boyutta olduğu bir kez daha

anlaşılabilir. Kişiliğin önemli bir yapı taşı olan cinsel kimlikleri yüzünden dışlanmaları, akademik performanslarının düşmesine, anksiyete, düşük özsaygı geliştirmelerine neden olabilmektedir. Uzun süreli zorbalığa maruz kalan farklı cinsel yönelime sahip ergenler, sosyal izolasyon, psikolojik bozukluklar ve düşük benlik saygısı geliştirme eğiliminde olabilmektedir.

Bir başka sosyolojik problem başlığı olan hizmet sektöründe yer alan profesyoneller arasında heteroseksist anlayışın oldukça yaygın olduğu araştırmalarca kanıtlanmıştır (Douglas, 2004). Sağlık çalışanları profesyonellerinin bu konu hakkında yeterli bilgi birikimine sahip olmamaları, farklı cinsel yönelime sahip bireylerin karşılaştıkları olumsuz ve yetersiz deneyimler sonucunda, oluşturmuş oldukları olumsuz ön-yargılar nedeniyle sağlık hizmetlerinden kaçınma eğiliminde olabilirler. Özellikle HIV virüsü hakkında bilinen yanlışlar sağlık profesyonellerinin LGBTİ'li hastalara karşı homofobik bakış açılarını arttırmıştır (Douglas, 2004).

2.4.3. Fizyolojik problemler

Pek çok psikolojik ve sosyolojik problemin aslında hiçbiri tek başına gelişmez. Birbirlerini etkileyebilirler. Özellikle psikolojik ve sosyolojik problemler fizyolojik problemlerin doğmasına ön-ayak olabilirler. Korunmasız ve sayısız cinsel ilişki beraberinde hastalıkların bulmasına neden olurken Hepatit B, kanser, HIV ve cinsel yolla bulaşan hastalıklar arasındadır. Aynı zamanda psikolojik sıkıntılar beraberinde intihar, madde kullanımı, obezite, şiddet gibi problemlerin meydana gelmesine de neden olabilir (Yalçınoğlu, 2013).

HIV/AIDS virüsünün, 1981 yılında yalnızca eşcinsel erkeklerde, siyahi insanlarda ve madde bağımlılığı olan kimselerde fark edilmesinden kaynaklı olarak hastalığa karşı toplumun bir ön-yargısı gelişmiştir ve duyarsız kalınmıştır. Geçen yıllar ve araştırmalar sonucunda HIV virüsünün kan yoluyla, cinsel ilişkiyle ve gebelikle anneden bebeğe geçiş ile bulaştığı sonucuna varıldığında, var olan önyargıda da bir kırılma yaşanmıştır (Yalçınoğlu, 2013). Bununla birlikte, hala günümüzde de HIV virüsü taşıyan LGBT üyelerinin oranını ortaya koyan bir çalışma yoktur. Yargının temeli dayanaksızdır. Yapılan bir araştırmada, LGBTİ'li bireylerin heteroseksüel bireylere oranla daha çok psikolojik problem yaşadıkları buna bağlı olarak da psikolojik sağlıklarının daha vahim bir durumda olduğu ortaya koyulmuştur (Serbes, 2017). Araştırmalara ve deneyimlenen bulgulara göre

psikolojik stres kişinin fiziksel bir semptom yaşamasına neden olabilmekte ve stres ile kronik hastalıklar ve fiziksel sağlık arasındaki ilişkinin kompleks yapısı araştırma konularında yer almıştır. Özellikle somatizasyon bunun en belirgin çıktıları arasında yer alır. Kişi fiziksel yetersizliğini ve aciziyetini, fiziksel bir hastalıkla eşleyerek abartarak bunun sıkıntısını yaşayabilir, bu deneyim kişinin bilinçaltında cereyan eder.

2.4.4. Nefret suçları

Nefret suçlarıyla ilgili Türkiye’de yapılan araştırmalar oldukça sınırlıdır ki literatürde yeni bir kavramdır (Çiçek, 2011). “Nefret Suçu” kavramı ilk olarak Amerika’da 1986 yılında beyaz öğrencilerin siyahi bir öğrenciye yönelik ırkçı söylemleri ile birlikte yaygın olarak kullanılmaya başlamıştır. 1990’lı yıllardan sonra da sadece ırk ve din gibi alanların dışında cinsel yönelim, engellilik durumu gibi konularını yönelik suçları kapsayan bir kavram oldu (Ritzer, 2009). AGİT (Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı) nefret suçunu;

“nefret suçları, mağdurun, mülkün ya da işlenen suçun hedefinin ırk, etnik, dil, renk, din, cinsiyet, yaş, zihinsel ya da fiziksel engelli, cinsel yönelim gibi benzer özellikler taşıyan bir gruba gerçek ya da öyle algılanan bağlantısı, ilgisi, bağlılığı, desteği ya da üyeliği nedeniyle seçildiği kişilere veya mala karşı işlediği her türlü suçtur” olarak tanımlamıştır.

Nefret suçları; herhangi bir azınlık gruba karşı ayırım ya da kategori gözetmeksizin (din, dil, etnik köken, cinsiyet, cinsel yönelim gibi) toplumda çoğunluğu oluşturan kişiler arasından, azınlık grup üyelerine karşı sözel ve fiziksel taciz ya da şiddete maruz bırakma olarak tanımlanabilir. Nefret suçları örnek verilecek olursa; farklı cinsel yönelimi olan kişilere karşı yapılan fiziksel saldırı, şiddet, taciz, tartaklama, tehdit, mala zarar verme, olumsuz yönlendirici ve ayrımcılık içeren broşür oluşturup dağıtmadan bahsedilebilir (Çiçek, 2011). LGBTİ’li bireyler yaşamlarının pek çok kısmında sahip oldukları cinsiyet kimlikleri nedeniyle ayrımcılık ve şiddete maruz kalmaktadırlar (APA, 2012). Yapılan araştırmalara göre, nefret suçlarının diğer suçlara göre psikolojik olarak daha fazla zarar vermektedir (Rayburn ve ark, 2003). Nefret suçları bireyi değil, içinde bulunduğu topluluğu hedef alır. Ve söylem dili çoğul bir dil şeklinde kurulduğundan (sizi kabul etmiyoruz, yok sayıyoruz....)

dışlanan ve ayrımcılığa maruz kalan azınlık grup, toplum tarafından hor görüldüğü mesajını algılatır.

2.4.5. Homofobi

Homofobi terim olarak; farklı cinsel yönelimi olan bireylerden ve eşcinsellikten tedirginlik duymak, rahatsız olmak, onlara karşı acıma duygusu beslemek, onları ve cinsel yönelim farklılığını aşağılamak, onlara karşı nefret beslemek ya da düşmanca tavır sergilemek gibi olumsuz duygu, düşünce ve davranışları barındıran küme olarak tanımlanabilir (Şahin, 2018). Şahin (2018) homofobi kavramını kendi içerisinde ve derecesine göre başlıklara ayırmıştır;

- Acımak, merhamet etmek: homofobik düşünce tarzının en hafif düzeyidir. Farklı cinsel yönelimi olan bireylere acıma, merhamet etme duygularını barındırır ve bu kimselerin hasta olduğuna inanarak onların şifa bulmasını isteme düşünceleri vardır. Karşısındaki farklı cinsel yönelimli olan bireye karşı empati duyduğunu söyleyen kişi aslında farkında olmayarak olumsuzlama ve acıma duygularını barındırır.
- Şaka ve espri konusu yapmak: homofobi türünün en yaygın biçimlerinden bir diğeridir eşcinselliği alay konusu yapma. Farklı cinsel yönelim kavramı ve farklı cinsel yönelime sahip kişiler hakkında şakalar yaparak alaya alma dolaylı yoldan onları küçümsemeyi işaret eder.
- Küçümseyici, yargılayıcı, alaycı konuşmalar ve tutumlar: ilk iki tutum doğrudan zedeleyici tutumlar değildir fakat bu 3. düzeyden itibaren, farklı cinsel yönelime karşı olumsuz yargılar daha net bir şekilde yansıtılır. Örnek olarak farklı cinsel yönelimle alakalı doğru bilinen yanlışların tekrarlanması verilebilir. Farklı cinsel yönelime sahip kimselerin sadık olmadıkları, uzun ilişki yürütmedikleri, sevme duygularının olmadığı, partnerlerini hep aldattıkları ve birkaç partnerle birlikte olabildikleri, güvenilecek kişiler olmadıkları, cinsel hastalık taşıdıkları gibi homofobik önyargıları vardır. Bu özelliklerin sadece farklı cinsel yönelime sahip kimselerde olduğu inancı, heteroseksüellerde de olabileceği ya da bütün farklı cinsel yönelime sahip kişilerin aynı olmadığı gerçeğinin önüne geçmektedir. Ve ayrıca bu azınlık grubu kötülemek onları betimleyen kelimelere de olumsuz anlamlar yüklemeye neden olmaktadır. Örnek verilecek olduğunda; gayleri

betimlemek için kullanılan “ibne” kelimesi, insanlara hakaret etmek amacıyla kullanılmaya başlanmıştır. Hakaret amacıyla kullanılan kelimenin alt metninde; “tıpkı bir eşcinsel gibi sözünde durmayan kişi” söylemi yatmaktadır.

- Eşcinsel paniği: eşcinsel paniği kavramı ise kişinin kendisinde bazı eşcinsel özellikler belirlediğinde paniğe kapılması ve korkması olarak tanımlanabilir. Burada problemin kaynağını ego gücünün düşüklüğü ve başa çıkamama durumudur. Kişi bu durumda ne eşcinseldir ne de biseksüel. Herkeste olabilecek biseksüel eğilimlerin biraz fazla olmasından kaynaklanıyor olabilir. Fakat egonun rahatsız olduğu istek ve düşüncelerini bastıramaması veya başka savunma mekanizmaları geliştirememesi ana problemdir.
- Eşcinsellere yönelik öfke, nefret söylem ve tutumları: homofobik kişinin farklı cinsel yönelimi olan kişilere karşı çıkarttığı öfke, hakaretler bir sonraki basamağı oluşturmaktadır. Bu basamağın bir sonraki adımını, LGBTİ’li kişileri sıkıştırma, tacizler, yıldırma çabaları oluşturur.
- Fiziksel saldırı, yaralama ve cinayetler: en şiddetli homofobi düzeyini 6. basamak oluşturur. Farklı cinsel yönelimi olan kişiye/lere karşı fiziksel saldırı, kasti zarar verme ve hatta cinayete kadar giden aşamadır.

2.4.6. İçselleştirilmiş homofobi:

Homofobiye maruz kalan azınlık farklı cinsel yönelime sahip bireyler, önyargılar ve olumsuz tutumları içselleştirebilmektedirler. Farklı cinsel yönelime sahip kimse içinde bulunduğu toplumun heteroseksist ve homofobik bakış açısından etkilenip kendi cinsel yönelimi ile ilgili içsel bir çatışma yaşayabilmektedir (Yalçınoğlu, 2013). Sosyal öğrenme kuramının da savunduğu doğru, kişi çevresini taklit ederek, model olarak davranışlarını kalıcı hale getirerek öğrenme sürecini tamamlar. Anormal farklılıkları yok saydığını söyleyen toplum, anormal kalıplarını da yine kendisi oluşturur. Bu kalıpların içerisinde, cinsel kimliği, davranışı, düşünceleri anormal skalasına giren farklı cinsel yönelime sahip birey, çocukluğundan itibaren heteroseksizmin doğru olduğu yargısını oluşturur. Bunun sonucunda farklı cinsel yönelime sahip kişiler, kendilerine yönelik negatif duygular oluştururlar. Kendilerine yönelik olumsuz içselleştirmeler, kimlik gelişimini sabote eden önemli bir risk faktörüdür. Herk ve arkadaşları (1997), farklı cinsel yönelime sahip bireylerin içselleştirilmiş homofobi yüzünden, depresyon, düşük benlik saygısı

ve yaşamlarını sonlandırma gibi davranış eğilimlerinde olabildiklerini ortaya koymuşlardır. İçselleştirilmiş homofobi sadece kişinin kendisine yönelttiği tek bir boyuttan oluşmaz. Bir diğer boyutu ise; kendi yönelimini kabul etmiş fakat kendisinden başka farklı cinsel yönelime sahip olan kişileri reddetme, onların hayatlarını kabul etmeme, aşağılama, dışlama, nefret suçlarını yansıtmadır.

2.4.7. Açılma (Coming Out):

Bireyin kendini fark etme ve anlamlandırma, keşfetme süreci açılma olarak betimlenebilir. Kendini keşfetmenin yanında, bu farkındalığı insanlara ifade etme sürecini de barındırır. Çoğu farklı cinsel yönelime sahip birey, toplum tarafından dışlanacağı ve ön-yargıya uğrayacağından korkarak açılma konusunda geri adım atabilir (Yüksel, 2010). Bunun bir sonucu olarak kişi cinsel yönelimini saklayarak toplumun kabul ettiği rolü taklit etmeye çalışabilir. Çevreden kabul görmenin yarattığı rahatlama hissi, sosyal çevre içerisinde kişinin sağlıklı ve güçlü kimlik oluşturmaya yardım eder (Yalçınoğlu, 2013). Açılma ve içsel homofobi birbirini etkileyen aşamalardır. İçselleştirilmiş homofobiyle uğraşan birey, açılma sürecinde psikolojik sıkıntılar yaşayabilmektedir. Kişi bu aşamada kendisine yöneltilen değersizleştirme ve reddedilme duygularını benimseyebilir. Herek ve arkadaşları (1997), cinsel yönelimini kabul eden kişilerin, kabul etmeyenlere oranla daha az psikolojik ve fiziksel sorunlar yaşadıklarını bulmuşlardır.

Türkiye’de yapılan çalışmalara bakıldığında; farklı cinsel yönelime sahip bireylerin, yönelimlerini ve kendilerini fark etme ile açılmalarının zor bir süreç aldığını, bu kişilerin ergenlik dönemlerinde problemler yaşadıkları bilinmektedir (Yüksel, 2010). Özellikle Türkiye’de farklı cinsel yönelime sahip kimselerin gelişim döneminde kendilerine model alabilecekleri örnekleri yok denilecek düzeydedir. Rol-model alabilecekleri kişiler sınırlıyken ya da çevrelerinde yokken, cinsel yönelimleriyle alakalı bilgi kaynaklarına ulaşmaları da sınırlıdır. Çevrelerinde danışacakları kişileri bulmaları zorken ebeveynlerine kaygılarından bahsetmeleri ve açılmaları başlı başına bir problem durumudur. Çevrelerinde bulunan kişilerden bilgi alma konusunda problem yaşarken, homofobik düşüncelere sahip sağlık çalışanlarından yardım alma konusunda da problem yaşayabilmektedirler. Bu kimseler, ergenlik döneminin en önemli kaynakların başında gelen akran desteğini de homofobi ve dışlanma nedeniyle kullanamazlar. Dışlanmanın ve bilgisizliğin

yarattığı suçluluk duyguları içerisinde, yaşadıkları toplumdan uzaklaşarak psikolojik, sosyolojik veya fizyolojik problemler yaşama riskleri oldukça artar (Yüksel, 2010).

2.5. Ebeveyn Kabul-Red Kuramı

“Ebeveyn davranışları, çocuğun gelişiminde önemli rol oynar” hipotezini ortaya koyan ve bun bir kişilik kuramı ile birleştiren Ebeveyn Kabul-Red Kuramı Rohner (1975) tarafından geliştirilmiştir. Kuram (EKAR) çocukluk çağında, ebeveynlerin davranışlarının çocuk tarafından nasıl algılandığını, davranış, düşünce ve duygularını nasıl etkilediğini açıklamaya çalışan bir sosyalizasyon kuramıdır (Eryavuz, 2006). Kuramın kilit noktası, her bireyin çevresinde değer verdiği insanlardan “sıcaklık-yakınlık” duygularını almaya ihtiyaçlarının olduğudur. “Bu ihtiyaç, kültürden, ırksal, fiziksel özelliklerden, sosyal statü, dil, coğrafya gibi diğer kısıtlayıcı koşullardan bağımsız olarak tüm insanlıkta bulunmaktadır (Rohner, 1975 akt; Eryavuz, 2006).”

Kuram, ebeveyn ve çocuk arasında kurulan duygusal bağın içeriği ve ebeveynin çocukla kurduğu iletişim üzerine odaklanmıştır. Ebeveyn çocuk arasında oluşan diyalogdaki sıcaklık kabul ve reddin meydana gelmesine neden olur (Eryavuz, 2006). Burada bahsi geçen sıcaklık boyutunu, ebeveyn ile çocuk arasındaki etkileşim tutumu ve de tutuma karşı çocuğun oluşturduğu bilişsel tasarıma işaret eder (Rohler, 1975). Bilişsel tasarım; “çocuğun yaşadığı sevildiği ve kabul edildiğine ya da sevilmediği ve reddedildiğine dair subjektif algıdır” (Eryavuz, 2006). Kabul ve red kültürel değişkenlerden etkilense de özellikle reddedilme algısı benlik tasarımını olumlu ya da olumsuz etkileyecektir (Rohner, 1986).

2.5.1. Ebeveynliğin sıcaklık boyutu

Anne ve baba çocuğuna göstermiş oldukları sıcaklık ve sevgisini onunla kurdukları fiziksel temas ve sözel ifadelerle aktarırlar. Aktarılan bu durumlar çocukta ebeveyn tarafından kabul edilme hissini oluşturur. Ayı şekilde anne ve babanın çocuğunu reddetmesi, bakımdan mahrum bırakma ve yeteri kadar ilgilenmeme olarak tanımlanabilir. Rohner, anne ve babaların çocuklarına karşı sergiledikleri reddedici tutumu dört farklı şekilde betimlemiştir (Rohner, 1986);

1-Anne-babalar çocuklarından sıcaklıklarını, sevgi ve şefkatlerini esirgeyebilirler,

2-Çocuklarına karşı düşmanlık hissedip, saldırgan davranabilirler,

3-Çocuklarına karşı kayıtsızlık içerisinde, onları ihmal edebilirler,

4-Çocuk, görünürde belirgin bir ihmal, saldırganlık ya da soğukluk olmadığı halde ebeveynleri tarafından sevilmediğine inanabilir.

EKAR kuramına göre çocuğu ihmal etmek de reddetme kümesi içerisinde yer alır. İhmalin önemli belirtilerinden biri anne ve babanın psikolojik ve fiziksel olarak olmamasıdır. Psikolojik yoksunlukta anne baba beden olarak vardır fakat ilgisizlerdir ve sıcaklık ihtiyacını karşılamazlar. Reddedilme duygusunun kendi içerisinde iki boyutu vardır. Bunlar; ayrışmış ve ayrışmamış reddir. Ayrışmış red; saldırganca davranışın ya da ihmalin gözlenebilmesi; saldırganlık ve örselenme duygularını hissedebilmesidir. Ayrışmamış red ise, göstergeler olmaksızın bireyin kendisinin sevilmediği algısına sahip olmasıdır (Rohner, 1986).

2.5.2. Ebeveynin kontrol boyutu

Aşırı derecede izin verici tutum ile aşırı derecede kısıtlayıcı tutum boyutlarını içeren davranışlar bütünü ebeveyn kontrolü olarak betimlenmiştir (Pettingill ve Rohner, 1985). Kontrol, ebeveynin çocuk üzerinde kurulan denetleme davranışlarını içerir. Kuramda, çocukların davranışlarını nadiren kontrol eden anne ve babalar *izin verici* olarak adlandırılırken anbean kontrol eden anne babaların ise *kısıtlayıcı ebeveyn* olmak üzere adlandırılmaktadır. Kontrolün hiç olmadığı durumlarda ise anne baba tarafından çocuğa hiçbir sınır getirilmez veya çocuğun hayatta kalması için azami kontrol sağlanır (Eryavuz, 2006). Bu tutumda ebeveyn çocuğuna model olmaz, yaptıklarını olumlu ya da olumsuz dönüt vermez. Fakat kontrol boyutunun aşırı derecede abartılması da olumsuz sonuçlanır. Fazla kurallar ve baskı altında kalan çocuk boğulabilir. Davranışları sürekli kontrol edilen çocuğun kendi özerkliğini kazanması ve kendini geliştirmesi kısıtlı kalır (Rohner ve Rohner, 1981).

2.5.3. Fenomenolojik yaklaşım

Kuramın bir diğer bileşenini oluşturan fenomenolojik yaklaşım; sergilenen davranışlardan ziyade, bu davranışların kişide oluşturduğu algıları ve yargılarının önemli olduğunu savunur. EKAR kuramındaki önemli bir nokta ebeveynin reddi

değil; çocuğun ebeveyni tarafında reddedildiği algısını oluşturmasıdır. Reddedilme çocuğun sübjektif yaşantı algısından oluşabilir. Rohner, Kagan'ın (1987) şu ifadesi üzerinde durur: “Bir ebeveynin düşmanı ya da kabul edici olduğu onun davranışlarının gözlenmesiyle değerlendirilemez, çünkü ne sevgi, ne red davranışın belirgin bir niteliği değildir. Ebeveyn sevgisi de onun davranışlarının bir göstergesi değil, çocuğun taşıdığı bir inançtır.” (akt: Rohner, 1994).

2.5.4. EKAR kuramının alt alanları

Kuramın kendi içerisinde üç alt başlığı vardır, bunlar sırasıyla; kişilik, baş-etme ve sosyokültürel alanlardır ve bu alanlarda beş temel sorusu yer almaktadır;

Kişilik Alanı:

1. Anne-babası tarafından reddedilen çocuklara ne olmaktadır? Yani, annebabası tarafından kabullenilen veya reddedilen çocuklar bu duruma nasıl bir tepki vermektedir?
2. Anne-babası tarafından çocuklukta kabullenilmiş veya reddedilmiş yetişkinler, yetişkinlikte nasıl bir durumdadırlar? Yani, çocuklukta yaşanan reddedilmenin etkileri yetişkinlik veya yaşlılık dönemine kadar sürmekte midir?

Baş-etme Alanı:

3. Anne-babası tarafından reddedilmiş bazı çocuk veya yetişkinler neden bu olumsuz durumla diğerlerine göre daha etkin bir şekilde başa çıkabilmektedirler?

Sosyokültürel Alan:

4. Neden bazı anne-babalar çocuklarına karşı sıcak ve sevgi dolu bir şekilde yaklaşırken, diğer bazı anne-babalar çocuklarına karşı soğuk, ilgisiz hatta saldırgan olabiliyorlar? Anne ve babaların çocuklarına karşı olumlu veya olumsuz davranışlarında hangi psikolojik ve/veya toplumsal faktörler rol oynamaktadır?
5. Toplumun genel yapısı ve içinde yer alan bireylerin davranış ve inançları, çocuklukta yaşanan kabullenilme veya reddedilme ile ne denli ilişkilidir?

Ebeveyn Kabul-Red Kuramı, bu beş temel soruya evrensel bir tutum getirerek inceler ve yapılan araştırmalar sonucunda, insan yaşamını doğum öncesinden ölüme kadar kapsamı kişilik gelişimi alanını da etkilemektedir (Rohner, 2000).

2.5.5. EKAR kuramının kişilik kuramı

EKAR kuramı ebeveyn tarafından reddedilmenin ya da algısının kişilik gelişimi üzerindeki etkilerini ele almıştır. Ebeveyn Kabul-Red Kuramı'nda ortaya koyulan yedi kişilik boyutu vardır ki bu kişilik özelliklerini, olumlu ve olumsuz olmak üzere iki kutbu olan bir skala içerisinde düşünülürse her bireyin bu yedi kişilik boyutlarına ait bir normu olacaktır. Ebeveyn Kabul-Red Kuramı'nın kişilik boyutunu oluşturan kuramı, farklı kültür, ırk ve dillerde, kişinin ebeveynleri tarafından reddedildiğinde aşağıda özetlenen yedi kişilik özelliğinin olumsuz uçlarından oluşan bir kişilik örüntüsünün ortaya çıkacağını ileri sürmektedir (Khaleque ve Rohner, 2002). Aşağıda sıralanan yedi kişilik özelliği, bu yedi boyutun red edilme ile ilgili "olumsuz" sonuçlarıdır.

1. Bağımlılık veya savunucu bağımsızlık (yaşanılan reddedilmenin derecesine ve biçimine bağlı olarak)
2. Duygusal tepkisizlik (duyarsızlık)
3. Düşmanlık, saldırganlık, pasif saldırganlık veya düşmanlık veya saldırganlığın denetimiyle ilgili sorunlar
4. Olumsuz öz-saygı
5. Olumsuz öz-yeterlik
6. Duygusal tutarsızlık
7. Olumsuz dünya görüşü

2.5.5.1. Bağımlılık veya savunucu bağımsızlık:

Öteki insanların tepkilerine duyulan duygusal bir ihtiyaçtır, bağımlılık. "Davranış düzeyinde, "bağımlı davranış", çocuk (veya yetişkinlerin) kendileri için önemli olan insanlardan olumlu tepki almak girişimleridir." (Eryavuz, 2006). Yaşam içerisinde ötekilerinden beklenen olumlu tepkiye duyulan beklenti form değiştirir bununla birlikte de esirgenen olumlu tepkiye karşı verilen reaksiyonlar olgunlaşmayla birlikte form değiştirir. Ebeveyni tarafından kabul edilen ve sevgi ihtiyacının karşılandığı algısına sahip olan çocuk ebeveynine bağlı bir kişilik tutumu geliştirecektir. Bu durumun aksi olduğu durumlarda ise; ebeveynin reddedici olduğu tutumlarda, çocuğun olumlu tepki alma beklentileri artacak ve sonucunda daha

bağımlı bir tutum sergileyecektir. Giderek beklentisini kaybeden çocuk dışarıdan bakıldığında bağımsız olarak algılansa da buradaki bağımsızlık “savunucu bağımsızlıktır”. “Bu çocuklar sıklıkla kendi içlerine kapanır (yani, duygusal olarak daha az tepki vermeye başlar) ve duygusal olarak yalıtılmış bir durumun içerisine girdikçe de, olumlu tepki için giderek daha az girişimde bulunmaya başlarlar.” (Eryılmaz, 2006). Dışarıdan bağımsız gözükken çocuk içte kırılğan bir çocuktur ki kişinin kendisini dış tehlikelere, örselenmelere karşı koruduğu ve reddedilmenin acısıyla başa çıkmak için geliştirdikleri bir savunma mekanizmasıdır. “Hem anne-baba sıcaklığının (sevgi ve şefkat), hem de açık reddetme ifadelerinin çocuğun bağımlılığını bir noktaya kadar yükseltiyor olması, anne-baba tarafından kabul veya reddedilme ile bağımlılık arasındaki ilişkiyi daha da karmaşık bir hale getirir.” (Eryılmaz, 2006).

2.5.5.2. Duygusal tepkisizlik :

Yoğun reddedilme algısına sahip olan çocuk, role-model alabileceği ebeveynleri olmadığı için sevgi nasıl gösterilir öğrenemezler. Sevgi hissine olan açıklıklarına rağmen; sevgiyi nasıl alacaklarını ve vereceklerini bilemeler (Eryılmaz, 2006). Böyle durumlara karşı çocuklar kendilerini korumak için kendilerini etkileşimden geri çekebilirler ve duygularını gizleme eğiliminde olabilmektedirler. Sonuç olarak reddedilmiş çocuklar duygusal olarak yalıtılmış, ötekilerle sağlıklı ve nitelikli yakın ilişki geliştiremeyen yetişkinlere evrilirler. Bağlanma aşamasında duygusal sınırlılıklar yaşarlar. Uç örneklerinde ise apati ya da duygusal küntlük görülebilir.

2.5.5.3. Düşmanlık ve saldırganlık:

Ebeveyni tarafından reddedilen çocuk anne ve babasına kızgınlık duygusu besleyebilme eğilimindedir. Duydukları bu kızgınlık hissini ya doğrudan yansıtabilirler ya da içlerine atabilirler. Kişilik boyutunda ebeveynin reddetme tarzı düşmanlık ve saldırganlık olarak form alıyorsa çocukta aynı ebeveyni gibi saldırganlaşmaya ve pasif agresif mod içerisine girebilir. Saldırganca tutumla karşılaşan çocuk bu tutumu içselleştirerek öğrenir.

2.5.5.4. Olumsuz öz-saygı:

“Öz-değerlendirme, kişinin, olumludan olumsuzu uzanan bir uzantı üzerinde yer alan kendisiyle ilgili duygu, tutum ve algılarını içerir.” (Eryavuz, 2006). EKAR kuramında öz-yeterlilik ve öz-saygı kişinin kendisi hakkında oluşturduğu algılarının iki önemli boyutunu oluşturur. Rohner (1984), öz-saygının kişinin kendine yüklediği değeri, öz-yeterlilik ise kişinin yeterlilik duygusuyla ilgili bir kavram olduğunu söyler. Reddedilmiş çocuğun geliştirmiş olduğu algı; “annem/babam beni sevmiyor, ben sevilmeye layık biri değilim ki o zaman ben kötüyüm’dür.” İlk sosyal ortamı anne ve baba çevresinde yaşantılayan çocuk yetişkinliğinde de erken çocukluk dönemi algılarını büyütürken sevilmedikleri bilişsel çarpıklıklarını yaşatırlar. Yetişkin artık çevresinde değer verdiği kişiler tarafından sevilmeyecek, değersiz görülecek ve yetersiz olarak görüleceğine inanır (Rohner, 1986).

2.5.5.5. Olumsuz öz-yeterlilik:

Kişinin kendisi hakkında oluşturduğu değerlendirmelerin bütünüdür, öz-yeterlilik. Olumlu öz-yeterlilik geliştiren kişi karşılaştığı problemleri aşmak için çabalayan, giriştiği işlerde başarılı olabileceği yargısı olan, kendine güvenen, sosyal olarak kendini ifade edebilen bir profili oluşturur. Tam tersi olumsuz öz-yeterliliğe sahip birey; hayatını idam ettirme konusunda kendisini yetersiz olarak algılamasına neden olan duygu ve düşüncelere sahiptir (Rohner, 1986). Kendisini değersiz ve yetersiz olarak algılayan çocuk hayatlarını daim ettirme konusunda kontrol mekanizmalarının gelişmediğini düşünürler. Kendisini yetersiz olarak kabul eden çocuk bu şekilde davranma eğiliminde olur ve bilişsel çarpıklığını doğrulamış olabilir. Rohner (1986), “Bu yıkıcı döngünün, hiç şüphe yok ki, anne-babaları tarafından reddedilmiş çocukların okul başarısının kabul edilmiş çocukların okul başarısına göre daha düşük olmasında rolü vardır. Bu döngüyü yetişkinlerin mesleki yaşamlarında da görmek mümkündür” (Eryavuz, 2006).

2.5.5.6. Duygusal tutarsızlık:

Ebeveynleri tarafından kabul edildiğini algılayan ve hisseden çocuklara oranla reddedildiğini hisseden çocukların strese karşı dayanıklılıkları daha azdır. Reddedilen çocuklarda ego gücü daha az desteklenmiştir. Ego gücünün zayıf olması nedeniyle reddedilen çocukların duygusal tutarsızlıkları daha fazladır (Eryavuz, 2006).

2.5.5.7. Olumsuz dünya görüşü:

Ebeveynleri tarafından kabul görmeyen reddedilen çocukların, güvensiz, bağımlık kişilik, öfkeli, duygusal açıdan tepkisiz ya da güçsüz, öz-benlik duyguları açısından kendisini yetersiz algılayan eğilimde olmaları kuvvetli muhtemeldir. Çocuk kendisiyle ve çevresiyle alakalı kalıp yargılarını erken çocukluk yaşantısında oluşturmaya başlar (Eryavuz, 2006). EKAR kuramı reddedilmiş çocukların ileride duygusal açıdan küntlük barındırabilen, pasif-agresif tepkiler verebilen ya da düşmanca davranabilen, olumlu öz-yeterlilik ve öz-değer konusunda problem yaşayan, bilişsel çarpıklıkları olan, olumsuz dünya görüşüne sahip, duygusal açıdan tutarsız yetişkin profili oluşturabileceğini araştırmalarında ortaya koymuştur (Eryavuz, 2006).

2.5.6. Çocuk gelişiminde ebeveyn etkileşimin önemi

Holmes, (1993) bağlanma kuramı, bağlanma stillerinin bebeklik çağında oluştuğunu ve bir yaşam süresi boyunca sürdüğünü ileri sürmekte olduğunu söyler. Her ne kadar bağlanma ilişkilerinin yaşam boyunca devam ettiğini gösteren çalışmalar olsa da bağlanma stillerinin yıllar içerisinde değiştiğini gösteren çalışmalar bulunmaktadır (Goodwin, 2003). Bağlanma kuramına göre, çocuk yaşta kurulan ilişkilerin yetişkinlikte kurulan ilişkileri belirgin biçimde etkilediği belirtilmektedir (Gittleman ve ark., 1998). Çocuğun psikolojik gelişimindeki ebeveynleriyle kurmuş olduğu ilişki ve bağlanma stiline yetişkinlikte kurulan ilişkileri yordadığı aşıkardır (Cassidy, 2000).

Kimim ben, ben bu muyum, ben ne kadarım gibi varoluşsal sorular insanın kendini tanıma ve anlamlandırma çabasına aradıkları cevapları bulmasına yardımcı olur. McCandless (1961), benlik kavramını bir tasarı olarak ele almış ve; kişinin beklentilerini ve bu beklentilerin kendisi tarafından değerlendirilmesi olarak formüle etmiştir. Perkins (1958) ise, benlik kavramını; bireyin kendini betimlemesindeki; inançları, algıları, duygu ve değer yargılarının bütünü olarak tanımlar. Özoğlu (1976) benlik tasarısını, bireyin varoluşunu ifade ettiği ve yaşadığı çevre içerisinde diğer bireylerden farklılaşmasını sağlayan başalt ve belirgin özelliklerinin toplamı olarak ifade etmiştir.

Bebek ilk doğumuyla birlikte gelen aylar içerisinde kendi varlığının bilincinde değildir. Doğduğu ilk aylarda “ben” ve “ben olmayan”ı birbirinden

ayırılmaz (Köknel, 1982). Benlik tasarım sürecinin ilk başlarında içe yansıtma ve özdeşleşme savunma mekanizmaları önemli rol oynar. Çocukların kendileri hakkında oluşturdukları ilk algıları aile sosyal sistemi içerisinde gerçekleşir (Rosen, 1967). Çocuk ebeveynlerinin davranış ve tutumlarından etkilenir ve kendisine rol-model olarak öğrenme eğilimi sergiler. Bu model alma aşamasında ebeveynlerinden sözel pekiştireçler alır veya kabul gördüğünü hissederse benlik tasarımı olumlu yönde gelişir. Eğer ebeveynleri tarafından kabul görmez veya olumsuz pekiştireçlerle karşılaşır kendisi hakkında olumsuz algılar oluşturarak problemlili benlik tasarımı inşa edebilir (Arseven, 1979). Ebeveynlerin ya da bakım sunan kişi/lerin çocukla olan etkileşim biçimleri çocuğun benlik gelişimini önemli derecede etkiler.

Bireyin erken yaşlardan itibaren benlik gelişiminde ailenin ya da bakım sunanın önemi yadsınamazken, bireyin gelişim basamaklarında ebeveyninden ayrışma ve bireyleşme süreci önemli yer tutar. İlk ayrışma bireyleşme aşaması 5 ila 9. Aylarda başlamaktadır. Bebek ben ve anne (öteki) kavramını içselleştirmeye başlar. Bebeklik çağında özellikle anne ebeveynin bebeği ile arasındaki güvenli bağlanma ve sevgi bağı, bebeğin özerklik kazanımında olumlu etkiye sahiptir. İkinci ayrışma-bireyleşme dönemi ise ergenlik döneminde gerçekleşir ki bu dönem erken çocukluğa göre daha komplike gelişebilir. Ergenlik dönemi kişinin kimlik gelişimini oluşturduğu ve beraberinde cinsel kimliğini ifade ettiği dönemi içerisinde barındırır. Ergen birey ailesinden farklı olduğunu kanıtlamak için uzaklaşmaya farklılaşmaya ve bireyleşme çabası içerisine girer. Yetişen ergen, süperego ve ebeveyn egosundan ideal egoya geçerken kontrol ve uyarlanma işlevlerini devreye sokar. İlk zamanlardaki bebeğin anne babasına veya bakım-sunan kişiye olan sevgisi, ergenlikte belirli oranda kendisine ya da bu sevginin idealizasyon çalışması ile yer değiştirir (Blos, 1989). Birey ergenlik dönemine kadar ebeveyne ait ego ile hareket eder ve bu ego durumu çocuk tarafından seçici olarak büyümesiyle elde edilir. Ergenlik döneminde birey çocuksu ego bağımlılıklarından ayrılmaya çalışır ve erken dönem çocuksu ego bağımlılıkları reddeder. Buradan hareketle birey ergenlik döneminde; anne baba egosunu reddeder ve de dürtülerinin yoğunlaşması sebebiyle ego zayıflığı yaşar (Blos, 1989). Bu sebeple ergen ebeveyni ya da bakım sunan kişinin, çocuğunun farklılaşma ve bireyleşme sürecine saygı duyması ve onu kabul etmesi tutarlı ve sağlıklı benlik tasarımını olumlu yönde etkileyecektir.

2.6. LGBTİ Alanında Yapılan Çalışmalar

Cinsel yönelim, eşcinsellik, farklı cinsel yönelimleri inceleyen çalışmalar özellikle ülkemiz literatüründe sayıca azdır. Bu konudaki araştırmaların azlığı bilgi eksikliğine ve beraberinde homofobinin artması ile heteroseksist bakış açısının güçlenmesine neden olmaktadır. Bu kapsamda Türkiye’de yapılmış olan çalışmalar bu başlık altında toplanmıştır.

2014 yılında Burcu Şenel’in “*Cinsel Yönelim Ayrımcılığının Gündelik Hayat Yansımaları*” adlı çalışması alanda yapılan bir önemli çalışmayı daha oluşturmaktadır. Bu kapsamda lezbiyen ve biseksüel kadınlar ile çalışma gerçekleştirilmiştir. Bu çalışma hem eril sisteme hem de homofobiye yarattığı farkındalık sebebiyle önemli bir yer taşımaktadır. Çalışma içerisinde yapılan çalışmalar ile kadınlar arasında oluşturulabilecek dayanışmaya bir engel teşkil eden biseksüelliğe karşı olumsuz önyargının bulunduğu saptanmıştır. Çalışmaya katılan kadınların hem cinsel yönelimleri sebebiyle hem de kadın olarak sayılmadıkları, görünmez algılandıkları sonucuna varılmıştır. “Foucault’un da ortaya attığı kenar cinselliklerinin kabul edilmediği veya düzeltilmeye çalışıldığı eril heteroseksist yapılanma, Lgbti’li bireylerin gündelik yaşamını şiddet, baskı atmosferine dönüştürmektedir (Şenel, 2014).

2015’te Gökçe Savcı’nın yapmış olduğu “*Türkiye’de Yaşayan Lgbt Bireylerinde Sosyal Uyum Ve Bağımlılık İlişkisinin İncelenmesi*” çalışması İstanbul’da yaşayan farklı cinsel yönelime sahip bireylerin sosyal uyum ve bağımlılık ilişkilerinin incelenmesi amacı ile oluşturulmuştur. Araştırmada yola çıkılan hipotezler, araştırma sonucunda doğrulanmıştır. İlk hipotez olan; Lgbt bireylerin sosyal uyumları ile bağımlılık durumları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bir diğer hipotez sonucunda ise, sosyal uyum ve bağımlılık ilişkisi cinsel tercihini açıklayan ve açıklamayan lgbt bireyler arasında farklılaşmakta şeklinde saptanmıştır. Cinsel yönelimini saklayan farklı cinsel yönelime sahip bireyler, açıklayanlara oranla madde kullanımına daha yatkın olmakta yorumu elde edilen verilerden hareketle yapılabilmektedir. Kişilerin toplumdan kendilerini saklamaları, inşalardan uzaklaşarak bir nesneye yani maddeye başvurma olasılıklarını arttırmaktadır. Yapılan bu araştırma söylemleri desteklemektedir. Bulgulanan bir diğer sonuç ise; biseksüel kişilerin yaşantı içerisinde diğer

yönelimlere oranla daha az görünür olduklarından dolayı daha az şiddete maruz kaldıkları fakat daha fazla görmezden gelindikleridir. Çalışma eşcinsellik dışında LGBT'iyi kapsadığı için literatüre katkı sağlamıştır.

2016 yılında Leyla Yıldırım'ın “*Sosyal Dışlanma Karşısında Eşcinsel Kimliğin Kurulumu*” adlı çalışması sonucunda; Toplumsal anlamda eşcinsellik konusunda ki bilgi eksikliği ve kavram karışıklığı; eşcinselliğin toplumda ki erkek egemenliğine ve eril düzene tehdit oluşturması; dinlerin ve kutsal kitapların heteroseksüellik dışında ki cinsel ilişkileri yasaklaması; tıbbi otoritelerin eşcinselliğe bakışı ve eşcinselliği tanımlayışı; toplumun ahlaki ve kültürel değer ve kalıp yargıları; siyasal iktidarların ve politikaların etkisi; toplumda eşcinsellerin yalıtılması nedeniyle kamusal alanda eşcinsellerle olan tanışıklık/yabancılaşma düzeyi; hukuki yapıların ve kanunların yetersizliği ya da eşcinseller için daha az kapsayıcı oluşu gibi maddelerin farklı cinsel yönelimi olan bireylere karşı yapılan dışlanmaların nedenleri arasında olduğu sonucuna varılmıştır.

Burak Okçi'nin 2017 yılında yayınlamış olduğu “*Cinsel Yönelimin Bağlanma Stilleri, Cinsel Doyum ve Psikopatoloji Yönünden Değerlendirilmesi*” çalışması alan yazınında bir diğer önemli çalışmalar arasında yer almaktadır. Farklı cinsel yönelime sahip bireylerin cinsel doyumlarının bağlanma stilleri ve psikolojik durumlar ile ilişkilerini incelemek çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Çalışmayı önemli kılan bir değişken ise, homojen bir grubun kullanılmasıdır. Heteroseksüel ve farklı cinsel yönelime sahip kişilerin bir arada kullanılması çalışmayı alan yazınında önemli kılmıştır. Bulgular arasında; ilişki süresi ile cinsel doyum arasında istatistiksel anlamda önemli bir fark olduğu dikkat çekmektedir. İlişkinin süresi uzadıkça cinsel doyumda azalmanın yaşandığı verilerde ifade edilmiştir. “Literatürde cinsel yönelimde bağımlılığın yeterli oranda araştırılmadığı belirtilmektedir (Ridge ve Feeney, 1998; Holtzen, Kenny ve Mahalik, 1995).” (Okçi, 2017).

Yunus Emre Tanaydının 2017 yılında yapmış olduğu çalışması olan “*Lezbiyen, Gey Ve Biseksüel Örnekleminde İçselleştirilmiş Homofobi Ve Cinsiyet Rollerinin Arasındaki İlişki*” bir diğer araştırma konusunu oluşturmaktadır. literatüre bakıldığında farklı cinsel yönelime sahip bireyler ile içselleştirilmiş homofobi ve cinsiyet rolleri değişkenleriyle birlikte yürütülen bir çalışmanın olmaması nedeniyle önemli bir çalışmadır. Alan yazınının bir diğer kısıtlılığı ise örnekleme ulaşılma

konusunda yaşanan sıkıntıdır. Veri toplama aracı olarak kartopu örnekleme sistemi kullanılmıştır. Bu sebeple örnekleme toplama noktasında sınırlılıklar ile karşılaşmaktadır. Kadınların cinsiyet rolleri ile içselleştirilmiş homofobi düzeylerine ilişkin bulguda; lezbiyen ve biseksüel kadınlarda içselleştirilmiş homofobi ve cinsiyet rolleri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Erkeklerin cinsiyet rolleri ile içselleştirilmiş homofobi düzeylerine ilişkin bulgusunda; hangi cinsiyet rolünün daha fazla homofobik olabileceğiyle alakalı bir yorum yapılamamaktadır. Çünkü partnerler arasında ilişki tespit edilemediğinden hangi değişkenin daha homofobik olabileceği hakkında yorumda bulunabilmek olası değildir. Bir diğer bulgu olan, kadınların içselleştirilmiş homofobi ölçeğinden aldıkları puanlar ile cinsel yönelimlerinin dışarıya karşı açık-kapalı olma durumuna göre değerlendirilmesinde, cinsel yönelimi dışarıya açık olan kadınlardansa dışarıya kapalı olan kadınların daha homofobik olduğu sonucuyla karşılaşmıştır. Bu çalışmadaki sonuç tıpkı Yalçınoğlu'nun (2014) çalışmasıyla paralellik göstermektedir. Cinsel yönelimini gizleyen kişilerin gizlemeyen bireylere oranla, içselleştirilmiş homofobi düzeyleri anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. Toplumun sahip olduğu olumsuz ve ön-yargıları içselleştirerek, cinsel kimliklerinden utanarak, yönelimlerini gizledikleri aşikardır. Bir diğer sonuca bakıldığında; erkeklerin içselleştirilmiş homofobi ölçeğinden aldıkları puanlar ile cinsel yönelimlerinin dışarıya karşı açık-kapalı olma durumuna göre değerlendirilmesine ilişkin sonuçta ise, istatistiksel sonuçlar okunduğunda cinsel yönelimi kapalı olanların ortalama değeri 21,78 iken açık olanların 15,29 olduğu görülebilir. Biseksüel ve gay erkeklerde cinsel yönelimi kapalı olan erkeklerin açık olan erkeklere oranlar daha homofobik olduğu yorumu yapılabilir. Araştırma kapsamında, farklı cinsel yönelime sahip bireylerin cinsiyet rolleri ve içselleştirilmiş homofobi düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır.

2018 yılında Mehmet Cem Yiğit'in "*Bireylerde Benlik Saygısı Ve Cinsel Özyeterlilik İlişkisinde Bilişsel Çarpıtmaların Rolü*" adlı çalışması, cinsel öz-yeterlilik, öz-yeterlilik, benlik saygısı ve benlik algısı arasındaki ilişkiyi doğrudan saptamayı hedefleyen ilk çalışma olması, çalışmanın önemini arttırmaktadır. Çalışma, kişinin benlik saygısı ve cinsel öz-yeterlilik algısı arasındaki ilişkiyi ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırma sonucunda, dış etkenler ve öz-yeterlilik arasında çift yönlü ve doğru orantılı bir ilişkinin olduğunu saptamış ve cinsel öz-yeterlilik ile

sosyokültürel seviye arasında pozitif yönde anlamlı bir bağın olmadığı fark edilen bir diğer sonuçtur. Farklı cinsel yönelime sahip bireylerin, cinsiyetleri ve kendisinde algıladıkları çeşitli özellikler onların hayatlarındaki sergiledikleri girişkenlikleri ve cesaretleri değiştirdikleri çalışma sonucunda bulunmuştur. Yine bireylerin dış dünya etkileşimleri kadar kendi iç dünyalarında da içsel diyalogları kendilerini yeterli hissetmeleri ve benlik saygıları üzerinde etkiye sahiptir (Yiğit, 2018).

Nazlı Gizem Yıldırım'ın 2018'de yapmış olduğu “*LGBT Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Deneyimleri ve Sosyal Hizmet Gereksinimleri; Gökkuşuğı Aile Grup Örneğı*” çalışması, nitel araştırma yöntemi ile çalışılmış ve farklı cinsel yönelime sahip bireylerin ebeveynlerinin deneyimleri ele alınmıştır. Alan-yazınında ebeveynlerin desteğıne yönelik bir çalışma olmaması çalışmanın özgünlüğünü arttırmıştır. Anne ve babaların aile yaşam döngüleri içerisindeki yaşantılarına odaklanılmış ve çalışma boyunca katılımcılara ihtiyaç duydukları desteğı sağlamaları çalışmanın bir diğer önemli boyutunu oluşturmuştur.

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, veri toplama araçları, verileri toplanması ve verilerin analiz ve çözümlenmesine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli

Araştırmada farklı cinsel yönelimi olan bireyler ile ebeveyn red kabulü kapsamında ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modelleri, geçmişte yaşanmış olan ya da şimdi var olan herhangi bir durumu, herhangi bir müdahalede bulunmadan tanımlamayı amaçlayan araştırma yaklaşımıdır (Karasar, 2016). Tarama modeli ile çalışmasını yürüten araştırmalarda, diğer araştırma yöntemlerine göre belirli bir zaman kısıtlaması içerisinde evreni temsil eden daha da büyük örneklem aracılığı ile araştırma verileri toplanmaktadır (Büyüköztürk vd., 2009). Tarama modellerinin yanı sıra İlişkisel Tarama Modeli ise, iki ya da daha fazla değişken arasında birlikte bir değişimin etkisinin olup olmadığı ve de bu değişimin şiddetinin ölçülmesi amaçlanmaktadır.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni, İstanbul'da yaşayan farklı cinsel yönelime sahip bireylerden oluşmaktadır. Evren büyüklüğü, çalışılan grubun hassasiyeti ve direnci sebebiyle ve verilere ulaşma zorluğu göz önüne alındığında Kartopu Örneklem/Zincirleme Örneklem toplama yöntemi ile çalışılmıştır. Bu örneklem toplama yöntemi bireyden bireye, bireylerden de durumlara ulaşarak farklı olguları açıklayabilmek amacıyla kullanılır. Araştırmanın örneklemini ise, İstanbul'da yaşayan, lezbiyen (n=15), gay (n=29), biseksüel (n=16), intersex (n=8), transseksüel (n=24) kişiler ile (n= 92) yapılmıştır. Yaşları 18 ila 39 arasında değişmektedir. Araştırmada yer alan demografik bilgiler bulgular başlığı altında yer almaktadır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada kullanılan veri toplama araçları, araştırmacı tarafından oluşturulan demografik bilgileri yordayan Kişisel bilgi formu, bireyin anne ve babasından algıladığı kabul ve reddi ölçmek için ebeveyn kabul-red ölçeği yetişkin formu ve buna bağlı olarak yetişkinlikte kendisine yönelik algısını ölçmek amacıyla Kişilik değerlendirme ölçeği yetişkin formu kullanılmıştır ve araştırmada kullanılan tüm değerlendirme araçlarının birer örneği Ek'te sunulmuştur.

3.3.1. Kişisel bilgi formu

Araştırma çalışması için “Kişisel Bilgi Formu” oluşturulmuştur. Araştırmaya katılan kişiler detaylı bilgiler almak ve bunları araştırma soruları ile karşılaştırmak amacı ile çalışmacı tarafından 24 maddelik bir form oluşturulmuştur. Form genel olarak, yaş cinsel yönelim, eğitim durumu, anne ve babanın eğitim durumu, anne ve babanın kişinin cinsel yönelimi hakkında tutumu, kişinin cinsel yönelimini ve içinde bulunduğu durumu yordayacak maddelerden oluşmaktadır.

3.3.2. Ebeveyn kabul-red ölçeği yetişkin formu

EKRÖ Ronald Rohner ve arkadaşları tarafından 1978’de geliştirilerek literatüre kazandırılmıştır. 60 maddeden oluşan ERKÖ Yetişkin ölçeği 13 madde de kontrol maddeleri bulundurur. ERKÖ’nün kendi içerisinde dört alt ölçeği vardır ve bunlar;

1. Sıcaklık/Şefkat alt ölçeği (20 madde)
2. Düşmanlık/Saldırganlık alt ölçeği (15 madde)
3. İhmal/Kayıtsızlık alt ölçeği (15 madde)
4. Ayrışmamış Red alt ölçeği (10 madde)

Dört ayrı alt maddenin toplanması ile elde edilen skor bireyin anne ve babasına yönelik ilişkisinde ayrı ayrı ne oranda kabul-red algılandığının matematiksel değerini sunar. Ankette yer alan maddeler dörtlü likert tipidir. Bu maddelere verilen cevaplar sırasıyla “hemen hemen her zaman doğru” (4 puan), “bazen doğru” (3 puan), “nadiren doğru” (2 puan), “hiç bir zaman doğru değil” (1 puan) şeklinde cevaplanmaktadır. Sonuç olarak ERKÖ’den alınabilecek puan skalası 60 ila 240 arasındadır. 60 puan en yüksek düzeyde kabul algısını ifade ederken, 240 puan da yine aynı şekilde en yüksek red algısını ifade etmektedir. ERKÖ yetişkin anketi, yetişkin bireylerin çocukluklarında yaşamış oldukları anılarını değerlendirmektedir. Bu anket 26 dilden daha fazla dile çevrilmiştir ve tahmini olarak 60 ülkede, 230’dan daha fazla çalışmada kullanılmıştır. Çeşitli ülkelerde yapılan geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları da gösteriyor ki başta ABD olmak üzere uygulandığı çoğu ülkede geçerliliği ve güvenilirliği vardır (Khaleque ve Rohner, 2001). Ülkemizde ise anketin geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları Varan (2003) tarafından gerçekleştirilmiş ve ulaşılan bulgularda, ülke yetişkinlerinin anne ve babaları ile olan ilişkilerinde algıladıkları red ve kabulün geçerli ve güvenilir şekilde değerlendirildiğini göstermiştir. 17 ila 78 yaş skalası arasındaki bireylerden oluşan

yaklaşık 2000 veri ile yapılan çalışmada ERKÖ Yetişkinin hem baba hem de anne anketlerine ait Cronbach Alpha iç-tutarlılık katsayıları 86- 96 arasında seyir göstermektedir. İki formda da iç-tutarlılık katsayısı 97'dir. Ölçeğin yapı geçerliğini irdeleyen faktör analizi sonuçları da, Yetişkin EKRÖ'nün Anne ve Baba formlarının ülkemizdeki geçerliğini desteklemiştir. Uygulanan faktör analizlerinde maddeler öncelikle Rohner'in (1999) çalışmasında olduğu gibi, üç veya dört maddeden oluşan 16 küme haline getirilmiş ve faktör analizi bu 16 kümeye ait alt-puanlara (kümedeki maddelerin toplamı) uygulanmıştır. Uygulanan Oblimin Rotasyonu sonrasında 16 kümenin beklendiği gibi iki ayrı faktöre yüklendiği görülmüştür. Özdeğerleri Anne formu için 10.19 ve 1.85, Baba formu için ise 9.94 ve 2.04 olan bu iki faktöre yüklenen kümeler incelendiğinde, birinci faktör "Red", ikinci faktör ise "Kabul" olarak isimlendirilmiştir. Bu iki faktörün açıkladığı toplam varyans Anne formu için %75.23, Baba formu için %74.87 olarak belirmiştir.

3.3.3. Kişilik değerlendirme ölçeği yetişkin formu

Kişilik değerlendirme ölçeği, EKRÖ'nün yani anne ve baba kabul-red algısının kişi üzerinde yarattığı sonuçları değerlendirmek sebebiyle Rihner, Saaverda ve Granum (1978) çalışmalarıyla geliştirilmiştir. EKAR kuramını perspektifinde ebeveyn red ve kabulünün etkilediği kişilik özellikleri şunlardır:

1. Bağımlılık,
2. Düşmanlık/Saldırganlık,
3. Öz-Saygı,
4. Öz-Yeterlik,
5. Duygusal Duyarlılık,
6. Duygusal Tutarlılık ve
7. Dünya Görüşü.

Rohner, (1975,1980) insanlar, kişilik türlerine göre yukarıda bulunan boyutlara göre kategorilere ayrılabilirler. Yetişkinler için oluşturulan formda amaç, yetişkinlerin kişilik uyumlarının değerlendirilmesidir. Yetişkin KİDÖ, her bir kişilik özelliği için 9 maddeden oluşur ve toplamda da 63 maddesi vardır. Yine ERKÖ gibi 4'lü likert tipi ölçek sistemi kullanılmaktadır, bunlar; "hemen hemen her zaman doğru" (4 puan), "bazen doğru" (3 puan), "nadiren doğru" (2 puan), "hiç bir zaman doğru değil" (1 puan) olarak gider. Toplamda 63 maddeden alınan puan kişinin bugünkü genel olan psikolojik uyumunu belirtir. Anketten toplamda en az 63 puan en çok ise 252 puan alınabilmektedir. Bu matematiksel değerlerin sözel karşılığı; puan

yükseldikçe sağlıklı bir psikolojik uyuma işaret ederken, testten alınan düşük puanlar sağlıklı bir psikolojik uyuma işaret etmektedir. Çeşitli ülkelerde yapılan geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları da gösteriyor ki başta ABD olmak üzere uygulandığı çoğu ülkede geçerliliği ve güvenilirliği vardır (Rohner, 1999). Ülkemizde ise anketin geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları Varan (2003) tarafından gerçekleştirilmiş ve ulaşılan bulgularda, Yetişkin KİDÖ'nün ülkede yaşayan gençlerin psikolojik uyumunu geçerli ve güvenilir bir şekilde ölçtüğü kanıtlanmıştır. Bu geçerlilik ve güvenilirlik çalışması için 2000 denekten oluşan ve yaşları 17 ila 78 arasında değişen grupta Yetişkin KİDÖ'nün alt ölçeklerine ait Cronbach Alpha içtutarlık katsayıları .68 ile .82 arasında değişmiş, ölçeğin toplam iç-tutarlık katsayısı ise .91 olarak hesaplanmıştır.

Yapı geçerliliği için yapılan faktör analizi sonuçları, ülkemizde yapısal KİDÖ'nün geçerliliğini desteklemiştir. Yapılan faktör analizinde maddeler ilk olarak Rohner'in (1999) çalışmasında olduğu üçlü kümeler halinde ve faktör analizi oluşturulan 21 kümeyle ait alt-puanlara uygulanmıştır. Belirtildiği gibi, KİDÖ'de yedi alt-ölçekten oluşmaktadır. Fakat bu yedi alt-ölçekten Öz-Saygı ve Öz-Yeterlik alt-ölçekleri yoğunlukla tek bir faktörü oluşturmakta ve KİDÖ'de ortaya altı faktörlü bir yapı çıkmaktadır. Böylelikle KİDÖ'nün faktör analizinde altı faktörlü bir yapı araştırılmış ve uygulanan Oblimin Rotasyonu sonucunda bu altı faktörlü yapının net bir biçimde belirlediği bulgulanmıştır. Öngörüldüğü gibi, Öz-Saygı ve Öz-Yeterlik alt-ölçekleri tek bir faktöre alınmış ve faktör Öz-Değerlendirme faktörü olarak isimlendirilmiştir. Geride kalan beş faktöre ait faktör yükleri incelendiğinde, diğer beş alt-ölçeğin (Bağımlılık, Düşmanlık/Saldırganlık, Duygusal Duyarlılık, Duygusal Tutarlılık ve Dünya Görüşü) her birine ait küme puanlarının .78 ile .91 arasında değişen faktör değerleri ile net bir biçimde beş faktörden birine yüklendiği belirlenmiştir. Belirlenen bu toplam altı faktörün ifade ettiği toplam varyans %71.52'dir. Bunların sonucunda KİDÖ'nün Türkiye'de yetişen yetişkinlerinin genel psikolojik uyumunu geçerli bir biçimde ölçtüğü sonucuna varılmıştır.

3.4. Verilerin Toplanması

Verilerin toplanma aşamasında araştırmacının oluşturduğu ve araştırmacının

amacına uygun olarak hazırlanmış Kişisel Bilgi Formu, EKRÖ Anne/Baba Formu ve Yetişkin KİDÖ Formunu içeren bir paket uygulaması yapılmıştır. Kişisel Bilgi Formu araştırma açısından etkili ve gerekli bilgiyi toplaması konusunda uzmanların görüşüne ve araştırmasının danışmanına danışılarak oluşturulmuştur. Pakette kullanılacak ölçme araçlar için gerekli onay alındıktan sonra, planlandığı üzere 2018-2019 eğitim öğretim yılının güz ve yaz döneminde bireylere uygulanmıştır. Anket çalışmasından önce katılımcılara araştırmanın önemi, psikoloji literatürüne ve LGBTİ+ topluluğuna sağlayacağı bilimsel katkılar, samimi ve gerçek verilen cevapların araştırma sonuçları üzerindeki etkileri yazılı olarak sunulmuş ve anketlerin yönergeleri verilmiştir. Bununla beraber anket çalışmasında çarpıcı gözlemlerle karşılaştırılmıştır ve bu gözlemlerin araştırma hakkında ve daha sonra yapılacak araştırmalara ışık tutacağını ve katılımcıları daha iyi anlamak açısından önemli olduğunu düşünmektedir. Bu amaçla çalışma boyunca oluşturduğu gözlemlerini de not almıştır ve bu gözlemler aşağıda yer almaktadır;

Çalışmaya ilk olarak, 2019 yılı İstanbul'da gerçekleştirilen Onur Haftası etkinlikleri ile başlanmıştır. Onur haftası etkinliklerinde veri grubu ile ilk temas amaçlanmıştır. Fakat farklı cinsel yönelime sahip bireylerden alınan ilk tepki olumlu olmamıştır. Toplumun, bu kesimi dışlaması, ötekileştirmeye çalışması, homofobik söylemler kullanması ve şiddet yöneltmeleri nedeni ile kendileri dışında olan insanlar ile iletişim kurmaktan çekinmekte ve hatta muhatap bile olmak istememektelerdir. Anket çalışmalarını geri çevirince araştırmacı ilk olarak azınlık grup ile temas kurmaya başladı. Dernek çalışmalarından sonra ilk çalışma bir transseksüel seks işçisinin evinde gerçekleştirildi. Çalışma için eve giden araştırmacılar, bu bireylerle bağ kurabilmek için birlikte yemek yediler. Bu ilk buluşmada 8 trans kadın ile çalışma gerçekleştirildi. Devamında kartopu örnekle ile kişilerin çevrelerine ulaşıldı. Bu aşamada en çarpıcı çalışma yine bir trans evinde, çatışma ile karşı karşıya kalındığında yaşandı. Araştırmacı bu gözlemi tamamen kendi ağzından yazmıştır:

İşten çıktıktan sonra bana çalışmamda yardım eden arkadaşım ile Şişli'ye B.'nin evine gitmek için yola koyulduk. B. anket yapmamız için arkadaşlarını toplamıştı ve bizi helva yemeğe davet etmişti. Tabi bu haftanın Perşembe gününe tekabül ediyordu. Bu çalışma boyunca tanıştığım çoğu seks işçisi transseksüel birey, Perşembe gününü kutsal

saydıkları için o gün çalışmıyorlar ve “Perşembe günü zina yapılmaz.” düşüncesine sahipler. Eve gittiğimizde bizi dans ederek karşıladılar fakat gecenin sonu bu kadar eğlenceli bitmeyecekti. Aradan 20 dakika geçtikten sonra bir koli (müşteri) evdekilerden bir transa mesaj atarak çağırdı. Perşembe günü çalışma konusunda böyle bir inanca sahip olmayan trans kadın iş için yanımızdan ayrıldı. Yine aradan 15 dakika geçtikten sonra geri geldi. Yine 5 dakika sonra diğer arkadaşına aynı kişiden mesaj geldi ve arkadaşı kendi evini kullanabileceğini söyledi. İkinci trans kadın partnerinin parasını vermediğini, “git arkadaşından al” dediğini söyledi. Ama bu muamelenin altında kalmayarak partnerinin cüzdanından paranın üç katını aldığını söyledi. B., “umarım yanlış bir şey yapmadın çünkü arkadaşlarım burada” dedi. Diğer trans kadın da geri gelince her şeyin normal olduğunu düşünerek sohbete devam ettik. devamında cama atılan bir taş ilk gerginliği başlattı. Fakat hemen durum çözüldü, en azından biz öyle sandık. Aradan abartmıyorum 15 dakika sonra sokakta havaya boşaltılan silah sesleri çatışmayı başlattı. Trans arkadaşımız B., kendi arkadaşına bağırmağa başladı, sonrasında da bize. Ensemizden sürüklenerek odaya, yatağın altına sokulmaya çalışıldık. Karşı geldiğimizde ise; “bu gece her şey bitecek aramızdan biri ya da hepimiz öleceğiz, bu anı görmenizi istemiyorum” yanıtı ile karşılaştık. Evdeki üç trans kadın iki dakika içerisinde kıyafetlerini değiştirdiler, saçlarındaki çıtıtları çıkarttılar ve artık savaşmaya hazırdılar. Yatağın altından aldıkları sopalar ile evin önüne, sokağa çıktılar. On tane silahlı magandayı dövmeye başladılar. Bir anda bütün mahallede yaşayan seks işçisi trans kadınlar sokağa döküldü. Belki de en acıklı sahne B.’nin sokağın ortasına çöküp, adamın kafasından kavranıp ayaklarına secde ettirmesi ve devamında ağzından dökülen cümlelerdi; “sen kimin parasını kimden istiyorsun, ben senin kocanım kocan, sen de benim karımsın...” büyük bir trajedi. Sonrasında polis geldi adamaları aldı ve herkes sessizce evlerine ger, dağıldılar. Olay bitti derken bir anda öfke yön değiştirerek bize geri geldi. Ben ve arkadaşım B. Bağırmağa başladı; “siz beni kullanıyorsunuz, işiniz olmazsa bana gelmezsiniz, bu tez bitince bir daha benimle görüşmezsiniz, ben neden haftalarca şu anketi bitirmedim

biliyor musunuz eğer bitirirsem bir daha benimle görüşmezsiniz diye....” O gece aslında çok daha uzundu fakat yaşadıklarımı nasıl kelimelere döneceğim bilemiyorum. Yazdıklarım bilimsel bir araştırmada yer almalı mı bu konuda da kafam karışık bu süreçte tek anladığım şey yardıma, sevmeye, değer görmeye, en temelinde görülmeye çok ihtiyaçları var. Ve bütün araştırma boyunca tanıştığım bütün insanlar birbirinden çok kıymetliler. B. İle arkadaşlığım devam ediyor ve edecektir de.

Çalışma süresince gözlemlenen çıktılar;

- Özellikle transseksüel ve gay bireylerin anketi okumaya karşı isteksiz olduğu gözlemlenmiştir. Anket sorularının yarısından sonra “aman sen beni tanıdın devam et..” gibi cümleler kurmaktadır. Ve transseksüel bireyler dikkat toplama ve odaklanma konusunda ciddi sorunlar yaşamaktadırlar.
- LGBTİ’li bireylerin kendi içlerinde homofobi yaşadıkları gözlemlenmiştir. Transseksüel ve intersex bireyler; gay, lezbiyen, biseksüel bireylerden nefret etmektedirler. Ve onlara karşı nefret söylemleri sarf etmektedirler. Gay, lezbiyen, biseksüel bireylerin sapık olduğunu ve ruhlarında bir bozukluk olduğuna yönelik nefret söylemleri vardır. Bu sebeptendir ki denekler kendi içlerinde gruba ayrıldığında

3.5. Verilerin Analizi

Araştırmanın problem cümlelerini cevaplandırmaya yönelik toplanan bilgiler, kullanılan ölçeklerin puanlanması ve ters maddeler de göz önünde bulundurularak elektronik ortamda verilerin girişi yapılmıştır. Verilerin işlenmesi için sosyal bilimler araştırmalarında kullanılan IBM SPSS 21.0 paket programı kullanılmıştır. Eksik doldurulmuş ölçekler tespit edilerek, kayıp sayılarak çıkartılmıştır. Ölçeklerden elde edilen puanların normal dağılım gösterip göstermediğini anlamak amacıyla çarpıklık ve basıklık katsayıları hesaplanmıştır. Ölçeklerden elde edilen çarpıklık ve basıklık katsayıları aşağıda yer almaktadır;

Çarpıklık katsayısı basıklık katsayısı: Verilerin normal dağılım gösterip göstermediği

incelendiğinde, anne red-kabul puanlarının (Ç.K:0,30; B.K:-0,71), baba red-kabul puanlarının (Ç.K:-0,45; B.K:-0,96) ve kişilik algısı puanlarının (Ç.K:-0,62; B.K:0,61) normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Anne red-kabulü ve kişilik algısı, baba red-kabulü ve kişilik algısı arasında doğrusal ilişkilerin olduğu da görülmüştür.

Farklı cinsel yönelimi olan bireylerin farklılıklarını istatistiksel olarak incelemek için, lezbiyen-gay-biseksüeller bir grup olarak, intersex-transseksüeller ise bir grup olarak ele alınmıştır. Grupların kişilik algısı puanlarının normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir (Lezbiyen-gay-biseksüeller Ç.K:-0,48; B.K:0,09; intersex-transseksüeller Ç.K:-0,60; B.K:0,62). Anne red-kabul puanlarının gruplar içinde normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir (Lezbiyen-gay-biseksüeller Ç.K:0,61; B.K:-0,19; intersex-transseksüeller Ç.K:-0,09; B.K:-0,53). Baba red-kabul puanlarının gruplar içinde normal dağılım göstermediği belirlenmiştir (Lezbiyen-gay-biseksüeller Ç.K:-0,06; B.K:-1,15; intersex-transseksüeller Ç.K:-1,08; B.K:0,89).

- Araştırmanın birinci alt-amacı olan; “Farklı cinsel yönelimi olan bireylerin anne ebeveyn red-kabulü, kişilik algısını yordamakta mıdır?” ve ikinci alt amacı olan; “ Farklı cinsel yönelimi olan bireylerin baba ebeveyn red-kabulü, kişilik algısını yordamakta mıdır?” sorularına cevap bulabilmek doğrultusunda doğrusal regresyon analizi yapılmıştır.
- Üçüncü alt-amacı olan; “Farklı cinsel eğilimleri olan bireylerin kişilik algıları anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” ve beşinci alt amacı olan; “Farklı cinsel yönelimleri olan bireylerin anne ebeveyn red-kabulü anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” sorularını araştırmak için iki grup söz konusu olduğundan bağımsız örneklem T-Testi gerçekleştirilmiştir.
- Dördüncü amacı “Cinsel yönelim farklılığı ile aileye açılma durumu arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?” için Ki-Kare analizi yapılmıştır.
- Altıncı amacı olan, “Farklı cinsel yönelimleri olan bireylerin baba ebeveyn red-kabulü anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” için gruplar normal dağılım göstermediğinden Mann-Whitney U analizi gerçekleştirilmiştir.
- Yedinci alt amacı olan, “Farklı cinsel yönelime sahip bireylerin başkalarından değer görme düşüncesi ile kişilik algısı arasında anlamlı bir fark var mıdır?” sorusu için üç grup olduğundan ve gruplara ilişkin veriler normal dağılım gösterdiğinden tek yönlü ANOVA analizi gerçekleştirilmiştir.

- Sekizinci alt amacı olan, “Farklı cinsel yönelime sahip bireylerin “İnsanların sizden ürküğü ve uzaklaştığı olur mu” sorusuna evet, hayır ya da kararsızım yanıtını vermeleri ile kişilik algısı arasında anlamlı bir fark var mıdır?” sorusu için ise gruplara ilişkin veriler normal dağılım göstermediğinden Kruskal-Wallis analizi gerçekleştirilmiştir.

4. BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde, araştırmanın amacı doğrultusunda telde edilen verilerin istatistiksel çözümlenmeleri ve yorumlamalarına yer verilmiştir.

Tablo 1 Cinsel Yönelim

	Frekans	%	Toplamalı %
Lezbiyen	15	16,3	16,3
Gay	29	31,5	47,8
Biseksüel	16	17,4	65,2
İntersex	8	8,7	73,9
Transseksüel	24	26,1	100,0

Araştırmaya 92 kişi katılmıştır. Bu katılımcıların; 15'i lezbiyen, 29'u gay, 16'sı biseksüel, 8'i intersex ve 24'ü transseksüel bireylerden oluşmaktadır.

Tablo 2 Yaş

	Frekans	%	Toplamalı %
18-24	6	6,5	6,5
25-31	67	72,8	79,3
32-38	18	19,6	98,9
39-44	1	1,1	100,0

Araştırmaya katılan katılımcıların yaş aralıkları 18 ila 39 yaş arasındadır. Katılımcıların %72'si (67 kişi) 25-31 yaş grubu arasında yer almaktadır. Katılımcıların büyük çoğunluğu genç yaş aralığındadır.

Tablo 3 Eğitim Düzeyi

	Frekans	%	Toplamalı %
İlkokul	4	4,3	4,3
Ortaokul	7	7,6	12,0
Lise	39	42,4	54,3
Üniversite	31	33,7	88,0
Lisansüstü	11	12,0	100,0

Araştırmaya katılan bireyler arasında okuma yazma bilmeyen kişi yoktur. Katılımcıların % 42 si (39 kişi) lise mezunudur. %33'ü ise (31 kişi) üniversite mezunudur.

Tablo 4 Çalışma Durumu

	Frekans	%	Toplamalı %
Evet	82	89,1	89,1
Hayır	10	10,9	100,0

Araştırmada çalışılan katılımcıların, çalışma durumu incelendiğinde; %89'u (82 kişi) belirli bir işte çalışmaktadır. %10'u ise (10 kişi) belirli bir işte çalışmamaktadır.

Tablo 5 Sosyoekonomik Düzey

	Frekans	%	Toplamalı %
500-999	5	5,4	5,4
1000-1999	7	7,6	13,0
2000-4999	49	53,3	66,3
5000 ve üstü	31	33,7	100,0

Katılımcıların sosyoekonomik durumları incelendiğinde; %5'i (5 kişi) 500-999 lira, %7'si (7 kişi) 1000-1999 lira, %53'ü (49 kişi) 2000-4999 lira, %33'ü (31 kişi) 5000 ve üstü kazanmaktadır.

Tablo 6 Aile İle Birlikte Yaşama

	Frekans	%	Toplamalı %
Evet	19	20,7	20,7
Hayır	73	79,3	100,0

Katılımcıların %20'si (19 kişi) ailesiyle birlikte yaşarken, %79'u (73 kişi) ailesi ile birlikte yaşamamaktadır.

Tablo 7 Anne Eğitim Düzeyi

	Frekans	%	Toplamalı %
Okuma yazması yok	15	16,3	16,3
Okuma yazması var ama okuma gitmemiş	5	5,4	21,7
İlkokul	29	31,5	53,3
Ortaokul	12	13,0	66,3
Lise	19	20,7	87,0
Üniversite	12	13,0	100,0

Katılımcıların anne ebeveyn eğitim durumu incelendiğinde; %16'sının (15 kişi) okuma yazması yok, %5'inin (5 kişi) okuma yazması var ama okuma gitmemiş,

%31'inin (29 kişi) ilkokul, %13'ünün (12 kişi) ortaokul, %20'sinin (19 kişi) lise, %13'ünün (12 kişi) üniversite mezunu annesi vardır.

Tablo 8 Baba Eğitim Düzeyi

	Frekans	%	Toplamalı %
Okuma yazması yok	8	8,7	8,7
Okuma yazması var ama okuma gitmemiş	4	4,3	13,0
İlkokul	13	14,1	27,2
Ortaokul	22	23,9	51,1
Lise	30	32,6	83,7
Üniversite	12	13,0	96,7
Lisansüstü	3	3,3	100,0

Katılımcıların baba ebeveyn eğitim durumu incelendiğinde; %8'inin (8 kişi) okuma yazması yok, %4'ünün (4 kişi) okuma yazması var ama okuma gitmemiş, %14'ünün (13 kişi) ilkokul, %23'ünün (22 kişi) ortaokul, %32'sinin (30 kişi) lise, %13'ünün (12 kişi) üniversite, %3'ünün (3 kişi) lisansüstü eğitilmiş baba ebeveyni vardır.

Tablo 9 Şu Ana Kadar En Uzun Yaşanan Yerleşim Merkezi

	Frekans	%	Toplamalı %
Büyükşehir	72	78,3	78,3
Şehir	17	18,5	96,7
Kasaba	1	1,1	97,8
Köy	2	2,2	100,0

Araştırmaya katılan katılımcıların %78'inin (73 kişi) şu ana kadar en uzun süre yaşamış oldukları yerleşim merkezi büyükşehirdir.

Tablo 10 Cinsel Yönelimin Kaç Yaşında Algılandığı

	Frekans	%	Toplamalı %
6 – 10 arası	28	30,4	30,4
11 – 15 arası	45	48,9	79,3
16 – 20 arası	17	18,5	97,8
21 – 25 arası	2	2,2	100,0

Araştırmaya katılan katılımcıların, kendi cinsel yönelimlerini kaç yaşında algıladıkları incelendiğinde; %30'u (28 kişi) 6 – 10 arasında, %48'i (45 kişi) 11 – 15 arasında, %18'i (17 kişi) 16 – 20 arasında, %2'si (2 kişi) 21 – 25 arasında cevaplarını vermişlerdir.

Tablo 11 Ailenin Cinsel Yönelimi Bilip Bilmediği

	Frekans	%	Toplamalı %
Evet	63	68,5	68,5
Hayır	29	31,5	100,0

Araştırmaya katılan katılımcıların %68'inin (63 kişi) cinsel yönelimini ailesi bilmektedir. Katılımcıların %31'inin (29 kişi) cinsel yönelimini aileleri bilmemektedir.

Tablo 12 Cinsel Yönelimin İlk Olarak Kaç Yaşında Etraftakilerle Paylaşıldığı

	Frekans	%	Toplamalı %
6 – 10 arası	1	1,1	1,1
11 – 15 arası	24	26,1	27,2
16 – 20 arası	43	46,7	73,9
21 – 25 arası	20	21,7	95,7
26 – 30 arası	4	4,3	100,0

Araştırmaya katılan katılımcılara, cinsel yönelimlerini ilk olarak kaç yaşında etrafındakiler ile paylaştıkları sorulmuştur ve %1'i (1 kişi) 6 – 10 arasında, %26'sı (24 kişi) 11 – 15 arasında, %46'sı (43 kişi) 16 – 20 arasında, %21'i (20 kişi) 21 – 25 arasında, %4'ü (4 kişi) 26 – 30 arasında cinsel yönelimlerinin etrafındaki insanlarla paylaştıkları cevabını vermişlerdir.

Tablo 13 Cinsel Yönelimin İlk Kime Açıklandığı

	Frekans	%	Toplamalı %
Anne	21	22,8	22,8
Kardeş	14	15,2	38,0
Arkadaş	54	58,7	96,7
Diğer	3	2,3	100

Araştırmaya katılan katılımcıların cinsel yönelimlerini ilk olarak % 22'si (21kişi) anneye, % 15'si (14 kişi)kardeşe, % 58'i (54 kişi) arkadaşına, %2'si (3 kişi) diğer bir kişiye söylediğini belirtmiştir.

Tablo 14 Cinsel Yönelim Nedeniyle Tamamen İlişisini Kesen Kişiler Olup Olmadığı

	Frekans	%	Toplamalı %
Evet	62	67,4	67,4

Hayır	30	32,6	100,0
--------------	----	------	-------

Araştırmaya katılan katılımcıların %67'si (62 kişi) cinsel yönelimi sebebiyle kendisiyle ilişkisini kesen kişilerin olduğunu söylerken, %32'si (30 kişi) çevresindekilerin kendisiyle iletişimi kesmediklerini söylemiştir.

Tablo 15 Cinsel Yönelim Sebebiyle Yaşadıklarından Ötürü Diğer İnsanlara Karşı Öfke Duyup Duymama

	Frekans	%	Toplamalı %
Evet	65	70,7	70,7
Hayır	27	29,3	100,0

Katılımcıların cinsel yönelimleri sebebiyle yaşadıklarından ötürü diğer insanlara karşı öfke duyup duymama durumları ölçüldüğünde; %71'i (65 kişi) öfke duyduğunu belirtirken, %29'u (27 kişi) öfke duymadığını belirtmiştir.

Tablo 16 Daha Önce Cinsel Yönelim İle Alakalı Psikolojik Bir Destek Alıp Alınmadığı

	Frekans	%	Toplamalı %
Evet	32	34,8	34,8
Hayır	60	65,2	100,0

Araştırmaya katılan katılımcıların %35'i (32 kişi) daha önce cinsel yönelim ile alakalı psikolojik bir destek aldıklarını, %65'i (60 kişi) daha önce cinsel yönelim ile alakalı psikolojik bir destek almadıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 17 Sosyal Yönden(LGBTI+ Derneğe Vb. Oluşumlara Üye Olma Vb.) Destek Alınıp Alınmadığı

	Frekans	%	Toplamalı %
Evet	35	38,0	38,0
Hayır	57	62,0	100,0

Araştırmaya katılan katılımcılardan %38'i (35 kişi) sosyal yönden(lgbt+ derneğe vb. oluşumlara üye olma vb.) destek aldığını, %62'si (57 kişi) sosyal yönden(lgbt+ derneğe vb. oluşumlara üye olma vb.) destek almadığını belirtmiştir.

Tablo 18 Şu An Devam Eden Bir İlişkinin Olup Olmadığı

	Frekans	%	Toplamalı %
Evet	49	53,3	53,3
Hayır	43	46,7	100,0

Araştırmaya katılan katılımcılardan %53'ü (49 kişi) şu an devam eden bir ilişkinin olduğunu, %47'si (43 kişi) şu an devam eden bir ilişkinin olmadığını belirtmiştir.

Tablo 19 Cinsel Yönelim Sizce:

	Frekans	%	Toplamalı %
Doğuştan gelen bir özelliktir.	83	90,2	90,2
Bir hastalık ya da bozukluktur.	1	1,1	91,3
Kişisel bir tercihtir.	6	6,5	97,8
Fikrim yok	2	2,2	100,0

Araştırmaya katılan katılımcılardan %90'ı (83 kişi) cinsel yönelimin doğuştan gelen bir özellik olduğunu söylemektedirler.

Tablo 20 İhtiyaç Duyulduğunda Birilerinden Yardım Alıp Almama

	Frekans	%	Toplamalı %
Evet	59	64,1	64,1
Hayır	11	12,0	76,1
Kararsızım	22	23,9	100,0

Araştırmaya katılan katılımcılardan %64'ü (59 kişi) ihtiyaç duyulduğunda birilerinden yardım alabildiğini, %12'si (11 kişi) yardım alamadığını, %24'ü (22 kişi) bu konuda kararsız olduğunu söylemektedir.

Tablo 21 Başkalarının Değer Verdiğini Düşünme

	Frekans	%	Toplamalı %
Evet	31	33,7	33,7
Hayır	30	32,6	66,3
Kararsızım	31	33,7	100,0

Araştırmaya katılan katılımcılardan %34'ü (31 kişi) başkalarının kendisine değer verdiğini düşünmekteyken, %33'ü (30 kişi) başkalarının kendisine değer vermediğini düşünmekteyken, %34'ü (31 kişi) başkalarının kendisine değer vermesiyle alakalı kararsız olduğunu düşünmektedir.

Tablo 22 İnsanların Ürkmesi Ya Da Uzaklaşması

	<i>Frekans</i>	<i>%</i>	<i>Toplamalı %</i>
Evet	46	50,0	50,0
Hayır	12	13,0	63,0
Kararsızım	34	37,0	100,0

Araştırmaya katılan katılımcılardan %50'si (46 kişi) insanların kendisinden ürküğü ve uzaklaştığını düşünürken, %13'ü (12 kişi) insanların kendisinden ürküğü ve uzaklaştığını düşünmemektedir, %37'si (34 kişi) insanların kendisinden ürküğü ve uzaklaştığı konusunda kararsızlardır.

- Araştırmanın birinci alt amacı: LGBTİ'li bireylerin anne ebeveyn red-kabulü, kişilik algısını yordamakta mıdır?

Araştırmanın birinci alt amacı doğrultusunda, anne ebeveyn red-kabulünün kişilik algısını yordayıp yordamadığını belirlemek için regresyon analizi yapılmıştır. Anne ebeveyn red-kabulünün kişilik algısının anlamlı bir yordayıcısı olduğu ortaya konulmuştur $F(1,90)=27,74$; $p<0,05$. Anne ebeveyn red-kabulü ve kişilik algısı arasında 0,48 düzeyinde bir ilişki vardır. Anne ebeveyn red-kabulü, kişilik algısının %24'ünü açıklamaktadır. Oluşturulan regresyon denklemi aşağıda verilmiştir.

Kişilik algısı = $103,92 + 0,39 \times$ Anne Ebeveyn Red-Kabulü

- Araştırmanın ikinci alt amacı: LGBTİ'li bireylerin baba ebeveyn red-kabulü, kişilik algısını yordamakta mıdır?

Araştırmanın ikinci alt amacı doğrultusunda, baba ebeveyn red-kabulünün kişilik algısını yordayıp yordamadığını belirlemek için regresyon analizi yapılmıştır. Baba ebeveyn red-kabulünün kişilik algısının anlamlı bir yordayıcısı olduğu ortaya konulmuştur $F(1,87)=101,96$; $p<0,05$. Baba ebeveyn red-kabulü ve kişilik algısı arasında 0,73 düzeyinde bir ilişki vardır. Baba ebeveyn red-kabulü, kişilik algısının %54'ünü açıklamaktadır. Oluşturulan regresyon denklemi aşağıda verilmiştir.

Kişilik algısı = $71,98 + 0,48 \times$ Baba Ebeveyn Red-Kabulü

- Araştırmanın üçüncü alt amacı: LGBTİ'li bireylerin kişilik algıları anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Araştırmanın üçüncü alt amacı doğrultusunda farklı cinsel eğilimleri olan bireylerin kişilik algılarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan bağımsız örneklem T-Testi analizi sonuçları aşağıda verilmiştir.

Tablo 23 LGBTİ'li bireylerin kişilik algıları

	N	Ortalama	t	sd	p
Lezbiyen-gay-biseksüel	60	157,75	-5,71	90	0,00
İntersex-transseksüel	32	192,88			

Tablo incelendiğinde, gruplar arasında anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir $t(90)=-5,71$, $p<0,05$. İntersex- transseksüel grubunun kişilik algısı ortalamasının daha yüksek olduğu ortaya konulmuştur.

- Araştırmanın dördüncü alt amacı: Cinsel yönelim farklılığı ile aileye açılma durumu arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Araştırmanın dördüncü alt amacı doğrultusunda cinsel yönelim farklılığı ile aileye açılma durumu arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığına ilişkin yapılan Ki-Kare analizi sonuçları aşağıda verilmiştir.

Tablo 24: Cinsel yönelim farklılığı ve aileye açılma durumu

		Evete	Hayır	Toplam
Lezbiyen-gay-biseksüel	Sayı	34	26	60
	%	%56,7	%43,3	%100
İntersex-transseksüel	Sayı	27	2	29
	%	%93,1	%6,9	%100
Toplam	Sayı	61	28	89
	%	%68,5	%31,5	%100

Beklenen değeri 5'ten küçük olan hücre sayısı 0'dır %0.

Cinsel yönelim ve aileye açılma durumu arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir Ki-Kare (1)= 12,04, $p<0,00$. Tablo incelendiğinde cinsel yönelimi farklı olan bireylerin 61'i (%68,5) cinsel yönelimi ailesi tarafından bilinen, 28'i (%31,5) ise ailesi tarafından bilinmeyen bireylerden oluşmaktadır. Lezbiyen-gay-biseksüel grubunun %56,7'sinin cinsel yönelimi ailesi tarafından bilinirken, intersex-transseksüel grubunun %93,1'inin cinsel yönelimi ailesi tarafından bilinmektedir.

- Araştırmanın beşinci alt amacı: LGBTİ'li bireylerin anne ebeveyn red-kabulü anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Araştırmanın beşinci alt amacı doğrultusunda farklı cinsel yönelimleri olan bireylerin anne ebeveyn red-kabulünün anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan bağımsız örneklem T-Testi analizi sonuçları aşağıda verilmiştir.

Tablo 25 LGBTİ'li bireylerin anne ebeveyn red-kabulü

	N	Ortalama	t	Sd	p
Lezbiyen-gay-biseksüel	60	157,92	-4,09	90	0,00
İntersex-transseksüel	32	191,53			

Tablo incelendiğinde, gruplar arasında anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir $t(90)=-4,09$, $p<0,05$. İntersex- transseksüel grubunun anne ebeveyn red-kabulünün ortalamasının daha yüksek olduğu ortaya konulmuştur.

- Araştırmanın altıncı alt amacı: LGBTİ'li bireylerin baba ebeveyn red-kabulü anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Araştırmanın altıncı alt amacı doğrultusunda farklı cinsel yönelimleri olan bireylerin baba ebeveyn red-kabulünün anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan Mann-Whitney U Testi analizi sonuçları aşağıda verilmiştir.

Tablo 26 LGBTİ'li bireylerin baba ebeveyn red-kabulü

	N	Sıralar Ortalaması	Sıralar Toplamı	U	p
Lezbiyen-gay-biseksüel	60	36,42	2185,00	355,00	0,00
İntersex-transseksüel	29	62,76	1820,00		

Tablo incelendiğinde, gruplar arasında anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir $U=355,00$; $p<0,05$. İntersex- transseksüel grubunun baba ebeveyn red-kabulünün sıra ortalamasının daha yüksek olduğu ortaya konulmuştur.

- Araştırmanın yedinci alt amacı: LGBTİ'li bireylerin başkalarından değer görme düşüncesi ile kişilik algısı arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Evet (Ç.K:-0,24; B.K:-0,18), hayır (Ç.K:0,32; B.K:0,04) ve kararsızım (Ç.K:-0,82; B.K:-0,07) yanıtını veren bireylerin puanlarının normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Araştırmanın yedinci alt amacı doğrultusunda farklı cinsel yönelime sahip bireylerin başkalarından değer görme düşüncesi ile kişilik algısı arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek için yapılan tek yönlü ANOVA analizi sonuçları aşağıda verilmiştir.

Tablo 27 LGBTİ’li bireylerin başkalarından değer görme düşüncesi ile kişilik algısı arasındaki fark-1

	N	Ortalama
Evet	29	157,58
Hayır	30	179,26
Kararsızım	30	169,30

Tablo 28 LGBTİ’li bireylerin başkalarından değer görme düşüncesi ile kişilik algısı arasındaki fark-2

	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplar Arası	6940,59	2	3470,29	3,45	,03
Gruplar içi	86343,20	86	1003,99		
Toplam	93283,79	88			

Tablo incelendiğinde, evet, hayır ve kararsızım yanıtını verenlerin puanları arasında manidar bir fark olduğu belirlenmiştir $F(2,86)=3,46$, $p<0,05$. Bu farklılığın evet ve hayır yanıtını verenler arasında olduğu ortaya konulmuştur. Evet yanıtını verenlerin ortalaması 157, 58, hayır yanıtını verenlerin ortalaması 179, 26’dır.

- Araştırmanın sekizinci alt amacı: LGBTİ’li bireylerin “İnsanların sizden ürküğü ve uzaklaştığı olur mu” sorusuna evet, hayır ya da kararsızım yanıtını vermeleri ile kişilik algısı arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Araştırmanın sekizinci alt amacı doğrultusunda farklı cinsel yönelime sahip bireylerin “İnsanların sizden ürküğü ve uzaklaştığı olur mu” sorusuna evet, hayır ya da kararsızım yanıtını vermeleri ile kişilik algısı arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek için yapılan Kruskal Wallis analizi sonuçları aşağıda verilmiştir.

Tablo 29: LGBTİ’li bireylerin “İnsanların sizden ürküğü ve uzaklaştığı olur mu” sorusuna evet, hayır ya da kararsızım yanıtını vermeleri ile kişilik algısı arasındaki fark

	N	Sıralar Ortalaması	Ki-Kare	sd	p
Evet	45	52,23	11,064	2	,004
Hayır	12	25,00			
Kararsızım	32	42,33			

Tablo incelendiğinde, evet, hayır ve kararsızım yanıtını verenlerin puanları arasında manidar bir fark olduğu belirlenmiştir $p<0,05$. Bu farklılığın evet-hayır yanıtını

verenler ve hayır-kararsızım yanıtını verenler arasında olduğu ortaya konulmuştur. Evet yanıtını verenlerin sıra ortalamasının en yüksek olduğu belirlenmiştir.

5. TARTIŞMA

- LGBTİ'li Bireylerin Anne Ebeveyn Red-Kabulü, Kişilik Algısını Yordamakta Mıdır? Bu başlık altında; araştırma sonuçları teker teker ele alınacaktır. Araştırmanın ilk sorusu ve alt amacı olan; **“LGBTİ'li Bireylerin Anne Ebeveyn Red-Kabulü, Kişilik Algısını Yordamakta Mıdır?”**’in cevabı için; anne ebeveyn red-kabulünün kişilik algısını yordayıp yordamadığını belirlemek amacıyla regresyon analizi yapılmıştır ve anne ebeveyn red-kabulünün kişilik algısının anlamlı bir yordayıcısı olduğu ortaya konulmuştur. Yani, araştırma örnekleminin evrene genellenebileceğidir. İki değişken arasında % 0,48’lik bir ilişki vardır yani orta düzeyde ilişkilidir yorumu yapılabilir. Anne ebeveynin red ya da kabulü kişilik şekillenmesinin %24’ünü etkilemektedir. Bu demek oluyor ki anne ebeveyn tarafından algılanan red ya da kabulün doğrudan bireyin kişilik gelişiminde etkisi olduğu yorumu yapılabilmektedir. Çocuğun kişiliğinin ilk tohumlarını aile ortamında atılır. Çocuk çevresindeki insanların, onlarla kurdukları etkileşimlere göre kendileriyle alakalı yargılar oluşturmaya başlarlar. Anne ve babalarının çocuğa yaptıkları yakıştırmalarını çocuk kendi kişiliğine katar, zaman içerisinde kendisini çevresinden aldığı dönütlere göre algılamaya başlar. Özellikle anne ve babaların çocuklarına kullandıkları olumlu dönütler ve ılımlı bir etkileşim, olumlu bir kişilik algısı geliştirmelerine destek olacaktır. EKAR kuramının özünde, “Ebeveyn davranışlarının, çocuğun sosyal, duygusal ve psikolojik gelişimindeki etkilerini araştırmak” vardır (Rohner, 2004). Erken yaşantısında yani çocukluk döneminde ebeveyni tarafından reddedilen birey, ergenlik ve beraberinde gelen yetişkinlik döneminde, ebeveyni tarafından kabul edildiğini algılayan bireye kıyasla daha fazla oranda davranışsal problem sergileyebildikleri veya depresyona girme ihtimallerinin daha yüksek olduğu ortaya koyulmuştur (Rohner ve Khaleque, 2005). Anne ve baba ebeveyni tarafından red algılayan bireyin, kişilik gelişimi olumsuz yönde etkilenmektedir (Rohner, 1975, 1986). Araştırma sorusunun cevabı da bu yorumu destekler niteliktedir. Ve de farklı kültürlerde yapılan EKAR kuram çalışmalarında ebeveyn kabul ve reddinin olumsuz ya da olumlu sonuçlarının değişmeyeceğini

desteklemektedir (Khaleque ve Rohner, 2002a; Rohner ve Veneziano 1998).

Ogelman ve Çabuk'un (2013) çalışmasında da, anne ebeveynin toplam red-kabul puanları, çocuklarının sosyal konumlarının anlamlı bir yordayıcısı olduğu bulunmuştur. Anne sıcaklığı, şefkat ve ilgisinin önemi desteklenmektedir. Çocukluk dönemi sosyal konumun önemi gelecekte çocuk için önemli sonuçlar yaratabilmektedir (Gülay, 2008; Oral, 2007; Hay, 2005; Prinstein ve La Greca, 2004; Koivussari, 2004; Musun-Miller, 1993; Ladd, 1990) ile anne kabulreddinin önemi (Eryavuz, 2006; Chang ve diğ., 2005; Rohner, 2004; Becerik-Özdiker, 2002; Ansari, 2002; Cenkseven, 2000).

- **LGBTİ'li Bireylerin Baba Ebeveyn Red-Kabulü, Kişilik Algısını Yordamakta Mıdır?**
Araştırmanın bir diğer alt amacı olan, **“LGBTİ'li Bireylerin Baba Ebeveyn Red-Kabulü, Kişilik Algısını Yordamakta Mıdır?”** sorusunun cevabı doğrultusunda, baba ebeveyn red-kabulünün kişilik algısını yordayıp yordamadığını belirlemek için regresyon analizi yapılmıştır. Baba ebeveyn red-kabulünün kişilik algısının anlamlı bir yordayıcısı olduğu ortaya konulmuştur. Yani, araştırma örnekleminin evrene genellenebileceğidir. Ve baba ebeveyn figürü ile kişilik algısı arasında 0,73 düzeyinde şiddetli bir ilişki vardır. Bu durum önemli bir parametreyi ortaya koymuştur ve buradan hareketle, baba ebeveyn tarafından algılanan red ya da kabulünde bireyin kişilik gelişimini şiddetli ve yoğun bir şekilde etkilediği yorumu yapılabilir. Kişilik algısının sadece %54'ü baba ebeveyn algısı ile açıklanabilmektedir. Bu alt amaç ciddi bir sonuç ortaya koymaktadır ve alan-yazınının anne hakim dilinin aksine baba figürünün ne kadar önemli olduğunu bir kere daha ortaya koymuştur. Baba ebeveyninin, kişilik algısının %73'ünü açıkladığı gibi çarpıcı bir sonuç elde edilmiştir. Çocuğun samimi ve sevgi dolu bir aile ortamı içerisinde gelişimini sürdüremediğinde, güven duygusu baltalanmakta ve otoriteye bağımlılık kurarak içe kapanık bir kimlik algısı geliştirebilmektedir. Böylelikle yetişkinlikte olumsuz bir psikolojik iyi oluş geliştirmektedir. Anne ve baba ebeveyninin red-kabulünün, çocuk üzerinde kısa ve uzun olmak üzere kalıcı etkileri bulunmaktadır (Rohner, 2004). Ebeveynleri tarafından reddedilen çocuklarda yedi ana özelliğin gözlemlendiği araştırma sonuçlarında yer almaktadır; problemler karşısında gösterilen öfke, saldırganlık; bağımlılık, düşük öz yeterlilik ve öz-saygı, duygusal tepkisizlik, duygusal dengesizlik ve olumsuz dünya görüşüdür. Tam tersi kabul algılayan çocuklarda ise duygusal yönden uyumlu, kendisine güvenen,

bağımsız, iyimser bir gelecek inancı olan çocuklar olduklarıdır (Khaleque ve Rohner, 2002; Rohner ve Khaleque, 2005).

- **LGBTİ'li Bireylerin Kişilik Algıları Anlamli Bir Farklılık Göstermekte Midir?** Araştırmanın üçüncü alt amacı olan, **“LGBTİ'li Bireylerin Kişilik Algıları Anlamli Bir Farklılık Göstermekte Midir?”** sorusunun cevabı doğrultusunda, bağımsız örneklem T-Testi analizi yapılmıştır ve gruplar arasında anlamli bir fark olduğu belirlenmiştir. İntersex- transseksüel grubunun lezbiyen- biseksüel ve gaylere oranla, kişilik algısı ortalamasının daha yüksek olduğu ortaya konulmuştur. Elde edilen sonucun sözel karşılığı; cinsel yönelim farklılığı ile kişilik algısı arasında bir ilişki vardır ve çalışmaya katılan farklı cinsel yönelime sahip bireylerden oluşan transseksüel ve intersex grubun kişilik algısının negatif olduğudur. İnterseks ve transseksüel grubun olumsuz bir kişilik algısı geliştirdiği yorumu yapılabilmektedir. EKAR kuramı kişilerin, etrafındaki bireylerden olumlu dönüt alma ihtiyacında olduğunu savunur. Bu bireylerin, yakın çevresi tarafından oluşması ve bireylerden sıcaklık ihtiyaçlarını gidermelerine ihtiyaç duyarlar. Kuram üzerine yapılan pek çok çalışmada (Salahur, 2010; Rohner ve Veneziano, 2001; Veneziano, 2000; Rohner ve Brothers, 1999; Rohner, 1975) baba ebeveynin red-kabulünün, anne red-kabulü ile ilişkili olabileceği ve beraberinde de çocukları ve kişilik gelişimini etkileyebileceği desteklenmektedir.
- **Cinsel Yönelim Farklılığı İle Aileye Açılma Durumu Arasında Anlamli Bir İlişki Var Mıdır?** Araştırmanın dördüncü alt amacı olan **“Cinsel Yönelim Farklılığı İle Aileye Açılma Durumu Arasında Anlamli Bir İlişki Var Mıdır?”** sorusu için Ki-kare testi uygulanmıştır. Cinsel yönelim ve aileye açılma durumu arasında anlamli bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Araştırma sonucunda, araştırmaya katılanların % 61'i cinsel yönelimini ailesinden gizlememekteyken, %28'i cinsel yönelimini ailesinden saklamaktadır. Bu yüzdeler içerisinde, lezbiyen-gay-biseksüel grubunun %56,7'sinin cinsel yönelimini ailesine açıklayabilirken, interseks ve transseksüel grup katılımcılarının %93'ü cinsel yönelimini ailelerinden saklamamaktadırlar. Bu yüzdeler oranlarına bakıldığında, dış görünüşün ve saklanabilmenin aileye açılma konusunda etkili bir değişken olduğu yorumunu yapabiliriz. Trans bireyler dış görünüşleri ve meslekleri dolayısıyla ailelerinden bağımsız bir şekilde kendi hayatlarını yaşamaktadırlar. Bu sebeple ailelerinden cinsel yönelimlerini saklamamaktadırlar. Ebeveyn-çocuk etkileşiminin düzeyi çocuğun gelecek

yaşantısındaki psikolojik sağlığının en temel belirleyicilerindedir (Turner ve diğ., 2001). Lezbiyen gay ve biseksüellerin durumu irdelendiğinde ise kişiler, cinsel yönelimlerini ailelerinden gizli yaşayabilmektedirler ve saklama konusunda bir sıkıntı çekmemektedirler. Bu noktada toplumsal rollerin etkisi yadsınamaz; lezbiyen çiftlerin yakın kız arkadaş olarak görülmesi, biseksüellerin hem cinsleri ile arkadaş olarak kabul görmesi ilişkiyi saklama noktasında yardımcı bir parametre olarak karşımıza çıkabilmektedir. Kişilerin kendilerine dair inanış ve algılarının değerlendirmelerinin, kendilerini ötekilerle karşılaştırmaları sonucu gerçekleştiği söylenir (Pettigrew, 1967). Dolayısıyla toplum tarafından önyargılara, olumsuz eleştirilere ve etiketlemelere maruz kalmanın LGBTİ bireyler üzerinde olumsuz psikolojik sonuçlara sebep olduğu söylenebilir (Herek, 2002; Meyer, 1995; Meyer, 2013). Bunlarla beraber Trussell ve ark.'ın (2015) "Ailelerin de tıpkı LGB bireyler gibi bir açılma sürecinden geçtiği, çünkü onların da dolaylı yoldan topluma açıldığı" yorumu düşünüldüğünde bu benzerliğin sebebini anlamak mümkün.

- LGBTİ'li Bireylerin Baba Ebeveyn Red-Kabulü Anlamalı Bir Farklılık Göstermekte Midir? Araştırmanın beşinci alt amacı olan "**LGBTİ'li Bireylerin Baba Ebeveyn Red-Kabulü Anlamalı Bir Farklılık Göstermekte Midir?**" sorusunun cevabında ise gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Cinsel yönelim farklılığı ile ebeveyn red-kabul arasında anlamlı bir ilişki vardır. Yönelim türüne göre red-kabul durumu değişmektedir. Çalışmaya katılanlar arasından, interseks ve transeksüel bireylerin özellikle anne ebeveyn red-kabulünün daha yüksek olduğu bulunmuştur. Anne ebeveyn red kabulü puanının yüksek olması, anne red algısının varlığına işaret eder. Ve gruplar arasında bir değerlendirme yapıldığında transeksüel ve interseks grubun anneleri tarafından reddedildiklerine yönelik algıları vardır. Bu sonucun sınırlılığının bir sebebi ise; lezbiyen, gay ve biseksüel bireylerin cinsel yönelimlerini ailelerinden ve çevrelerinden saklayabilmeleridir. Özdiker'in (2002) yapmış olduğu çalışmasında, anne ebeveynin algılanan reddinde, erkek çocuklarına kıyasla kız çocuklarına daha çok reddedici, agresif tepkilerde bulunduğu, erkek çocuklarına ise daha az ilgi ve sevgi gösterdiklerini belirtmiştir (Akt. Ogelman ve Çabuk, 2013).

Bireyin kendisini güvende hissetmesi ve yaşam içerisinde gelişimi, anne ve babası ile olan ilişkisinin içeriğine bağlıdır bu yüzden ki anne ve babalar çocukların gelişiminde ciddi bir öneme sahiptir (Ogelman ve Çabuk, 2013). EKAR kuramında çocuğun anne ve babası tarafından red veya kabul algılaması, kişilik

gelişiminde önemli rol oynayan bir faktördür (Özyavru, 2008). Hem anne ebeveynin hem de baba ebeveynin red-kabul algılarının, çocuklarının sosyal konumları ile ilişkili olduğunu ortaya koyan pek çok çalışma yapılmıştır (Erler, 2011; Başak-Altay, 2007; Erkan ve Toran, 2005; Becerik-Özdiker, 2002).

- **LGBTİ’li Bireylerin Baba Ebeveyn Red-Kabulü Anlamlı Bir Farklılık Göstermekte Midir?** Araştırmanın altıncı alt amacı olan **“LGBTİ’li Bireylerin Baba Ebeveyn Red-Kabulü Anlamlı Bir Farklılık Göstermekte Midir?”** sorusu doğrultusunda araştırıldığında, yine cinsel yönelim farklılığının anlamlı bir ilişkiyi ortaya koyduğu sonucuna varılmıştır ve bu durum sonucun genellenebileceğini gösterir. Bulgular; İntersex- transseksüel grubunun baba ebeveyn red-kabulünün sıra ortalamasının daha yüksek olduğu ortaya konulmuştur. Baba red-kabul sıra ortalamasının daha yüksek puan alması, baba reddinin diğer gruba oranla daha fazla olduğuna işaret eder. Ebeveynin anne veya baba olmasının yanında, EKAR kuramı üzerinde yapılan çalışmalarda, çocuğun cinsiyeti ile red-kabul algısı arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığını savunan çeşitli araştırmalar vardır (Altan 2006; Yener, 2005; Afag, 2002; Ansari, 2002).
- **LGBTİ’li Bireylerin Başkalarından Değer Görme Düşüncesi İle Kişilik Algısı Arasında Anlamlı Bir Fark Var mıdır?** Araştırmanın yedinci alt amacı olan, **“LGBTİ’li Bireylerin Başkalarından Değer Görme Düşüncesi İle Kişilik Algısı Arasında Anlamlı Bir Fark Var mıdır?”** sorusu için tek yönlü ANOVA analizi yapılmıştır ve cevapta değer görme algılarının kişilik yapılanması üzerinde etkisinin olduğu sonucu elde edilmiştir. Araştırma sonucunda anlamlı farkın “evet” ve “hayır” cevabı verenler arasında saptandığına varılmıştır. Kişinin kendisini değerli görüp görmediğini ölçmek için sorulan soruda seçenekler kendi içerisinde; evet, hayır ve kararsızım olarak ayrılmaktadır. Fakat burada anlamlı farklılığın evet ve hayır cevapları arasında olduğu saptanmıştır. Başkalarından değer görme sorusuna evet cevabını verenlerin hayır cevabını verenlere kıyasla, kişilik algısı puanlarının daha düşük olduğu bulunmuştur. Kişilik algısı puanlarının yüksek olması, psikolojik iyi oluşun ve kişilik algısının negatif yönde olduğu yorumuna gelir. Amato ve Fowler’ın (2002) araştırmalarında, anne ve babaları tarafından destek gören ve anne ve babanın ceza yönteminden uzak durduğu ailelerde çocuğun davranışsal problemlerinin azaldığı ve sosyalleşme becerilerinin arttığı gözlemlenmiştir. Sıcaklık ve sevgi

ihtiyacı karşılanan çocuğun yetişkinliğinde öz-yeterliliğinin arttığının ve sorumluluk duygusunun geliştiği araştırma sonuçları arasında yer alır (Rohner, 2004). Ebeveyni tarafından re algılayan çocuk, kendisinin değerli olmadığına yönelik bir algı oluşturacaktır. Akse, Hale, Engels ve Raaijmakers (2004) tarafından yapılan araştırmasında anne ve babası tarafından red algılayan çocuk, yetişkinliğinde depresyon ve olumsuz davranış örüntüleri arasındaki ilişkiler incelenmiştir ve kişilerin depresyon ve olumsuz davranış örüntü düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Bu durum beraberinde çevresi tarafından değer görmediğine yönelik bilişsel çarpıtmalara neden olabilmektedir.

- LGBTİ'li bireylerin “İnsanların Sizden Ürktüğü Ve Uzaklaştığı Olur Mu, Sorusuna Evet, Hayır Ya Da Kararsızım Yanıtını Vermeleri İle Kişilik Algısı Arasında Anlamlı Bir Fark Var Mıdır? Araştırmanın sekizinci alt amacı olan, “**LGBTİ'li Bireylerin “İnsanların sizden ürktüğü ve uzaklaştığı olur mu, sorusuna evet, hayır ya da kararsızım yanıtını vermeleri ile kişilik algısı arasında anlamlı bir fark var mıdır?”** sorusu için Kruskal Wallis analizi yapılmıştır. Burada bulunan iki anlamlı fark vardır bunlar; evet-hayır yanıtı ve de hayır-kararsızım yanıtı verenler arasındadır. Evet yanıtını verenlerin sıra ortalamasının en yüksek olduğu belirlenmiştir. Sıra ortalamasının yüksek olması, kişilik algısı puanlarının yüksek olması, psikolojik iyi oluşun ve kişilik algısının negatif yönde olduğu yorumuna gelir. Çocuk ihtiyaç duyduğunda ebeveyninden gerekli desteği ve olumlu tepkiyi aldığı anda ebeveyninin destekleyici, güvenilir ve ulaşılabilir olduğuna dair bilişsel inançlar geliştirir. Aksi ise; çocuğun ebeveyni, çocuğun ihtiyaçlarına ilgisiz kaldığında veya tutarsız tepkilerle yanıt verdiğinde çocuk kendisini de seilmeye ve desteklenmeye değmeyecek bir birey olarak görmektedir (Bowlby, 1973). Ebeveynlerin çocukluklarının özellikle sevgi ve saygıdan mahrum şekilde yetiştirmeleri, sıkça reddedilmeleri ve ihtiyaçlarının önemsenmemesi gibi tutumlar ergenlerin ve bireylerin hem kendilerine hem de çevrelerine saldırgan davranışlara yönelmelerine neden olmaktadır (Öztürk, 1990).

6. SONUÇ

Çalışmanın ortaya koyduğu sonuçlar çarpıcıdır ve alan-yazını için önemlidir. Farklı cinsel yönelimi olan bireylerin ebeveyn red-kabul algısını inceleyen çalışmaların dünya literatüründe az olması ve bu grubun toplum tarafından hor görülerek dışlanması sebebiyle farkındalık amaçlayan çalışma önemlidir. Toplum heteroseksist bakış açısına sahiptir ve farklılıkları anormal olarak kabul eder. Bu yüzdendir ki anlamak, görmek, kabul etmek yerine hastalık ve sapkınlık olarak ötekileştirir. Üreme endeksli ahlak anlayışı bir araya geldiğinde türün devamını getiremeyen birleşmeleri ahlak dışı olarak kabul etmektedir. Bu sebeple homoseksüel ilişki ahlaksız, sapkın ya da merakla birlikte özentilik olarak görülmektedir. Aynı cinsten iki kişinin birbirinden hoşlanması veya cinsel birliktelik yaşaması kabul görmezken, bu kişilere yöneltilen bilinçli ya da bilinçsiz homofobik söylem yadsınamaz. Hal böyleyken, farklı cinsel yönelime sahip bireyler kabul dahi görmezken, bu bireylerin psikolojik iyi oluşları, çocukluk travmaları, davranışlarının arkasında yatan duygu ve düşünceleri, kişilik gelişiminde yaşamış olabilecekleri açmazlar düşünülmemekte. Problemin tamamı cinsel yönelime atfedilmektedir. Kişi toplumun değişiyse “sapkın”, “anormal” bir cinsel yönelime sahip olduğundan dolayı ruhsal sıkıntılar yaşamaktadır ve bütün problemlerin kaynağı tamamen cinsel yönelimdir, algısı toplumun kanayan yaralarından birini oluşturur. Eğer kişi gelişim sürecinde, toplumun en küçük sosyalleşme birimi olan anne ve babası ile arasında geçen etkileşimde psikolojik ihtiyaçlarını karşılayamaz ise kompleksle geliştirir. Bu kompleksler ise sağlıklı bir kişilik algısı oluşturmaya engel teşkil eder. Gelişimin her boyutunu araştıran kuramcılar erken çocukluk yaşantısının, kişinin geleceğinde çok etkili olduğunu ortaya koymuşlardır. Freud, yaşamı boyunca kişiliği açıklayan üç kuram ortaya koymuştur. Kuramı olan Yapısal Model’de kişiliği, id, ego ve süpereo olarak ayırdı (Burger, 2006). Eğer çocuk alt-benlik (id) ve üst-benlik (süpereo) arasında sağlıklı bir benlik (ego gücü) geliştiremez ise savunma mekanizmaları geliştirir. Gelişim safhasında çocuk, çevresinde gördükleri, şahit oldukları ve maruz

kaldığı durumlar karşısında kendi algılarını oluşturur. Bu aşamada anne ve babaya yönelik olumsuz algı oluşturması ya da ebeveynin ihmali ile karşılaşması ya da ebeveynin olumsuz tutumuna maruz kalması savunma mekanizmaları oluşturmasına ve negatif bir kimlik algısı oluşturması kaçınılmaz olur. Yine Freud'un bir diğer kişilik kuramı, Psikoseksüel Gelişim Kuramları modelinde, çocuğun doğumundan ergenliğine kadar geçireceği gelişim dönemleri vardır, eğer çocuk bu dönemdeki gelişim dönemini sağlıklı bir şekilde geçiremezse, o döneme takılı kalır ve aşamadığı görev bilinçaltında yatan bir kompleks olarak yerleşir. Anne ve babanın, çocuğun gelişim dönemi görevlerini başarılı ve sağlıklı bir şekilde geçirmesine yardımcı olarak, çocuklarının psikolojik ihtiyaçlarını gidermeleri gerekmektedir. İhtiyaçları giderilmeyen ya da yeterli düzeyde giderilmeyen çocuk, gelişim sürecinde ve yetişkinliğinde problemleri bir kişilik algısı oluşturması muhtemeldir. Ve bu durumun cinsel yönelim ile ilgisi yoktur. Aynı şekilde bir başka kuramcı olan Erikson ise kişilik yapılanmasını, Psikoseksüel gelişim Dönemleri modelinde şu şekilde anlatır (Burger,2006); yine aynı Freud'a benzer şekilde insan gelişiminde aşamaların olduğunu söyleyerek sekiz gelişim aşaması ortaya atmıştır. Kuramının iki önemli hususu; bir dönemin aşılmasını illaki aşılmalıdır. Aksi takdirde aşılmasını gelişim dönemi çatışması ömür boyu kişinin psikolojisine bir tehdit yaratmaktadır. Bir diğer konu da gelişim evrelerinde çocukluk ve ergenlik dönemi kritik önem taşımaktadır. Kritik dönemlerden biri olan 12-19 yaş arasında kişi, kimlik kazanımına karşı kimlik karmaşası yaşayacaktır. Bu süreçte ergen, kimlik edinme amacıyla hareket eder. Ergenlik dönemine kadar yaşadıkları, oluşturduğu alışkanlıklar, edindiği bilgiler, çevresiyle etkileşime girerek oluşturduğu algılar sorgulanmaya başlar. Bu dönemde ergen, istenmeyen davranışlar meydana getirebilir; önemli olan nokta ebeveynin bu dönemde çocuğuna saygı duymayı bilmesi gerekir. Anlatılan kuramlar konuya entegre edildiğinde, çocuğun sağlıklı bir kimlik algısı, olumlu bir kişilik ve psikolojik iyi oluş geliştirebilmesi için doğduğu andan itibaren aşması gereken gelişim görevlerini sağlıklı bir süreç geçirmelidir. Ve bu sağlıklı bir süreç için anne ve babanın önemi, yeri ve tavrı tartışılmaz bir öneme sahiptir.

Kişinin kendisini değersiz ve yetersiz olarak algılaması, hayatını daim ettirme konusunda kontrol mekanizmalarının gelişmediğini düşünür. Kendisini yetersiz olarak kabul eden çocuk bu şekilde davranma eğiliminde olur ve bilişsel çarpıklığını

doğrulmuş olabilir. Kişinin cinsel yöneliminin hem-cinsine ya da karşı cinse olmasıyla bir ilişkisinin olmadığı kabul edilebilir. Fakat kişinin cinsel yönelimi sebebiyle anne ve babasının çocuğa, yapmış olabileceği baskı, zorlama, düzeltmeye çalışma, kabul etmeme, şiddet göstermesi kişilik yapılanmasını olumsuz etkiler. Ebeveynleri tarafından kabul görmeyen reddedilen çocukların, güvensiz, bağımlık kişilik, öfkeli, duygusal açıdan tepkisiz ya da güçsüz, öz-benlik duyguları açısından kendisini yetersiz algılayan eğilimde olmaları kuvvetli muhtemeldir. Çocuk kendisiyle ve çevresiyle alakalı kalıp yargılarını erken çocukluk yaşantısında oluşturmaya başlar (Eryavuz, 2006). Araştırma sonuçları gösteriyor ki, farklı cinsel yönelime sahip bireylerin ergenlik döneminde, kendilerini algıladıkları ve bir kimlik geliştirdikleri aşamada; anne ve babalarından algıladıkları red sebebiyle, kabul görmediklerini içselleştirmeleriyle, ebeveynin bir dış halkası olan çevre tarafından dışlanması ve toplum gözünde hor görülmesiyle birlikte yetişkinlikte patolojik bir kimlik oluşturmalarını gösteriyor. Araştırmaya katılan katılımcıların erken çocukluk yaşantılarında %35'inin anne tarafından red algıladıklarını ve baba tarafından ise %66'sının red algıladığı sonucuna varılmıştır. Ve yetişkinlikte kişilik algılarını ölçen ölçek sonuçlarına bakıldığında %51'inin olumsuz bir psikolojik iyi oluş geliştirdiği saptanmıştır. Araştırma yola çıktığı soruları doğrulamış ve özellikle baba red kabulü açısından çarpıcı sonuçlar ortaya koymuştur.

- LGBTİ'li bireylerin algılanan ebeveyn red kabulü kişilik algısını yordamaktadır.
- LGBTİ'li bireylerin geliştirmiş oldukları kişilik algıları negatiftir.
- Cinsel yönelim farklılığı (gay, lezbiyen, biseksüel, intersex, transseksüel) ile aileye açılma durumu arasında bir ilişki vardır.
- İntersex, transseksüel bireyler, lezbiyen, gay, biseksüel bireylere oranla anne ebeveynleri tarafından red algılarına sahiptirler.
- İntersex, transseksüel bireyler, lezbiyen, gay, biseksüel bireylere oranla baba ebeveynleri tarafından red algılarına sahiptirler.

7. ÖNERİLER

Araştırma sonucunda çarpıcı sonuçlar elde edilmiştir ve özellikle baba red-kabulünün, kişilik gelişimi üzerindeki etkisidir. Ve bu çalışmadan sonra alan-yazınında;

- LGBTİ'li bireyler ve ebeveyn tutumu arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalar yapılabilir ve özellikle burada ebeveyn ile çalışılabilir. LGBTİ'li bireye sahip olan ebeveyn, yeterli bilgiye sahip olmadığından çocuğuna negatif yaklaşabilmektedir.
- Cinsel yönelim hakkında toplum bakış açısını ortaya koyan söylem analizi çalışmaları yapılabilir,
- İntersex bireylerin içselleştirilmiş homofobileri üzerine bir araştırma yapılabilir çünkü araştırmada çalışılan intersex bireylerin diğer cinsel yönelimdeki bireylere yönelik nefret söylemlerine rastlanmıştır. Özellikle kadın dış görünüşüne sahip intersex bireylerin lezbiyen bireylere yöneltilen bu nefret söylemlerinin temelini, toplumun onları lezbiyen olarak algılaması yatmaktadır. Ayrıca gay bireylere karşı yöneltilen nefret söylemlerinde ise, intersex bireylerin arzuladıkları penise sahip olan gaylerin erkeklerden hoşlanmaları nefret söylemlerinin kaynağını oluşturmaktadır.
- LGBTİ'li bireylerin kendilik algılarını güçlendirebilecekleri grup çalışmaları ya da grup terapilerinin etkililiğini araştıran çalışmalar yapılmalıdır.
- Topluma farklılığın bir hastalık olmadığı, normallik ve anormallik kalıplarını kültürlerin inşa ettiğini, cinsel yönelimin sapkınlık olmadığını anlatmak gerekmektedir, bu sebeptendir ki literatür çalışmaları oluşturulmalı ve farkındalık artırılmalıdır.
- LGBTİ'li bireylerin baba ebeveyn ilişkisini inceleyen çalışmalar yapılabilir şayet baba bulgularında özellikle baba ebeveynin etkisinin önemi çok şiddetli çıkmıştır.

- LGBTİ'li bireylerin, değer yargılarını güçlendirici grup oturumları, yaşantı grupları düzenlenebilir.
- LGBTİ'li bireylerin benlik algılarını güçlendirici yaşantı gruplarının etkililiğini ortaya koyan çalışmaları yapılarak pratiğe dökülebilir şayet LGBTİ'li bireylerin kişilik algıları negatif çıkmıştır.

8. KAYNAKÇA

- Alkan, E.** (2014), “Farklı cinsel yönelime sahip bireylerin yaşam doyumu, stresle başa çıkma stratejileri ve psikolojik dayanıklılık düzeylerinin karşılaştırılması”, Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Anlam, F.** (2011). “Toplumsal cinsiyet konuşmalarının sınıf ve etnisite ile ilişkili olarak üretimi: toplumsal cinsiyet eşitliği, toplumsal cinsiyet rolleri ve kadınlığın istanbul’daki beyaz yakalı kadınlar tarafından kavramsallaştırılması”, Yüksek lisans tezi, Koç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Karşılaştırmalı Tarih ve Toplum Çalışmaları Anabilim Dalı, İstanbul.
- Amanat, Ç.** (2011). “Erkek Homoseksüel ve Heteroseksüellerde Depresyon ve Suçluluk-Utanç Düzeylerinin Cinsiyet Rolüne Göre Karşılaştırılması”, Yüksek lisans tezi. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı, İstanbul.
- American Psychological Association. Sexual Orientation and Homosexuality.** İnternet Adresi: <http://www.apa.org/helpcenter/sexual-orientation.aspx> Erişim tarihi:5.9.2012).
- Baird, V.** (2004). Cinsel Çeşitlilik / Yönelimler Politikalar Haklar Ve İhlaller. İstanbul; Metis Yayınları.
- Başar K, Nil M.Ş, Kaptan S.** (2010). Eşcinsellikle ilgili yaygın Yanlışlar, Bilimsel Doğrular. Anti-Homofobi Kitabı/2 Uluslar arası Homofobi Karşıtı Buluşma Kaos GL. Erol A, Öztop N.(Ed) Ayrıntı Basımevi, Ostim, Ankara, s.68-77.
- Bora, A.** (2003). “Cinsiyet toplumsal bir “şey”dir.” Lezbiyen Ve Geylerin Sorunları Ve Toplumsal Barış İçin Çözüm Arayışları Kaos GL Sempozyumu. s. 141-144. Ayrıntı Yayınevi, Ankara.
- Boswell, J.** (2001). Devrimler, Evrenseller, Cinsel Kategoriler. Tarihten Gizlenenler Gey ve Lezbiyen Tarihine Yeni Bir Bakış. (Ed.) Duberman M, Vıcınus M, Chauncey G. Phonex Yayınevi, Ankara.
- Butler, J.** (1993a). Bodies That Matter. New York: Routledge New York & London.
- Butler, J.** (1999). Cinsiyet Belası, Feminizm ve Kimliğin Altüst Edilmesi. B: Ertür (Çev.). Metis Yayınları, İstanbul.
- Burger, J.M.** (2006). Kişilik. (Çev. İ.D. Erguvan Sarıoğlu). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Butler, J.** (2010). Cinsiyet Belası. E. Başak (Çev.). Metis Yayınları, İstanbul.
- Cochran D.S, Mays V.M.** (2000). Relation between Psychiatric Syndromes and Behaviorally Sexual Orientation in a Sample of the US Population. American Journal of Epidemiology, Vol.151, No.5.

- Connel, R. W.** (1998). Toplumsal Cinsiyet ve İktidar. C. Soydemir (Çev.). Ayrıntı Yayınları, İstanbul
- Çakırlar, C. & Delice, S.** (2012), Cinsellik Muamması. Metis Yayınları, İstanbul.
- Çekirge, P.** (1999). Psikososyal Açıdan Eşcinsellik: Yalnızlık Adasının Erkekleri. Arma Eğitim Gereçleri Yayıncılık, İstanbul.
- Çelik, Ö.** (2008). “Ataerkil sistem bağlamında toplumsal cinsiyet ve cinsiyet rollerinin benimsenmesi”, Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Davison, G., & Neale, J.** (2004). Anormal Psikolojisi. İ. Dağ (Çev.). Türk Psikologlar Derneği Yayınları, Ankara.
- Demirkapı, Ş. E.** (2013). “Çocukluk çağı travmalarının duygu düzenleme ve kimlik gelişimine etkisi ve bunların psikopatolojiler ile ilişkisi”, Yüksek lisans tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Aydın.
- Doğan, S.** (2009). “Cinsel kimlik ve cinsel yönelimle ilişkili sorunlarda psikoterapötik yaklaşımlar”, Anadolu Psikiyatri Dergisi s.10, ss. 33-34.
- Dolby, K.** (2015). Bir Nefeste Cinsellik Tarihi. Maya Kitap, İstanbul.
- Douglas-Scott S, Pringle A, Lumsdaine C.** (2004). Sexual Exclusion-homofobia and Health Inequalities and Social Exclusion Experience by Lesbian, Gay and Bisexual People. UK Gay Men’s Health Network.
- Eker, B.** (2016). “Cinsel sadizm, cinsel mazoşizm ve fetişizm ölçeklerinin türkçe uyarlamasının güvenilirlik ve geçerliliği”, Yüksek lisans tezi, İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Eser, M.** (2008). “Ana babaların cinsel kimlik gelişimiyle ilgili tutumlarının çocuğun cinsel kimlik kazanmasına etkisi”, Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Eskin, M.** (2005). Cinsel yönelim. A. Cevizci içinde, Felsefe Ansiklopedisi (Cilt 3). Babil Yayıncılık, Ankara.
- Foucault, M.** (1992). Dostluğa Dair. C. Ener (Çev.). Telos Yayıncılık, İstanbul.
- Foucault, M.** (2003). Cinselliğin Tarihi. H. U. Tanrıöver (Çev.). Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Freud, S.** (1920). Bir Kadın Eşcinsellik Olgusunun Ruhsal Kaynakları: Freud Kitaplığı Olgu Öyküleri. A. Eğilmez. (Çev.). İstanbul: Payel Yayınevi.
- Freud, S.** (2015). Cinsiyet Üzerine. A. A. Öneş (Çev.). İstanbul; Say Yayınları.
- Freud, S.** (2018). Cinsellik Üzerine. Say yayınları, İstanbul.
- Friedman, M. S., Gold, A. J., Markovic, N., Savin-Williams, R., Huggins, J., & Sell, R. L.** (2004). Adolescents Define Sexual Orientation and Suggest Ways to Measure It. Journal of Adolescence, 1(27), 303-317.
- Fromm, E.** (1973). Çağımızın Özgürlük Sorunu. B. Güvenç (Çev.). Ankara; Özgür İnsan Yayınları.

- Gezgin, İ.** (2010). Antik Yunan Ve Roma Sanatında Cinsellik Ve Erotizm. İstanbul; Alfa Yayıncılık.
- Gökçeoğlu, A., Bülbül, B. v.d.** (2017). Psikologlar İçin LGBTİ'lerle Çalışma Klavuzu. İstanbul; Todap.
- Herek G.M, Cogan J.C, Gillis JR, Glunt EK.** (1997). Correlates of Internalized Homophobia in a Community Sample of Lesbians and Gay Men. Journal of the Gay and Lesbian Medical Association, 2, 17-25.
- Kabacaoğlu, G.** (2015). "Gey ve lezbiyenlerde açılma süreci: nitel bir çalışma süreci; nitel bir araştırma", Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü, Ankara.
- KAOS GL** İnternet Adresi: <http://www.kaosgl.org/sayfa.php?id=7099> : 10.08.2019.
- Kernberg, O. F.** (2000). Aşk İlişkileri: Normallik ve Patoloji. A. Yılmaz. (Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Kessler R.C, Mickelson K.D, Williams D.R.** (1999). The Prevalence, Distribution and Mental Health Correlates of Perceived Discrimination in the United States. J Health Soc Behav. 40:208-230.
- Köknel, Ö.** (1998). Zorlanan İnsan. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- M. Yavuz, A.** (2018). "Psikolojik açıdan cinsellik, cinsiyet rolleri ve özsaygının incelenmesi", Yüksek lisans tezi, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul.
- Meyer, I.** (1995). Minority Stress and Mental Health in Gay Men. Journal of Health and Social Behavior, 1(36), 38-56.
- Miller, H.** (1989). Cinsellik Dünyam. (çev. Gürkal Aylan). İstanbul; Boyut Yayınevi.
- Mondimore, F. M.** (1999). Eşcinselliğin Doğal Tarihi. B. Kılınçer. (Çev.). İstanbul: Sarmal Yayınları.
- Newton M.A.** (2008). Suicide Risk And Prevention For Lesbian, Gay, Bisexual, And Transgender Youth. Suicide Prevention Resource Center. Erişim Adresi: http://www.sprc.org/library/SPRC_LGBT_Youth.pdf (Erişim Tarihi:03.12.2012).
- Nicolosi, J.** (2008). Erkek Homoseksüeller İçin Onarım Terapisi: Yeni Bir Klinik Yaklaşım. E. Morgül. (Çev.). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Okşacan, H. E.** (2012). Eşcinselliğin Toplumsal Tarihi. İstanbul: Tekin Yayın Dağıtım.
- Okci, B.** (2017). "Cinsel yönelimin bağlanma stilleri, cinsel doyum ve psikopatoloji yönünden değerlendirilme", Yüksek lisans tezi, Işık Üniversitesi, İstanbul.
- Öztürk, E.** (1994). "Erkek eşcinsellerde anksiyete ve depresyon düzeylerinin değerlendirilmesi", Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Öztürk Ö.** (2015). “Üniversite mezunu kadınların işsizlik süreçlerinin değerlendirilmesi.” Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ö. Sezer, M.** (2011). Masallar ve Toplumsal Cinsiyet Rollerini. İstanbul; Evrensel Basım Yayın.
- Paglia, C.** (2004). Cinsel Kimlikler. D. Atay & A. Hazaryan. (Çev.). Ankara; Epos Yayınları.
- Rayburn N.R, Mendoza M, Davison G.C.** (2003). Bystanders’ Perceptions of Perpetrators and Victims of Hate Crime. *Journal of Interpersonal Violence*. Vol.18 No.19, p 1055-1074.
- Reich, W.** (1995). Cinsel Ahlakın Boygöstermesi. Onaran, B. (Çev.). İstanbul; Payel Yayınevi.
- Reiter, L.** (1989). Sexual Orientation, Sexual Identity, and the Question of Choice. *Clinical Social Work Journal* (17), 138-150.
- Rohner, R. P., Brothers, S. A.** (1999), Perceived Parental Rejection, Psychological Maladjustment, and Borderline Personality Disorder, *Journal of Emotional Abuse*, 1 (4), 81-95.
- Rohner, R. P., Britner, P. A.** (2002). Worldwide Mental Health Correlates of Parental Acceptance-Rejection: Review of Cross-Cultural and Intracultural Evidence, *Cross-Cultural Research*, 36 (1), 16-47.
- Rohner, R. P., Khaleque, A.** (2005). Handbook for the study of parental acceptance and rejection. *USA: Rohner Research Publications*.
- Rohner, R. P., Rohner, E. C.** (1981). Parental acceptance-rejection and parental control: Cross-cultural codes. *Ethnology*, 20(3), 245-260.
- Rohner, R. P., Khaleque A., Cournoyer D. E.** (2005). Parental acceptance-rejection theory, methods, evidence, and implications. In R. P. Rohner ve A. Khaleque (Eds.), *Handbook for the Study of Parental Acceptance and Rejection Storrs: Rohner Research Publications*, s: 1-36.
- Ritzer, G.** (2009), *The Blackwell Encyclopedia of Sociology*, Blackwell Publishing, Oxford.
- KAOS GL** İnternet Adresi: <http://www.kaosgl.org/sayfa.php?id=7099> : 10.08.2019.
- Sandfort T.G, Bakker F, Schellevis F.G.** (2006). Vanwesenbeeck I. Sexual Orientation and Mental and Physical Health Status: Findings from a Dutch Population Survey. *Am J Public Health*; 96:1119-1125.
- Sarı, A. S.** (2017). “Transseksüellerde ilk nesne imgesi ile cinselleşmiş beden tasarımının rorschach testiyle değerlendirilmesi”, Yüksek lisans tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uygulamalı Psikoloji Anabilim Dalı, İstanbul.
- Sakallı-Uğurlu, N.** (2006). Eşcinsellere İlişkin Tutumlar: Türkiye’de Yapılan Görgül Çalışmalar. *Türk Psikoloji Yazıları*, 9(17), 53-69.

- Sancar, S.** (2011). Erkeklik : İmkansız İktidar. İstanbul: Metis Yayınları.
- Savcı, G.** (2015). “Türkiye’de yaşayan lgbt bireylerinde sosyal uyum ve bağımlılık ilişkisinin incelenmesi”, Yüksek lisans tezi, Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Scott, J. W.** (2007). Toplumsal Cinsiyet: Faydalı Bir Tarihsel Analiz Kategorisi. (A. T. Kılıç, Çev.) İstanbul: Agora Kitaplığı.
- Serbes, F.** (2017). “Lgbt bireylerle sosyal temas biçimleri, otoriterlik, sosyal baskınlık yönelimi, ilişkisel benlik ve sistemi meşrulaştırmanın homofobiyle ilişkisinin incelenmesi”, Yüksek lisans tezi, İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Şenel, B.** (2014). “Cinsel yönelim ayrımcılığının gündelik hayat yansımaları”, Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- T.C. Sağlık Bakanlığı Ulusal Ruh Sağlığı Eylem Planı (2011-2023), Ankara 2011, Erişim Tarihi:05.01.201, <http://www.saglik.gov.tr/TR/dosya/1-73168/h/ulusal-ruh-sagligieylem-plani.pdf>.
- Tanaydın, Y. E.** (2017). “Lezbiyen, gey ve biseksüel örnekleminde içselleştirilmiş homofobi ve cinsiyet rolleri arasındaki ilişki”, Yüksek lisans tezi, İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Terzi, Ş.** (2005). “Öznel iyi olmaya ilişkin psikolojik dayanıklılık modeli”, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Toktaş, Ş., Altunok G.** (2003). Yeni Sosyal Hareketler Çerçevesinde Türkiye Gey-Lezbiyen Hareketi ve Siyasalın Dönüşümü. Kaos GL Sempozyum Kitapçığı, KAOS GL, Ankara, s.47-60.
- Turner, P. P., Sarason, I. G., Sarason B. R.** (2001). Exploring the link between parental acceptance and young adult adjustment. *Cognitive Therapy and Research*, 25, 185-199.
- Vogel, D. L., et al.** (2003). "Confirming Gender Stereotypes: A Social Role Perspective." *Sex Roles* 48(11): 519-528.
- Wittig, M.** (2009). Kadın Doğulmaz. *Cogito*(58), 193-201.
- Yalçınoğlu, N.** (2013). “Eşcinsel ve biseksüel erkeklerin psiko-sosyal sorunları ve bunları etkileyen faktörlerin incelenmesi”, İstanbul Üniversitesi, Tıp Fakültesi, İstanbul.
- Yee, M., Brown, R.** (1994). The development of gender differentiation in young children. *British Journal of Social Psychology*, 33, 183-196.
- Yıldız, S.** (2003). “Erkek homoseksüel ve heteroseksüellerin çocukluk çağı duygusal istismar ve ihmalinin depresyon düzeyleri üzerinde etkisi”, Yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yıldırım, L.** (2016). “Sosyal dışlanma karşısında eşcinsel kimliğin kurulumu”, Yüksek lisans tezi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karaman.

- Yıldırım, N. G.** (2018). “Lgbt çocuğa sahip ebeveynlerin deneyimleri ve sosyal hizmet gereksinimleri: gökkuşuğı aile grubu örneğı”, Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yılmazbilek, M.** (2012). “Lgbtt bireylerin ataerkillik ve hegemonya deneyimlerinin çözümlenmesi: Eskişehir”, Yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Yiğit, M. C.** (2018). “Bireylerde benlik saygısı ve cinsel özyeterlilik ilişkisinde bilişsel çarpıtmaların rolü”, Yüksel lisans tezi. Üsküdar Üniversitesi, İstanbul.
- Yücel, E.** (2014). Yaradılıştan Günümüze Cinselliğın Tarihi. İstanbul; Puslu Yayıncılık.

EKLER

EK.1. ETİK ONAY HAKKI

EK.2. KİŞİSEL BİLGİ FORMU

EK.3. YETİŞKİN EBEVEYN KABUL RED ÖLÇEĞİ / ANNE BABA FORMLARI

EK.4. YETİŞKİN EBEVEYN KABUL RED ÖLÇEĞİ / YETİŞKİN FORMU KİDÖ

EK.5. ANKET İZİN YAZISI

EK.6. MAİL METİNLERİ

EK.1.

Evrak Tarih ve Sayısı: 26/12/2019-7259

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı : 88083623-020
Konu : Etik Onay hk.

Sayın Fulya UZUN

Tez çalışmanızda kullanmak üzere yapmayı talep ettiğiniz anketiniz İstanbul Aydın Üniversitesi Etik Komisyonu'nun 17.12.2019 tarihli ve 2019/22 sayılı kararıyla uygun bulunmuştur.

Bilgilerinize rica ederim.

e-imzalıdır
Dr.Öğr.Üyesi Hüseyin KAZAN
Müdür Yardımcısı

Evrakı Doğrulamak İçin : <https://evrakdogrula.aydin.edu.tr/enVision.Dogrula/BelgeDogrulama.aspx?V=BE5U3NNEB>

Adres:Beşyol Mah. İnönü Cad. No:38 Sefaköy , 34295 Küçükçekmece / İSTANBUL
Telefon:444 1 428
Elektronik Ağ:<http://www.aydin.edu.tr/>

Bilgi için: Tuğba SÜNNETCİ
Unvanı: Enstitü Sekreteri

EK.2.

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Bu çalışma İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı'nda gerçekleştirilen bilimsel bir araştırmadır. Ankette sizin ve ailenizin özelliklerine ilişkin sorular bulunmaktadır. Bu çalışmaya katılım tamamen sizin isteğinize bağlıdır. Kim olduğunuzu, adınızı ortaya çıkaracak hiçbir soru bulunmamaktadır. Sorulara vereceğiniz yanıtlar sadece araştırma ekibi tarafından diğer anketlerle bir arada değerlendirilecektir. Sorulara verdiğiniz cevaplar asla size karşı kullanılmayacaktır. Bu anket bir sınav değildir, dolayısıyla soruların doğru ya da yanlış cevabı yoktur. Soruları boş bırakmayacak şekilde doldurunuz ve size uygun cevabı veriniz. Katılımınız ve yardımınız için teşekkür ederiz.

1. Yaşınız:

18 – 24 arası	25 – 31 arası	32 – 38 arası	39 – 44 arası
---------------	---------------	---------------	---------------

2. Eğitim düzeyiniz:

- c) İlkokul
- d) Ortaokul
- e) Lise
- f) Üniversite
- g) Yüksek lisans ve/veya doktora ve üstü

3. Çalışıyor musunuz?

a) Evet

b) Hayır

4. Sosyoekonomik düzeyiniz?

- a) 500 -999 TL
- b) 1000 -1999 TL
- c) 2000 -4999 TL
- d) 5000 TL ve üstü

5. Aileniz ile birlikte mi yaşıyorsunuz? a) Evet

b) Hayır

6. Annenizin eğitim düzeyi nedir?

- a) Okuma yazması yok
- b) Okuma yazması var ama okula gitmemiş
- c) İlkokul
- d) Ortaokul
- e) Lise
- f) Üniversite
- g) Yüksek lisans ve/veya doktora ve üstü

7. Babanızın eğitim düzeyi nedir?

- a) Okuma yazması yok
- b) Okuma yazması var ama okula gitmemiş
- c) İlkokul
- d) Ortaokul
- e) Lise

- f)Üniversite
g)Yüksek lisans ve/veya doktora ve üstü

8. Şu ana kadar en uzun yaşadığınız yerleşim merkezi hangisidir?

- a) Büyük şehir
b) Şehir
c)Kasaba
d)Köy

9. Cinsel yöneliminiz?

- a. lezbiyen
b. gay
c. biseksüel
d. intersex
e. transseksüel
g. diğer – açıklayınız:.....

10. Cinsel yöneliminizi kaç yaşında algıladınız?

6 – 10 arası	11 – 15 arası	16 – 20 arası	21 – 25 arası	26 – 30 arası
--------------	---------------	---------------	---------------	---------------

11. Aileniz cinsel yöneliminizi biliyor mu? a)Evet b)Hayır

12. Cinsel Yöneliminizi ilk olarak kaç yaşında etrafınızdakilerle paylaştınız?

6 – 10 arası	11 – 15 arası	16 – 20 arası	21 – 25 arası	26 – 30 arası
--------------	---------------	---------------	---------------	---------------

13. Cinsel Yöneliminizi ilk kime açıkladınız?

- a)Anne
b)Baba
c)Kardeş
d)Arkadaş
e)Diğer/leri...

14. Cinsel Yöneliminiz nedeniyle sizinle tamamen ilişkisini kesen kişiler oldu mu?

a)Evet b)Hayır (evetse kim? .....

15. Cinsel kimliğiniz sebebiyle hiç sözel şiddete(küfür, aşağılanma vb.) maruz kaldınız mı?

a)Evet b)Hayır

Evet ise kim tarafından?

- Anne
Baba
Ağabey
Abla
Kardeş
Yakın Akraba
Arkadaş

16. Cinsel kimliğiniz nedeniyle hiç fiziksel şiddete maruz kaldınız mı?

a)Evet b)Hayır

Evet ise kim tarafından?

Anne
Baba
Ağabey
Abla
Kardeş
Yakın Akraba
Arkadaş

17. Bu yöneliminiz sebebiyle yaşadıklarınızdan ötürü diğer insanlara karşı öfke duyuyor musunuz?

a)Evet b)Hayır

18. Daha önce cinsel yöneliminiz ile alakalı hiç psikolojik bir destek aldınız mı?

a)Evet b)Hayır

19. Hiç sosyal yönden(LGBTI+ derneğe vb. oluşumlara üye olma vb.) destek aldınız mı?

a)Evet b)Hayır

20. Şu an devam eden bir ilişkiniz var mı?

a)Evet b)Hayır Ne kadar süredir.....

21. Cinsel Yönelim sizce:

a) Doğuştan gelen bir özelliktir.
b) Bir hastalık ya da bozukluktur.
c) Kişisel bir tercihtir.
d) Diğer. Belirtiniz.....
e) Fikrim yok

22. İhtiyaç duyduğunuzda birilerinden yardım alabilir misiniz?

( )evet ( )hayır ( ) kararsızım

23. Başkalarının size değer verdiğini düşünür müsünüz?

( )evet ( )hayır ( ) kararsızım

25. İnsanların sizden ürküğü ve uzaklaştığı olur mu?

( )evet ( )hayır ( ) kararsızım

EK.3.

YETİŞKİN EBEVEYN KABUL RED ÖLÇEĞİ

ANNE BABA FORMLARI

Aşağıda yer alan cümleleri okuduktan sonra her ifadenin karşısında yer alan kutucukları anne ve babanıza uygun olup olmadığını şuna göre uygulamanız gerekmektedir; EKRÖ’de yer alan maddeler “hemen hemen her zaman doğru”, “bazen doğru”, “nadiren doğru”, “hiçbir zaman doğru değil” kutucuklarına cevap verilmelidir.

	ANNE			
	hemen hemen her zaman doğru	bazen doğru	nadiren doğru	hiçbir zaman doğru değil
1. Benim hakkımda güzel şeyler söylerdi.				
2. Kötü davrandığımda bana söylenir ve beni azarlardı.				
3. Sanki ben hiç yokmuşum gibi davranırdı.				
4. Beni gerçekten sevmezdi.				
5. Neleri yapıp, neleri yapamayacağımı kesin olarak anladığımdan emin olmak isterdi.				
6. Planlarımız hakkında benimle konuşur ve benim söyleyeceklerimi de dinlerdi.				
7. Onun sözünü dinlemediğim zaman beni başkalarına şikayet ederdi.				
8. Benimle yakından ilgilenirdi.				
9. Dışarıya çıkacağım zaman, eve kesin olarak saat kaçta dönmem gerektiğini bana söylerdi.				
10. Arkadaşlarımı eve çağırman için beni cesaretlendirir ve onların güzel vakit geçirmesi için elinden geleni yapardı.				
11. Benimle alay eder ve dalga geçerdi				
12. Onu rahatsız etmediğim sürece benimle ilgilenmezdi.				
13. Kızdığı zaman bana bağırırdı.				
14. Bana sürekli olarak nasıl davranmam gerektiğini söylerdi.				
15. Benim için önemli olan şeyleri ona anlatabilmemi kolaylaştırırdı.				
16. Bana karşı sert davranırdı.				
17. Onun etrafında olmamdan hoşlanırdı.				

18. Bir çok kuralın olması ve kurallara uyulması gerektiğine inanırdı.				
19. Bir şeyi iyi yaptığımda, kendimle gurur duymamı sağlardı.				
20. Hakketmediğim zaman bile bana vururdu.				
21. Benim için yapması gereken şeyleri unutturdu.				
22. Beni büyük bir başbelası olarak görürdü.				
23. Bana dilediğim kadar özgürlük tanırdı.				
24. Beni başkalarına överdi.				
25. Kızdığı zaman beni çok kötü cezalandırırdı.				
26. Sağlıklı ve doğru şeyleri yememe çok dikkat ederdi.				
27. Bir şeyi nasıl yapmam gerektiğini bana en ince ayrıntısına kadar söylerdi.				
28. Benimle sıcak ve sevgi dolu bir şekilde konuşurdu.				
29. Bana hemen kızardı.				
30. Sorularımı cevaplayamayacak kadar meşguldü.				
31. Benden hoşlanmıyor gibiydi.				
32. İstediğim her yere, ona sormadan gitmeme izin verirdi.				
33. Hak ettiğim zaman bana güzel şeyler söylerdi.				
34. Çabuk parlar ve öfkesini benden çıkarırdı.				
35. Arkadaşlarımın kim olduğuyla yakından ilgilenirdi.				
36. Bana ne söylendiyse, aynen öyle davranmamda ısrar ederdi.				
37. Yaptığım şeylerle gerçekten ilgilenirdi.				
38. Bana bir sürü kırıcı şey söylerdi.				
39. Ondan yardım istediğimde benimle ilgilenmezdi.				
40. Başım derde girdiğinde, hatanın bende olduğunu düşünürdü.				
41. Dilediğim her akşam dışarı çıkmama izin verirdi.				
42. Bana istenilen ve ihtiyaç duyulan biri olduğumu hissettirirdi.				
43. Onun sinirine dokunduğumu söylerdi.				
44. Bana çok ilgi gösterirdi.				
45. Yaptığım her şeye karışmak isterdi.				
46. İyi davrandığım zaman benimle ne kadar gurur duyduğunu söylerdi.				
47. Beni kırmak için elinden geleni yapardı.				
48. Hatırlaması gerekir diye düşündüğüm önemli şeyleri unutturdu.				
49. Şayet kötü davranırsam, beni artık sevmediğini hissettirirdi.				
50. Bana yapmam için bazı işler verir ve o işler bitene kadar başka hiçbir şey yapmama izin vermezdi.				
51. Bana yaptığım şeylerin önemli olduğunu hissettirirdi.				
52. Yanlış bir şey yaptığımda beni korkutur veya tehdit ederdi.				
53. Benimle zaman geçirmekten hoşlanırdı.				

54. Canım ne isterse yapmama izin verirdi.				
55. Korktuğumda ya da birşeye canım sıkıldığında, bana yardım etmeye çalışırdı.				
56. Kötü davrandığım zaman beni arkadaşlarımın önünde utandırırdı.				
57. Benden uzak durmaya çalışırdı.				
58. Benden şikayet ederdi.				
59. Yaptığım her şeyi kontrol etmek isterdi.				
60. Benim ne düşündüğüme önem verir ve düşündüklerim hakkında konuşmamdan hoşlanırdı.				
61. Ne yaparsam yapayım, diğer çocukların benden daha iyi olduğunu düşünürdü.				
62. Bir plan yaparken benim de ne istediğime önem verirdi.				
63. Benim için önemli olan şeyleri, kendisine zorluk çıkarsa da, yapmama izin verirdi.				
64. Diğer çocukların benden daha akıllı ve uslu olduğunu düşünürdü.				
65. Bakmaları için beni hep başkalarına bırakırdı.				
66. Bana istenmediğimi belli ederdi.				
67. Yaptığım şeylerle ilgilenirdi.				
68. Canım yandığında veya hasta olduğumda kendimi daha iyi hissetmem için elinden geleni yapardı.				
69. Kötü davrandığım zaman benden ne kadar utandığını söylerdi.				
70. Beni sevdiğini belli ederdi.				
71. Bana karşı yumuşak ve iyi kalpliydi.				
72. Kötü davrandığım zaman beni utandırır veya suçlu hissettirirdi.				
73. Beni mutlu etmeye çalışırdı.				

	BABA			
	hemen her zaman doğru	her zaman doğru	nadiren doğru	hiçbir zaman doğru
1. Benim hakkımda güzel şeyler söylerdi.				
2. Kötü davrandığımda bana söylenir ve beni azarlardı.				
3. Sanki ben hiç yokmuşum gibi davranırdı.				
4. Beni gerçekten sevmezdi.				
5. Neleri yapıp, neleri yapamayacağımı kesin olarak anladığımdan emin olmak isterdi.				
6. Planlarımız hakkında benimle konuşur ve benim söyleyeceklerimi de dinlerdi.				
7. Onun sözünü dinlemediğim zaman beni başkalarına şikayet ederdi.				
8. Benimle yakından ilgilenirdi.				
9. Dışarıya çıkacağım zaman, eve kesin olarak saat kaçta dönmem gerektiğini bana söylerdi.				
10. Arkadaşlarımı eve çağırmanın için beni cesaretlendirir ve onların güzel vakit geçirmesi için elinden geleni yapardı.				
11. Benimle alay eder ve dalga geçerdi				
12. Onu rahatsız etmediğim sürece benimle ilgilenmezdi.				
13. Kızdığı zaman bana bağırırdı.				
14. Bana sürekli olarak nasıl davranmam gerektiğini söylerdi.				
15. Benim için önemli olan şeyleri ona anlatabilmemi kolaylaştırırdı.				
16. Bana karşı sert davranırdı.				
17. Onun etrafında olmamdan hoşlanırdı.				
18. Bir çok kuralın olması ve kurallara uyulması gerektiğine inanırdı.				
19. Bir şeyi iyi yaptığımda, kendimle gurur duymamı sağlardı.				
20. Hakketmediğim zaman bile bana vururdu.				
21. Benim için yapması gereken şeyleri unuturdu.				
22. Beni büyük bir başbelası olarak görürdü.				
23. Bana dilediğim kadar özgürlük tanırdı.				

24. Beni başkalarına överdi.				
25. Kızdığı zaman beni çok kötü cezalandırırdı.				
26. Sağlıklı ve doğru şeyleri yememe çok dikkat ederdi.				
27. Bir şeyi nasıl yapmam gerektiğini bana en ince ayrıntısına kadar söylerdi.				
28. Benimle sıcak ve sevgi dolu bir şekilde konuşurdu.				
29. Bana hemen kızardı.				
30. Sorularımı cevaplayamayacak kadar meşguldü.				
31. Benden hoşlanmıyor gibiydi.				
32. İstedğim her yere, ona sormadan gitmeme izin verirdi.				
33. Hak ettiğim zaman bana güzel şeyler söylerdi.				
34. Çabuk parlar ve öfkesini benden çıkarırdı.				
35. Arkadaşlarımın kim olduğuyla yakından ilgilenirdi.				
36. Bana ne söylendiyse, aynen öyle davranmamda ısrar ederdi.				
37. Yaptığım şeylerle gerçekten ilgilenirdi.				
38. Bana bir sürü kırıcı şey söylerdi.				
39. Ondan yardım istediğimde benimle ilgilenmezdi.				
40. Başım derde girdiğinde, hatanın bende olduğunu düşünürdü.				
41. Dilediğim her akşam dışarı çıkmama izin verirdi.				
42. Bana istenilen ve ihtiyaç duyulan biri olduğumu hissettirirdi.				
43. Onun sinirine dokunduğumu söylerdi.				
44. Bana çok ilgi gösterirdi.				
45. Yaptığım her şeye karışmak isterdi.				
46. İyi davrandığım zaman benimle ne kadar gurur duyduğunu söylerdi.				
47. Beni kırmak için elinden geleni yapardı.				
48. Hatırlaması gerekir diye düşündüğüm önemli şeyleri unutturdu.				
49. Şayet kötü davranırsam, beni artık sevmediğini hissettirirdi.				
50. Bana yapmam için bazı işler verir ve o işler bitene kadar başka hiçbir şey yapmama izin vermezdi.				
51. Bana yaptığım şeylerin önemli olduğunu hissettirirdi.				
52. Yanlış bir şey yaptığımda beni korkutur veya tehdit ederdi.				
53. Benimle zaman geçirmekten hoşlanırdı.				
54. Canım ne isterse yapmama izin verirdi.				

55. Korktuğumda ya da birşeye canım sıkıldığında, bana yardım etmeye çalışırdı.				
56. Kötü davrandığım zaman beni arkadaşlarımın önünde utandırırđı.				
57. Benden uzak durmaya çalışırdı.				
58. Benden şikayet ederdi.				
59. Yaptığım her şeyi kontrol etmek isterdi.				
60. Benim ne düşündüğüme önem verir ve düşündüklerim hakkında konuşmamdan hoşlanırdı.				
61. Ne yaparsam yapayım, diğer çocukların benden daha iyi olduğunu düşünürdü.				
62. Bir plan yaparken benim de ne istediğıme önem verirdi.				
63. Benim için önemli olan şeyleri, kendisine zorluk çıkarsa da, yapmama izin verirdi.				
64. Diğer çocukların benden daha akıllı ve uslu olduğunu düşünürdü.				
65. Bakmaları için beni hep başkalarına bırakırdı.				
66. Bana istenmediğimi belli ederdi.				
67. Yaptığım şeylerle ilgilenirdi.				
68. Canım yandığında veya hasta olduğumda kendimi daha iyi hissetmem için elinden geleni yapardı.				
69. Kötü davrandığım zaman benden ne kadar utandığını söylerdi.				
70. Beni sevdiğini belli ederdi.				
71. Bana karşı yumuşak ve iyi kalpliydi.				
72. Kötü davrandığım zaman beni utandırır veya suçlu hissettirirdi.				
73. Beni mutlu etmeye çalışırdı.				

EK.4.

YETİŞKİN EBEVEYN KABUL RED ÖLÇEĞİ
YETİŞKİN FORMU KİDÖ

Aşağıda yer alan cümleleri okuduktan sonra her ifadenin karşısında yer alan kutucukları kendinize uygun olup olmadığını “hemen hemen her zaman doğru”, “bazen doğru”, “nadiren doğru”, “hiçbir zaman doğru değil” işaretlenecek şekilde doldurmanız gerekmektedir.

	hemen hemen her zaman doğru	bazen doğru	nadiren doğru	hiçbir zaman doğru değil
1. İnsanlara karşı kızgınlığım.				
2. Bir şeyde zorlandığımda, birinin bana moral vermesini isterim.				
3. Kendimden bıktım.				
4. Başarısız biri olduğumu düşünüyorum.				
5. Yakın dostluklar kurmak ve bu dostlukları sürdürmekte zorlandığımı hissediyorum.				
6. Zor sorunlarla karşılaştığımda, hemen canım sıkılır.				
7. Evreni ürkütücü, tehlikeli bir yer olarak görürüm.				
8. Öfkemi kontrol etmekte zorlanıyorum.				
9. Hasta olduğum zaman, insanların benim için üzülmesi hoşuma gider.				
10. İyi bir insan olduğumu ve başkalarının saygısını hakkettiğimi düşünüyorum.				
11. İstedğim şeyler için başarılı bir şekilde mücadele edebilirim.				
12. Başkalarının yanında duygusal açıdan içimden geldiği gibi davranmak benim için zordur.				
13. İşler ters gittiğinde canım sıkılır.				
14. Benim için yaşam, yani evrenin doğası, genelde iyi, güvenli ve dostçadır.				
15. Kızdığım zaman suratımı asar, somurturum.				
16. Anlayış veya teselli aramaktansa, sorunlarımı kendime saklamayı tercih ederim.				
17. Kendimi gerçekten değersiz hissediyorum.				
18. Yetersizlik duyguları bir çok şeyimi engelliyor.				

19. İnsanlarla ilişkilerim doğal ve sıcaktır.				
20. Gün boyunca ruh halim fazla değişmez.				
21. Yaşamı doğasından dolayı güvensiz ve ürkütücü buluyorum.				
22. Aptalca şeyler yapan insanlarla dalga geçerim.				
23. Canım yandığında ya da hastalandığımda, arkadaşlarımın üzerime düşmeleri hoşuma gider.				
24. Kendimden oldukça memnunum.				
25. Yaptığım işlerde başarılı olduğumu düşünüyorum.				
26. Kendimi çoğu insandan uzak ve kopuk hissediyorum.				
27. Önemli bir neden olmamasına rağmen sinirli ve aksiyim.				
28. Yaşam benim için güzel bir şeydir.				
29. Alaycı olmak hoşuma gider.				
30. Üzgün olduğum zamanlar arkadaşlarımın bana anlayış gösterip, beni neşelendirmelerini isterim.				
31. Yeni biriyle tanıştığımda, onun benden daha iyi olduğunu düşünürüm.				
32. Çeşitli durumlarla baş etmekteki yetersizliğim beni üzüyor.				
33. Sevdiğim insanlara yakınlık ve sevgi göstermek benim için kolaydır.				
34. Önemsiz olduğunu bilmeme rağmen, bazı şeyler beni dayanılmayacak kadar sinir eder.				
35. Dünyayı insana endişe veren, güvensiz bir yer olarak görüyorum.				
36. Öyle sinirlenirim ki, bir şeyleri fırlatır ya da kırarım.				
37. Başarısız olduğumda birilerinin bana moral vermesini isterim.				
38. Kendimi beğenirim.				
39. Günlük yaşamın getirdiği sorunlarla yeterince başa çıkabiliyorum.				
40. Gerçek duygularımı göstermekte zorlanırım.				
41. Birçok aksiliği sinirlenmeden veya canımı sıkmadan göğüsleyebilirim.				
42. Benim görüşüme göre, dünya temelde iyi ve mutlu bir yerdir.				
43. Biri bana hakaret ettiğinde veya duygularımı incittiğinde ondan intikam alırım.				
44. Başkalarından destek veya cesaretlendirme beklemek yerine, sorunlarımı kendi başıma çözmeyi tercih ederim.				
45. Bir işe yaramadığımı ve hiçbir zaman da yaramayacağımı düşünüyorum.				

46. Kendimi tanıdığım insanlar kadar yetenekli bulmadığım için kendimden memnun değilim.				
47. Hoşlandığım birine gerçek duygularımı göstermeye çalıştığımda, kendimi rahatsız ve beceriksiz hissedirim.				
48. Küçük aksilikler canımı çok sıkar.				
49. Yaşamı tehlikelerle dolu görüyorum.				
50. İçimden bir şeye veya birisine vurmak geliyor.				
51. Sorunlarım olduğunda insanların bana karşı anlayışlı olmalarını isterim.				
52. Kendimi birçok açıdan başkalarının aşağısında hissediyorum.				
53. Etrafımdaki birçok insan kadar yetenekli olduğumu düşünüyorum.				
54. Gerçekten hoşlandığım insanlara karşı sıcak ve sevecenimdir.				
55. . Bir an neşeli ve mutlu oluyorum, bir sonraki an keyifsiz veya mutsuz.				
56. Yaşamın hoş olduğunu düşünürüm.				
57. İçimden kavga etmek veya birine bir kötülük yapmak geliyor.				
58. Arkadaşlarımın bana karşı çok sevecen olmalarını isterim.				
59. Kendime olan saygımın daha fazla olmasını isterdim.				
60. Yapmaya çalıştığım birçok şeyde kendimi beceriksiz buluyorum.				
61. İnsanlarla yakın ilişkilerden kaçınırım.				
62. Küçük duygusal stresler karşısında soğukkanlılığımı koruyabiliyorum.				
63. Dünyayı temelde güvenli ve yaşaması hoş bir yer olarak görürüm.				

EK.5.

1 Ronald and Nancy Rohner Center for the Study of Interpersonal Acceptance and Rejection

---

Human Development & Family Sciences, Box U-1058, University of Connecticut,
Storrs, CT 06269-1058 USA

2 Limited License PERMISSION TO REPRODUCE FOR LIMITED EDUCATIONAL, CLINICAL, AND RESEARCH PURPOSES

October 14, 2019

Permission is granted to **Fulya Uzun** to reproduce and use any measures provided by Rohner Research Publications (hereinafter, "RRP") for use in a research project. In addition, in exchange for the permission granted above, Fulya agrees to supply RRP with completed research results, in whatever form, and hereby grants a license to RRP to use such research results for interpretation, citation, and archiving. Scoring and data storage is available at no cost by registering this project at <http://parscore6.appspot.com> **using a Gmail account**. Use the HELP video for assistance in scoring. Dr. Ebru Akun may be able help with scoring questions also.

Warm regards,

Ronald P. Rohner, Ph.D.

Rohner Research Publications www.rohnerresearchpublications.com

EK.6.

FW: request Gelen Kutusu x

Rohner, Ronald P.
View Rohner's TEDxUConn talk "They Love Me, They Love Me Not— And Why It Matters" at www.youtube.com/watch?v=6ePXxeGrfvQ. Join the International Society for Int 28 Eyl 2019 Cmt 21:16

Fulya Uzun
Parental Acceptance-Rejection Scale Adult Form Personality Assessment Scale Adult Form I want to apply these two surveys in my thesis. Should I pay 25\$ for each 8 Eki 2019 Sal 12:22

Rohner, Ronald P.
There's only one \$25 payment for you Sent from my iPhone with warm regards 8 Eki 2019 Sal 15:00

Fulya Uzun
Hello I will pay you a 25\$ but you must send me full name and surname iPhone'umdan gönderildi Rohner, Ronald P. <rrohner@uconn.edu> şunları yazdı: (28 Eyl 2019 11 Eki 2019 Cum 10:18

Rohner, Ronald P. <rrohner@uconn.edu>
Alıcı: ben 11 Eki 2019 Cum 15:10

İngilizce > Türkçe İletiyi çevir İngilizce için kapat x

Send payment to Nancy Rohner as advised in email

***

Thank you, I will do that. Thanks, I will. Ok, I will do that.

Yanıtla Yönlendir

Windows'u Etkinleştir
Windows'u etkinleştirmek için Ayarlar'a gidin

FW: Copyright license and link to online scoring program Gelen Kutusu x

Rohner, Ronald P. <rrohner@uconn.edu>
Alıcı: ben, Ebru, ferkman@gmail.com, Behire 14 Eki 2019 Paz 17:04

İngilizce > Türkçe İletiyi çevir İngilizce için kapat x

View Rohner's TEDxUConn talk "They Love Me, They Love Me Not— And Why It Matters" at www.youtube.com/watch?v=6ePXxeGrfvQ

Join the International Society for Interpersonal Acceptance and Rejection at ispar.uconn.edu. (8th International Congress on Interpersonal Acceptance-Rejection will be in Porto, Portugal in 2020—go to www.ispar2020.com for details)

Hello Fulya,

Attached are the files you will need for analysis of your research. Please let me know if you find there is anything else you need. In a separate email I will send your copyright license.

After collecting your data, to score your measures, go to <http://parscore0.apcsps.com> and using a Gmail account, register your project. Answer all questions in affirmative. You will then be ready to score. Use the following protocol to enter item scores:

Numerical Scoring. Record the numerical score for each response as follows:

Almost Always True	Sometimes True	Rarely True	Almost Never True
4	3	2	1

The scoring program does all reverse-scoring for you, as well as computes for missing data.

Warm regards,

Nancy
Nancy D. Rohner
Rohner Research Publications

Windows'u Etkinleştir
Windows'u etkinleştirmek için Ayarlar'a gidin

ÖZGEÇMİŞ

Ad-Soyad : Fulya UZUN

Doğum Tarihi ve Yeri: 25.08.1995 / İZMİT

E-posta : abicipha@gmail.com.

ÖĞRENİM DURUMU:

- Lisans : 2017 / ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ /EĞİTİM FAKÜLTESİ / PDR
- Yüksek lisans : 2020 / İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ /SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ / PSİKOLOJİ /PSİKOLOJİ

TEZDEN TÜRETİLEN YAYINLAR, SUNUMLAR VE PATENTLER:

TEZDEN TÜRETİLEN YAYINLAR/SUNUMLAR

Canel, A. N., Uzun, F., 2019: Farklı Cinsel Yönelimi Olan Bireylerde Ebeveyn Red-Kabulünün İncelenmesi, Aralık, İstanbul, Türkiye.

